UITGAVEN DER ANTWERPSCHE BIBLIOPHILEN, Nr 25

DE
KERKEN VAN ANTWERPEN

(SCHILDERIJEN, BEELDHOUWWERKEN,
GESCHILDERDE GLASRAMEN, ENZ., IN DE XVIIIe EEUW
BESCHREVEN DOOR JACOBUS DE WIT)

MET AANTEEKENINGEN DOOR J. DE BOSSCHERE
EN GRONDPLANNEN

ANTWERPEN
DE NEDERLANDSCHE BOEKHANDEL

'S GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF

1910

MAATSCHAPPIJ

DER

ANTWERPSCHE BIBLIOPHILEN.

UITGAVE Nr 25.

Nr .

Exemplaar van den handel

De Voorzitter,

De Secretaris,

Antwerpen. — Drukk. J.-E. Buschmann, Rijnpoortvest.

Uitgaven der Antwerpsche Bibliophilen, Nr 25

DE
KERKEN VAN ANTWERPEN

(SCHILDERIJEN, BEELDHOUWWERKEN,
GESCHILDERDE GLASRAMEN, ENZ., IN DE XVIIIe EEUW
BESCHREVEN DOOR JACOBUS DE WIT)

MET AANTEEKENINGEN DOOR J. DE BOSSCHERE
EN GRONDPLANNEN

ANTWERPEN
DE NEDERLANDSCHE BOEKHANDEL

'S GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF

1910

VOORBERICHT

Alvorens eenige inlichtingen mee te deelen nopens de wijze, waarop de handschriften van Jacobus de Wit hier zijn overgenomen, zal het ongetwijfeld niet van onpas wezen er aan te herinneren, wie die schrijver was.

In de *Hollandsche en Vlaamsche Kunstenaars* van Kramm, alsmede in het derde deel van het werk van Immerseel, zal men, over de Wit, zeer volledige aanteekeningen vinden.

Nochtans heeft geen van beiden de kunst van dezen schilder goed beoordeeld. Het is hier onze plicht niet zulks te ondernemen. Wij zullen ons liefst bepalen bij zijn oudheidkundig werk, wel te verstaan indien men aldus de kostbare oorkonden mag bestempelen, die in dit boekdeel zijn verzameld. Hij is het, die men « de Rubens van zijn tijd » heette, echter niet zonder veel overdrijving. Inderdaad, de Wit schijnt tot dit soort van kunstenaars te behooren die, uit hoofde van hunnen maatschappelijken stand, zekere behendige reklamen, en zelfs om den overdreven prijs dien zij voor hunne werken eischen, onder hunne tijdgenooten een groote faam verwerven. Van geslacht tot geslacht verduistert die roem ; enkele malen, wordt hij grooter. Kramm, inderdaad, zegt : « er is welligt geen kunstenaar geweest, die meer dan hij zich duur betalen liet, en daardoor een groot vermogen heeft nagelaten ». Anderzijds, om zich van hetgeen wij hooger vooruitzetten te overtuigen, leze men in de levensbeschrijvingen van de Wit al de anecdoten die zijnen naam opluisterden. Verlangt men er een staaltje van ? Ziehier, een enkel : « Een vriend van hem, zoo het heette, had ook een paneel voor een schoorsteenstuk voor eene kamer, op zijn buitenplaats, doen maken, en verzocht de Wit om eenige dagen aldaar vriendschappelijk te komen doorbrengen

als wanneer hij dan tevens, nu en dan, het paneel beschilderen kon. De Wit nam dit aan en volbracht alles naar wensch. Vóór het afscheid, zei de gastheer : « Vriend de Wit, nu moet gij mij eens zeggen, wat ik u daarvoor schuldig ben », en de Wit antwoordde : « Zes hondert guldens ». Maar, vriend, gij hebt dit hier als gast, en nog in geen zes dagen geschilderd ».

Wagenaar, in zijne geschiedenis van Amsterdam, zegt dat de decoratie van het stadhuis dezer stad, door Jacobus de Wit uitgevoerd, 13.275.50 *f.* kostte. Evenals men vele anecdoten aanhaalt, geeft men ook fabelachtige cijfers op.

Deze wonderlijke bijval is hieraan te wijten, dat de Wit de type was van den schilder naar de mode. In de XVIIIe eeuw koesterde men een groote voorliefde voor die allegorische tooneelen, waarin men altoos kleine cherubijntjes aantreft, die de onschuld en alle soorten van zinnebeeldige deugden voorstellen.

Ook is hij algemeen en best gekend als schilder van paneeltjes in grauwverf, die pleisteren of marmeren barleven nabootsen. Men hield in zijn tijd ongemeen veel van soortgelijke oogenbedriegende navolgingen. De smaak voor zulke werken was, op een gegeven oogenblik, zoo groot, dat sommige eigenaars er toe kwamen vertrekken te doen herbouwen, om er paneelen, lofwerk en zolderingen voor eenige van die schilderingen in de mode, in aan te brengen. Het spreekt van zelf dat de Wit den tijd niet vond om stil te blijven.

De schoonste titel echter, dien de schilder in onze oogen kan doen gelden, is ongetwijfeld, door de kopieën der plafonds van Rubens in de Jezuïetenkerk van Antwerpen, ons een duurzame herinnering te hebben nagelaten van dit prachtwerk. Na den brand van den 18^n^ Juli 1718, die de oorspronkelijke plafonds der Jezuieten kerk vernielde, verkregen de de Wit's in waterverf geschilderde plafonds nu in bezit van het Museum

Plantin-Moretus een onschatbare waarde. Nagler vermeldt ook tien etsen van de Wit ; vele catalogussen geven er nog andere op.

Houden wij thans stil bij onze handschriften. Jacobus de Wit, te Amsterdam in 1695 geboren, en aldaar in 1755 overleden, kwam zich ongetwijfeld te Antwerpen vestigen, wijl hij er reeds een oom had. Jacomo de Wit, een rijken kunstminnaar, die een schilderijenkabinet van de voornaamste meesters bezat. Zijne verzameling, den 15n Mei 1741 verkocht, bevatte 218 stuks. Van in zijn 15e jaar, werd Jacobus in de St. Lucasgilde aanvaard. « Jacobus de Wit leert bij deken Jacobus van Hal schilderen. » De registers der jaren 1713-1714 behelzen zijne inschrijving als meester.

Wie zette hem, in zijn kunstenaarsleven, aan om de inventarissen op te maken der werken die in de Antwerpsche kerken werden bewaard ? Het zou bezwaarlijker wezen dit te zeggen dan te veronderstellen, waarom hij zich te Antwerpen kwam vestigen.

Ziehier, wat wij het volledigst over de handschriften hebben aangetroffen.

In de Burgondische Bibliotheek, te Brussel, bestaat een handschrift : *Anecdotes pittoresques, ou nouvelle Description des Eglises etc. d'Anvers, ainsi que des Monuments de Peinture, de Sculpture et d'Architecture qu'on y trouve encore, le tout examiné sur les lieux et remis dans un meilleur ordre* : in f°, 155 pages.

Dit handschrift behoorde aan François-Jean-Joseph Mols, zoon van den Raadsheer François Mols, dikwijls door Kramm en Immerseel genoemd. Het stuk werd in 1774 behoorlijk in orde gebracht door Mols, naar de onuitgegeven beschrijving, omstreeks 1748, opgesteld door Jacobus de Wit. In dien toestand bieden wij het nu den lezer aan.

In den catalogus van J. B. Verdussen, — de inlichting komt van Reiffenberg — wiens boeken in 1776 werden verkocht

vindt men, op blz. 336, nr 14, twee handschriften in-4°. Het zijn ongetwijfeld de twee stukken, die den grondslag van het huidige boek uitmaken.

Deze handschriften van JACOBUS DE WIT, die wij mededeelen maken twee boekdeelen *in-folio* uit. Het eene is uitsluitend gewijd aan de kunstgewrochten, die vóór 1774 in de O. L. V. kerk van Antwerpen werden bewaard. Ziehier de titel van dit deel : Generale Beschryving van Alle de Schilderyen beelthouwerye en geschilderde glaesen &a Dewelcke nogh hedendaeghs te Sien syn in de Kercken &a van Antwerpen, door Jacobus De Wit Konst-schilder. Met Vermeerderingen en Aanmerkingen. — Eerste Deel. Bevattende de Beschryving van O : L : V : Kercke 1774.

Het andere deel draagt alleen den titel van : Beschryvinge van Alle de Kerken van Antwerpen door Jacobus De Witte Konst-Schilder, met Vermeerderingen. Tomus Secundus. 1774. Dit tweede boek betreft de werken, die zich, rond het zelfde tijdperk, in de andere kerken en in de kapellen, alsmede in de openbare gebouwen dier stad bevonden ; het behelst buitendien vele volledigende aanteekeningen over bijna al de opgesomde werken en die, welke in de beide boekdeelen zijn besproken. Wij hebben gezamenlijk gerangschikt al de werken eener zelfde kerk en er enkele aanmerkingen bijgevoegd, die we uit een ander handschrift hebben getrokken. Verhalen van het leven der schilders, zeer onvolledig en onnauwkeurig, die in de handschriften voorkomen werden door ons weggelaten.

Dit laatste werk *Beschryvinge van de Besonderste schilderijen in de cathedrale kerke van O : L : Vrouwe tot Antwerpen* (Kon. Bibl. hand. II. 2707) is, in het onderhavige boek, met de romeinsche hoofdletter **C** aangeduid ; de beide bundels van Jacobus de Wit, met de romeinsche cijfers **I** en **II**, die opvolgentlijk het eerste en het tweede deel betreffen ; eindelijk, zijn de aan-

teekeningen door Mols in de wit gebleven kolommen van de Wit te herkennen aan de letter **M**, die dezelve vergezelt.

De grondteekeningen, waarvan het nut in deze beschrijvingen zal blijken, zijn overgenomen uit een kostbaar exemplaar van de *Description des principaux ouvrages de peinture et sculpture actuellement existans dans les églises, couvents et lieux publics de la Ville d'Anvers* (de eerste uitgave van Gerard Berbie rond het midden der XVIIIe eeuw). Deze met de hand geteekende plans, ingelascht in het exemplaar van den heer L. Theunissens, zijn in rooden inkt en vergezeld van verklaringen, die verscheidene bladzijden innemen. Deze zijn mede benuttigd voor het opmaken der legenden, die onze grondteekeningen vergezellen. De teekeningen en de legenden zijn nagenoeg van hetzelfde tijdstip als het handschrift door Mols opgesteld naar dat van Jacobus de Wit ; al deze elementen stemmen in het algemeen wel overeen.

Het is aldus gemakkelijk op het plan de plaats weer te vinden, vroeger door de werken bekleed, te meer daar een gewoon cijferteeken, dat den titel der kunstwerken dikwijls in margine vergezelt, naar het plan verwijst. Nochtans hebben wij in nota voor elk der werken, die wij terugvonden, de plaats opgegeven, waar het thans wordt bewaard, ten einde aan dezen inventaris het openbaar nut weer te schenken, dat hij, ten gevolge der staatkundige gebeurtenissen van het einde der XVIIIe eeuw, verloren had.

Wij hebben het aantal aanteekeningen tot het allernoodzakelijkste bepaald. Telkens er ons eenige twijfel overbleef, hebben wij verkozen geene meening uit te drukken. Zoodoende hebben wij ruimschoots de overtollige voetnota's vermeden, die gewoonlijk bij het overschrijven van een oud handschrift noodig zijn.

J. D. B.

De Kerken van Antwerpen

DE CATHEDRALE KERCKE VAN O. L. V.

Om alles te connen zien op goeder ordre, sal men eerst draijen de regt hant om, ende soo vervolgens langhs de slincke wederom comen ; t'welck men in alle d'andere kercken oock observeren sal. De Wit, I. - fol. 1, recto

Innegaende, dan, de groote deur van dese kerck, op de hantschoenmerckt, keertmen de reght hant om, alwaer men sal vinden de CAPELLE VAN DE AELMOESSENIERS, het autaer stuk, EEN OORDEEL (1), geschildert op een vergult gebruijneert pinneel, het welk in de gelorie eenighsints transparent doorschijnt, met twee deuren, representeren de werken van bermhertigheijt van buijten op sijn steens — MOLS. Op d'eene deur staat St Peeter die alemoessen uytryckt, en op d'andre Ste Elisabeth die het selve doet in grouw *en grisaille* — met licht en bruijn geschildert, is een considerabel werk van **Barent van Brusselen** (2). Plan, Y

(1) Nu te Antwerpen in het Kon. Museum bewaard, n° 741-45, Barend van Orley.

(2) *In een handschrift te Brussel bewaard leest men :*

Notandum dat den schilder int midden van het stuck een vremde, ende oneijgene verbeldinge verthoont, te weten de parochiaen besigh in gebeden, een lijck ter aarde bevelende terwijlen dat alle menschen verrijsen · ick laete mij voorstaen dat hij het sevenste werck van bermhertigheyt De doode te begraven hadde vergeten en dat hij daerom nievers wetende waer setten, heeft dat aldaer geplaetst daer het gans niet te pas quamp. — hoogh sonder de leste ende deuren 8 $\frac{1}{2}$ voeten, breet 7 voeten en 8 duijmen. (*Beschrijvinge der Autaeren, schilderijen ende Belthouwerijen welcke te sien sijn inde Cathedrale kercke van Onse Lieve Vrouwe tot Antwerpen.* KON. BIBL. n° 13644, *hand. fol.* 6, *recto & verso*).

De Wit, I. - fol. 3, Mols, recto

Nevens den autaer van dese (1) hunne Capelle, tegen de muur is geplaetst een epitaphium, met twee deuren. Int' midden staat eenen CALVARIEN BERGH (2) met veele figuren, welcke daer meerdeels, bijkomen als allegorische objecten, want den schilder schijnt dit groot object onser Religie, op mysterieuse wijse verbeeldt te hebben. Dit stuk schijnt ook seer out te wesen.

De Wit, I. - fol. 2, recto

Het geschildert gelas in dese capelle sijnde eenen KERSNACHT, (3) mijnt men te sijn geschildert van **Jacques De Vriendt**, genaemt Floris, derden soone van Cornelis Floris, Architect, en beltsnijder vant' Stadthuijs, en Oosterhuijs van Antwerpen (4).

Mols

Het is van desen meester uytgevoert geweest, dogh is nu. /1773./. vernietigt, synde daer nieuw glas intplaetse geset tot groot leedtwesen van alle konstminnende liefhebbers.

De Wit, I. - fol. 2, verso

Gelyk in dese cathedrale kercke als oock in sommige ander seer curieuse gelaesen sijn sommighe raer door de outhijt, andere door de const vant' schilderen en schoonhijt van couleur int' vuur gebaken, dogh alsoo veele seer door de teijdt geruineert sijn, / gelijck oock dat voorgaande van *Jacques Floris* : / en men de namen van diese geschildert hebben niet wel kan aghterhalen, sal men maer

(1) Kapel van de Aalmoezeniers.

(2) Misschien het stuk dat nu op den pilaar tusschen de oude St Ambrosius kapel en die der Metsers hangt.

(3) Dit glas is verdwenen.

(4) Jongste broeder, en niet den derden zoon, van den bouwmeester van het Stadhuis. Vide *Liggeren*.

van eenige weynighe ende nogh eenighsints geconserveert sijn mentie maken, laetende veele andere aen de curieusheijt van de liefhebbers. De Wit, I. - fol. 2, verso

Het GELAS AGHTER DEN PREDICKSTOEL meriteert wel gesien te sijn, dese nederlanden, principael die van Antwerpen hebben, de Franschen, Italianen en andere die const verre te boven gegaen; t' geen wel gebleken heeft als men die van nederlanden in Italien ontboden heeft, alwaer sij veele schoone gelaesen gemaeckt hebben voor den grooten hertogh van Toscanen gelijk Vasarij selfs gescreven heeft. Nu ist' soo int' gebruijk niet meer, ten deeld uijt oorsaeck van de grooten oncost, als om dat het duijsternis causeert; maer die wetenschap is niet verloren geiijk veele gelooven.

Ce vitrage qui est presque entièrement ruiné, représente la dernière C|ENE, &ª. et porte encore la Date de 1539, celle de son erection, vraismbᵗ. (1) Mols

DE CAMER VAN ARMEN

Plan, 31.

Boven de selve ist' GELAS DER WERKEN VAN BERMHERTIGHEIJT, onder aen de portraitten van de heeren aelmoesseniers, seer schoon geschildert van **Abraham van Diepenbeeck**; waar van het carton, ofte teekeninge, soo groot als het gelas is in een blecke doose, geconserveert wordende, in de camer vān h. geest, schoon getekent op de manier van De Wit, I. - fol. 3, recto

(1) Dit werk, aan N. Rombouts toegeschreven en niet van 1539 maar wel van het jaar 1503 dagteekenende, is in 1870 gerestaureerd geworden.

Rubens, alhoewel hij andere sterker van couleur als dit gelas geschildert heeft.

Mols Dit glas is nu teenemael vernietight (1) /1774./. tot groot leedtwesen van alle liefhebbers der conste. Het was geschildert a° 1635.

De Wit. I. - fol, 3, verso Hij (van Diepenbeeck) schilderde seer schoon in miniatuer dogh met meesteragtiger maniere, en soo net niet als d'ordinaire miniatuer-schilders gewoon sijn te doen.

Mols Van dese miniaturen en geheught mij niet-er eenige van gesien te hebben, soo dat geloove de selve seer raer moeten wesen, waerschijnelyck geschildert *en gouache*, gelyck het de Fransche heeten. Veeltyds maeckte v. Diepenbeeck sijne teekeningen int' grauw, met indiaenschen inck, & met róot gehooght; dat van veele miniatuur-schilderen genoemt wort, om dat het in waeter-verve geschildert is. Dese maniere is een soort van *gouache*, & waerschynlyck (2) die daer den schrijver van gewagh maeckt.

De Wit, I. - fol. 4, recto In de camer van: Armen is het portrait in ovael VAN BORGERM. NICOLAES ROCKOX van **Antonij van Dijck**.

---

(1) Het glas is niet geheel vernietigd, er bestaan nog vier aalmoezeniers zichtbaar in de onderste vakken van de vensteropening; hersteld in de laatste jaren der XIXe eeuw (Plan, 31).

(2) Men bezit in het Musæum Plantin-Moretus, te Antwerpen, eene teekening van A. v. Diepenbeeck die wel gouache mag genoemd worden; zij is in zwarte en witte watervert uitgevoerd op licht grijs papier, en verbeeldt *O. L. Vrouw Hemelvaart*.

Voor de capelle boven t' gestoelte van de heeren aelmoesseniers is het EPITHAPIUM VAN DEN DOORLUCHTIGEN HEER AMBROSIO CAPELLO (1), Sevensten bisschop van Antwerpen het welcke de aelmoesseniers stelden tot danckbaerheijt om dat sijne voors. hoog/w: den aermen tot sijnen erfgenaem hadde gestelt gemaeckt door den vermaerden beelthouwer **Henricus Verbruggen** (2). Beschrijving - bl. 1

BEUCK

Nu keert men te rug naer den beuck ofte midden van de VISCHVERCOOPERS (3), — MOLS. Desen, en de volgende autaren, staende in de grooten Beuck, sijn alle opgereght door een der gesworen Ambachten deser stadt. — het autaer stuck ST. PEETERS VISSINGH (4) is van **jan van der Elburght** (1536) — (*Mols*) *by genaemt het Klyn Hansken!* (5) — van seer goede goustie van teekeninge. De Wit. I. - fol. 6, recto Plan, V

Dese schilderye en is niet sleght geteekent, soo men wilt; maer is altyt van een styve maniere, & sonder effect nogh houdinge. Mols, verso

Den volgenden autaer van de GILT van den JONGEN HANTBOGE (6); ist autaer stuck, STE SEBASTIAEN (7), een schoonwerck van **Wenceslaus Coe-** De Wit, I. - fol. 6, verso Plan, Q

(1) Nog in deze kerk bewaard, en wel op dezelfde plaats.

(2) Dit werk werd door Artus Quellinus den jonge uitgevoerd.

(3) Dit altaar is nu verdwenen.

(4) Nog in deze kerk bewaard, in den kruisbeuk (zuid)

(5) De in italiek gedrukte tekst is in het handschrift onderlijnd.

(6) Dit altaar is nu verdwenen.

(7) Dit stuk wordt nu te Nancy in het Museum bewaard.

De Wit, I. - fol. 6, verso **bergher**, de twee VROUWE TRONIEN, in den hoeck, om leegh, naer de sijde van de midden van de kerck sijnder uitgesneden en gestolen geweest, — MOLS. Snaghs van den 3 Januarij 1601. — dogh daer naer van de handt van den selven schilder wederom ingeschildert.

Mols, verso Dese koppen syn, van Romen wedergebroght geweest, alwaer de selve door den daeder vant' feyt gebroght waeren. Soo luyt de traditie . maer het feyt van den divestal, is waer gemaeckt door den præmie van / 100 guldens, die daer op gestelt is geweest bij het Magistraat.

De Wit, I. - fol. 6, verso Opt' hooft van den knilenden buckenden man die de beenen van Ste Sebastiaen is bindende, siet men een plaester geschildert.

fol. 8, recto Tegen over desen autaer is een gestolte van hout gesneden, alwaer in eene naeckte staet St BASTIAEN (1), om hoogh siende, aen eenen boom gebonden, seer schoon gesneden van **Arnoldus Quellinus** seer goeden beltsnijder van Antwerpen die veele schoone wercken soo binnen als buijten stadts gemaeckt heeft, onder ander in de hooftkerke te Doornick; de beltsnijderije van de poorten van Meenen, en elders, hij exerceerde in belden die seer schoon en gracieus waeren, waer van hij der seer schoone gemaecht heeft voor den Coninck William / den derden (2). Van Engelant, dogh hij was den grooten ordonneerder ofte architect. / niet (3).

(1) Het beeld wordt nu te Antwerpen in het Kon. Museum bewaard, n° 702 (catalogus van 1905), Aart Quellin, de oude.

(2) Deze twee laatste woorden zijn later bijgevoegd.

(3) Dit laatste woord is later bijgevoegd.

ARTUS QUELLINUS JUNIOR, sone van HUBERTUS QUELLINUS, beroemt plaetsnyder ; die broeder was van ARTUS QUELLINUS, & van ERASMUS QUELLINUS discipel van Rubens. Mols, verso

Onsen ARTUS, heeft discipel geweest van synen oom ARTUS SENIOR die soo veele schoone wercken int' Stadt Huys van Amsterdam heeft uitgevoert.

Onder de voeten van St Sebastiaen, leest men dit jaer-tal Anno 1661 (1).

Nu comt men aen den Autaer van de *maars*. — MOLS. De *Meers* ofte MERCENIERS-AMBAGHT (2). — Het aútaer stuk eenen STAANDEN CHRISTUS TUSSEN DE BEKEERDE SONDERS (3) — de sondaers vant' Evangelie, *David*, den *Verloren Sone*, *Magdalena* & den *goeden* moordenaer. (MOLS) — is goedt werck van **Octavius Van Veen.** De Wit, I. - fol. 8, verso Plan, N

Achter de kandelaers sijn noch drij kleijne stucks-kens daer St NICOLAÜS BISSCHOP GEMIJTERT wort. Beschrijving - bl. 2

In de midden van de kerck staende sietmen boven desen Autaer het GELAS oock van de Maars, sijnde van extreem schoone couleuren. De Wit, I. - fol. 9, recto

Geschildert **1537** door... staet op het glas (4), het naeste naar den kant van het groot portael ; het ander heeft geen jaertal meer. Mols

(1) Deze datum is thans verdwenen.

(2) Dit altaar is nu verdwenen.

(3) Dit stuk is nu te Mainz in het Museum bewaard.

(4) Dit glas stelt de Bekeering van S[t] Paulus voor ; het ander stuk verbeeldt de Aanbidding der Koningen. Beide bestaan nog op de plaats door het handschrift aangeduid.

De Wit, I. - fol. 10, recto

Plan, K

Den Autaer die volght is van de *backers*, — Mols. het BACKERS-AMBAGHT. — het autaer stuck ist MIRAKEL DAER CHRISTUS 4000 MENSCHEN SPIJST MET SEVE GARSTE BROEIJKENS, EN 2 VISSEN (1), is van **Marten De Vos** (2).

Mols

Op dit stuck vient men noghtans dese letters A. F. die soude moeten beduyden, Ambrosius Francken ; in wiens manier dese schilderye oock uytgevoert is ; die seer gelyckende is aen die van sijnen Meester Marten De Vos.

Desen autaer (3) van witten & swarten marmer is door **Jean B^t De Wrée** beltsnyder & architect gemaeckt.

De Wit, I. - fol. 10, verso

Dit bovenscreve stuck van de *Backers*, is soo goet niet als wel d'andere van hem in dese kercke, de welcke men op sijnen tijdt sal sien.

fol. 11, recto

Plan, H

Naer desen autaer is dien van de CUIJPERS (4), voor den welcken twee stucken sijn, dieder alternatifs in staen, het eene sijnde de STEENINGE EN ONTHOOFDINGE VAN Ste MATTHIJS, is van **Willem de Rijck**, den welcken van eenen excellerende, en misschien den besten Emailieerder en gout smit van sijnen tijdt, / : waer mede hij veel gelt won :/ wilde eenen schilder worden ; sijn goutsmeden geabandonneert hebbende, leerde beij sigh selven ; met schilderen sijne rekeningen hier niet gevonden hebbende, is naer

(1) Nu in het Antwerpsch Museum bewaard, n° 135, Marten de Vos.

(2) Het stuk wordt nu aan Ambrosius Francken toegeschreven.

(3) Dit altaar is verdwenen.

(4) Dit altaar is verdwenen.

Engelant gaen woonen ende aldaer, naer eenigen tijdt, gestorven.

William / Guillaume / De Ryke, gebortigh van Antwerpen, was een geboren goutsmit, maer begaf sigh tot het Historie Schilderen, dat hij hier in Engeland practiseerde, & alwaer hij stierf omtrent a 1699., laetende naer hem sijne doghter, die hij in de selve konste hadde opgebroght. Dit is alles wat Horatius Walpole van desen schilder vermeldt. Siet Anecdotes of painting in England, &ª J. 3. pª 134. — Secdª 23ª. Mols

Desen autaer (1) is door **Louis Willemsens** & **Arnoldus Quellinus**, gemaeckt, sijnde van witten & swarten marmer ; de Balustrade door **Kerickx.** aº. 1683. — alle drij Beltsnijders & Architecten. —

D'ander stück, de Onthoofdinge van Ste Matthijs, is van **Argouts**, die t'Antwerpen gewoont en gestorven is. De Wit, I. - fol. 11, verso

Eer desen marberen autaer gemaeckt is, heeft in den voorige geweest een autaer stuck, figueren cleijnder alst' leven, CHRISTUM AFGEDAEN VANT' CRUIJS MET O. L. V. Sta MARIA MAGDALENA en andere figuren bij, van eenen anderen, dogh van groff smit, schilder geworden, **Quinten Metsijs,** t' welck soo men seght sijne tweede schilderije is die hij gemaeckt heeft, het is soo goet niet als die in de besnijdenis cappel, is als daer vercocht geweest, t'is nogh hier in de stadt.

---

(1) Zie bladzijde 8, nota 4.

Mols

Dese schilderye is, met consent van den magistraet deser stad, verkoght voor f 600. — ontrent 1590 — a 95. — De Registers der Kamer, ofte Ambacht, spreeken van den verkoop; maer noemen het sujet niet van dit stuck noghte den Meester wie het geschildert hadde.

De nieuwere Autaer (1) is opgerecht anno 1683. door **Louis Willemsens,** & **Artus Quellinus** junior. — Van Swarten & witten marmer.

Desen datum van 1683. staet op de balustrade die door Keirikx, gemaeckt is geweest; en dencke dat hij maer alleen tot dit werck endient: & dat den Autaer vroeger gestelt is geweest?

De Wit, I. - fol. 11, verso. Plan, F

Nu volght den autaer (2) van de SCHERMERS GILT, het autaer stuck representerende, HET VERSLAEN VAN LUCIFER MET ANDERE DUIJVELS (3), door S[te] Michiel en eenighe Engelen, is uijtnemende werck van **Franciscus De Vriendt,** genoemt **Frans Floris** (4).

---

(1) Dit werk is verdwenen.

(2) Dit altaar is verdwenen.

(3) Nu in het Antwerpsch Museum bewaard, n° 112, Floris de Vriendt.

(4) Van het huis dat Floris bewoonde zegt Mols: (I. fol. 13, verso) « Men gelooft dat dit huijs, het selve is hetgeen als nu in de Aerenberg straet is gelegen, aldernaest, het huys dat eertyds tot vergaederplaetse der gereformeerde gedient heeft, synde het tweede zuydt zyds van den hoeck der vier winden gereeckent, & dat van Frans Floris maeckt het derde. Het is hedendaeghs soonder decoratie, &[a], naest de straet; maer van binnen heeft het nogh eenige architectorische ornamenten ». Het huis bestaat nog De heer Ch[s] Lejeune heeft er zijn kantoor.

Autaer... gemaekt van marbel door de beelthauders **Arnoldus Quillin,** ende **Van den Eijnden.** Beschrijving - bl. 3, verso

De marmere figure van GEDEON (1) aen de sijde van den Nort van de Kerck, neffens desen autaer staende, is een schoon beldt van **Arnoldus Quellinus.** — **Artus** den jongene. De Wit, I. - fol. 14, recto

Van hier gaet men naer de capelle vant' Venerabel, eerst siet men op een pilaer van de kerck een epitafe, Plan, 16
van de familie *Clarijs,* — MOLS. Voorouders van de famillie van Clermont ut Vrancherycke ? — sijnde de ADORATIE VAN DE DRIJ COONINGEN (2), figueren beijna tot aan de knien seer schoon, wort gehoūden van **Albert Dürer.**

Dit seggen is alleen gegront op eene oude dogh onseeckere, traditie ! Mols

DE DEUREN (3) op ieder van de welcke een pourtrait staet sijn van eenen anderen naderhant gemaeckt, alswanneer het selve stuck in de kerck gestelt is. De Wit, fol. 15, recto

In de capelle vant VENERABEL ist autaer stuck een AVONTMAEL (4), van de beste wercken van **Octavius van Veen,** tweeden meester van Rubbens ; in de trouw choor ist Autaer stuck een AVONDMAEL, middelbaere figueren van **Marten De Vos.** fol. 16, verso Plan, n

Nogh siet men in dese capelle het monument van Francis : Van den Cruyce & Judoca De Meyere syne Mols

(1) Nog in deze kerk bewaard.

(2) Dit stuk is nu te Antwerpen in het Museum bewaard (nº 464) en daar aan Joost van der Beke (van Cleef) toegeschreven.

(3) Nu in het Antwerpsch Museum, nº 65-68, en aan Abraham de Ryckere toegeschreven.

(4) Nog in deze kerk bewaard, kruisbeuk, zuid.

De Wit, I. - fol. 16, Mols, verso

huysvrouwe ; int welk staet eene CALVARIEN-BERGH ; & op de deuren de portretten van de Eygenaers . dese stuckjens & syn niet quaelyck geschildert door een oudt meester.

(Op het wit blad tusschen ff. 16 & 17)

Deze Capelle is besloten met eene schoone BALUSTRADE, van witten & swarten marmer, gemaeckt & geordonneert door **Hendrick Verbruggen** Konstighen Beltsnyder ende Architect ; & gegeven door Ulens . anno 1687-89.

Tegens de pilaer van den Beuck over het ocksael, staet eenen monument van *Hendrick Moens* (?). int' weleck syn twee portretten van hem & syn vrouw aenbiddende O. L : V : & het kintje die niet quaelyck geschildert en syn. —

De Wit. I. - fol. 16, verso

IN DE CAMER VAN DE CAPPELMEESTERS

Mols

Wete niet ofter iets besonders te sien is, als den Boeck, van hunne Confrerie ?

Nogh siet indeselve Capelle, tegens het Ocsael, Eene AFDOENINGE VANT' CRUYS (1), fray geschildert door **Adam Van Noort.**

(Op het wit blad tusschen ff. 16 & 17) Mols

Confronteert dese Note met het gene den schryver seght op p^a 26. & verso (2). Met de Annotatie ms. daer op gepast, want het my voor komt dat dit een & het selve stuck moet wesen.

De Wit, I. - fol. 16, verso

Nu gaet men uijt de Capelle vant' Venerabel onder

---

(1) Misschien het werk dat nu in het Kon. Museum bewaard, nº 455 en daar aan Lambertus van Noort toegeschreven wordt.

(2) Zie bl. 16 van dit werk : *De Wit, I. - fol. 26, recto*, en bl. 16 en 17 : *Mols, verso.*

Ocsael alwaer op de rechte handt is een stuck (1) CHRISTUS MET SIJN TWEE DISCIPELEN IN EMAUS van **Marcus Antonius Garibaldo.** De Wit, I. - fol. 16, verso Plan, 17

Ende tegens het selve Ocsael, naest de Predick Stoel, EEN MIRAKEL ONTRENT DER OSTIE INT' SACRIFICIE DER MISSE (2), door **Abraham Diepenbeeck** (3) van wien seer wynige schilderyen te sien syn. Mols

Aldernaest dit selve Ocsael, tegens de vensters, is het EPITAPHIUM van de familie van *Van Woonsele* oorspronckelyk van Corteryck. Plan, 21

Int' Selve siet men EEN AENBIDDINGE DER KONINGEN (4) van een seer ouden dogh treffelycken, Meester geschildert ; op de Deuren, syn der Conterfeytsels van de Eygenaers. De Wit, I. - fol. 17, recto

Nogh is de Capelle versiert met eene Eerelycke BALUSTRADE van swarte & witte marmer, van eene DORIENSCHE EXPRESSIE, geordonneert & gemaeckt door **Hendrik Verbruggen**, vermaerden belthouwer & architect. Dese is geplaest anno 1687.

Om naer den Predickstoel te gaen is op een pilaer van de Kerck een Epitafe van de familie Heemsen, het De Wit, I. - fol. 17, recto Plan, 20

---

(1) Dit werk, zegt Piot (Rapport sur les œuvres d'art enlevées etc.) werd in 1794 door het Fransch bewind weggenomen, en is niet terug gekomen. Deze schrijver weet niet waar het werk gebleven is. Het stuk is waarschijnlijk de schilderij, die nu in de Doopkapel hangt en aan P.-J. Verhagen toegeschreven wordt. Het doek is ook aan N. De Licht toegeëigend geweest.

(2) Waarschijnlijk het stuk dat nu in de St Antoniuskapel dezer kerk bewaard wordt.

(3) Soms aan Cossiers toegeschreven.

(4) Waarschijnlijk hetzelfde stuk waarvan op bl. 11, alinea 3, en nota 1 gewaagt wordt.

De Wit, I. - fol. 17, recto

middelstuck EEN ONS LIVROUW, EN EENIGE ENGELEN, met twee Deuren sijnde EEN MUSIEK VAN ENGELEN (1); van buijten op sijn *steens* geschildert alles van **Hendrick Van Baalen**, genaemt **den Ouden.**

Mols

Het middel stuck verbelt ONSE LIEVE VROUW MET HET KINDEKEN, VERSELT DOOR VERSCHYDE ENGELEN; de figuren door **H. Van Baelen**, & het Landtschap &[a] door den **Fluweelen Breughel**. Op de Deuren syn Eenige Engelen verbeelt, spelende op alderlye instrumenten. Van buyten syn de selve int grouw geschildert.

De Wit, I. - fol. 17 verso
Plan, C

Van hier keert men te rugh en gaetmen zien het autaer stuck S[te] SEBASTIAEN (2), van OUDEN HANTBOOGH (3), onder t' selve is int midden, aghter de Candelaars, een CRUCIFIX int' cleyn; over ider sijde eenige portraitten (4), alles van **Michiel Cocxie** (5) seer correct geteeckent.

Mols

Het eerste portrait naest het Cruys, van den kant van het Evangelie, is dat van den beroomden *Burgemeester* [*van*] *Straelen*, den welcken tot Brussel — op het kasteel van Vilvoorde — onthooft is geweest, omdat hij de *Landt Geusen* in 1565 had

(1) Het stuk wordt nu te Antwerpen in het Museum bewaard, n° 361-64, Hendrik van Balen, de oude.

(2) Nu te Antwerpen in het kon. Museum bewaard, n° 317, Michiel van Coxcyen.

(3) Dit altaar is verdwenen.

(4) Antwerpen, Museum n° 261, aan Gillis Mostaert toegeschreven.

(5) In de levensbeschryving van desen meester die Jac. de Wit (I. — fol. 18, verso) geeft, leest men : « Eyndelyck heeft hij t' Antwerpen gemaeckt opt' Stadthuys eenigh werck / men meijnt het Vonnis van Salamon, t' ghene tegenwoordigh op de groote rolle nogh is / Vallende van de Stallagie is eenigen tijt hier naer gestorven », enz.

binnen de stad laeten kommen, tegens het order vant' Gouvernement. De Wit, I. - fol. 17, verso

Hier nevens is, boven de Deur vant' sacristeijn, een Epitafe van de familie Mookenborgh, synde EENEN UIJT GRAFF VERRESEN CHRISTUM (1), ook van **Michiel Cocxie**, van sijne beste werken. fol. 19, recto

Nu gaet men sien het uijtnemende stuck in den Autaer van de COLVENIERS (2), de AFFDOENINGE VANT' CRUIJS (3), met twee Deuren, de eene *de Visitatie* en d' ander, de *Purificatie* van O. L: vrouwe, van buyten op de Deuren is een seer groote figuure *Ste Christoffel ;* alles van de alderbeste wercken van **Petrus Paulus Rubbens** ; op de deuren van buyten int' stuck *Ste Christoffel*, is geschildert int' doncker een bosch, en eenen uyl. Plan, D

Dit groot werck heeft *Rubens*, in 1612. volbroght, synde daer min dan een jaer mede bezigh ; want de besteldinge was eerst in september 1611. geteekent, tusschen hem & de *Colveniers-Gilde*; wanneer in 1612. de selve stucken al op de gilde kamer syn gebroght geworden (4). Mols

Opt' marmere portael van de deur naer het groen kerckhoff de zuyt syde staet in een Niche een schoon MARIE BELDT van marmer gesneden, van **Justus** De Wit, I. - fol. 25, recto Plan, 30

(1) Thans in het Museum van Antwerpen, n^r 376, Michiel van Coxcyen.

(2) Nog nevens deze plaats bewaard.

(3) Dit altaar is verdwenen.

(4) Het middelpaneel werd geplaatst den 12^n September 1612; de luiken werden den 8^n Februari en den 6^n Maart 1614 naar de kerk gebracht (MAX ROOSES, *L'Œuvre de Rubens*, II, 115-116).

De Wit, I. - fol. 25, verso

de Cort (1), int' huys van den beldtsnijder **Jan van Milder**, en onder sijne conduite gemaeckt heeft, sigh bedient gehadt van de *Susanna* van *Franciscus Quennoij* (2).

Mols, verso

Dit portael is gegeven geweest door Gaspar Nemius VI. Bischop van Antwerpen.

Het portael tegens over dit selve is toe geeygent aen St. Joseph (3).

De Wit, I. - fol. 26, recto

Boven dit portael is een seer schoon GELAS (4), van den gelaseschrijver **Jan Baptista van der Veken** geschildert, naer de teeckeninge ende cartons, met coleur geschildert, soo groot als t' selve gelas, is van **Hendriek van Baelen,** voor welcke teeckeninge hij f. 500 : — gehadt heeft.

IN DE PACIJ CAMER

Is boven de deũr soo men incomt een AFDOENINGE VANT' CRUIJS S[t] JOSEPH, beter geschildert als getekent, de *Magdalena en Witten doeck*, schijnt van **Jordaens** geretoucheert te sijn.

---

(1) Justus de Cort : geboren te Iperen ; hij is te Venetien gaen woonen ; sepũltũre van den *Doge Pesaro*, figuuren vant' mausoleum van *Mocenigo* (Dit werk is geteekent) ; veele belden in de kercke van *de Salute* en in die vant' *Castello ;* gestorven (Venetien) anno 1679 in October. — De Wit, I. — ff. 25 verso, 26 recto.

(2) Lees : *Du Quesnoy.*

(3) Opschrift : *F. Ambrosii Capello ex. ord: Prædicator.* enz. boven dit opschrift nevens de Besnydenis Capelle een *St-Joseph.* Boven een ander opschrift, *Christo D. Sacrum. Joannes Malderus.* enz, een *Christus* (Plan, 25). « Het schynt oock dat dese portaelen gelyck uyt een handt kommen & van eenen & den selven persoon geordonneert syn ». Mols.

(4) Dit glasraam bestaat nog. Het verbeeldt de prinsen *Albertus en Isabella.* — Vide *Liggeren*, pp. 392-93.

Dit stuck soude moeten geexamineert worden, hebbende seer veel rapport met het gene nu in Venerabel Capelle te sien tegens over den Autaer. mogende misschien een & het selve stuck wesen, alsoo het my geheught dit laetste daer altyt niet geplaest en is geweest. Mols, verso

Onder andere schilderijen, hanght hier een heel oudt stuck cleijne figuuren op de maniere *van de van Eijcken*, seer gotickx verbeldende EEN TROUW VAN O. L: VROUW EN S[t] JOSEPH (1); met een gotieckse kerck aghter, met veele figuurkens seer vremt geschildert. De Wit, I. - fol. 26, verso

Het schouwstuck is lantschap van **Momper**, de stoffagie O: L. VROUW, S[t] JOSEPH EN ENGELTIENS (2) sijn van **Hendrick van Baelen**, dogh van sijne beste niet.

Misschiens van synen zone Joannes? (3) Mols

Boven d'ander deure is een KERSNACHT (4), cleijn figuuren met eenige Engeltiens, van **Marten De Vos**, seer los affgeschildert anno 1577. De Wit, I. - fol. 27, verso

Aldaer is oock de SCHETS VANT' H: GRAFF met coleur van **Erasmus Quellinus den Ouden** genaemt, als oock van hem een seer curieuse gewassen TEECKENINGE VOOR HET ORGEL.

---

(1) Waarschijnlijk het stuk uit de school van Rogier van der Weyden dat thans aan den pilaar tusschen de S[t] Lucas- en de S[t] Jozef-kapel hangt.

(2) Nu in de Trouwkapel dezer kerk bewaard. Waarschijnlijk het stuk waarvan op bl. 14 gesproken wordt, het landschap schijnt inderdaad door Fluweelen Breughel uitgevoerd te zijn.

(3) Het stuk schijnt ons door H. van Baelen geschilderd te zijn.

(4) Nu in de Kerkmeesterskamer van O. L. V. Kerk.

De Wit, I. - fol. 28, recto

Van hier gaet men in den Ommeganck alwaer het eerste autaer stuck op de rechte handt, DE ADORATIE VAN DE DRIJ CONINGEN (1) van de cleermaeckers, is van **Petrus van Mol**.

Plan, 12

Op de slincke hant is het schoon Epitafe van de familie Moretus, een VERRIJSSENISSE CHRISTI (2), met twee Deuren, d'eene representerende S[t] JAN, d'ander S[ta] MARTINA / boven is een portrait Ovael. / — MOLS « van Jan Moretus. » — Van buijten is op ider van de selve Deuren eenen Engel op sijn steens alles van **Peeter Paulus Rubens**, seer wel en sterck geschildert.

Plan, 11

Hier tegens over op dese selve sijde, staet een Epitafe van de familie Plantijn, daer inne een OORDEEL (3), cleijne figuuren, seer schoon werck van **de Backer** (4) de pourtraitten op de deuren van binnen en van buijten de S[te] CHRISTOFFEL (5) en S[t] JAN (6) op sijn Steens geschildert sijn van ander handt, in verre soo goet niet als t'Oordeel.

Mols

Op den Boeck liggende op de knielbanck voor Christoffel Plantyn staet het jaertal 1591. (7)

---

(1) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard, n[r] 439, Pieter van Mol.

(2) Nu in de Oude S[te] Barbara kapel van deze kerk bewaard.

(3) In de oude Metserskapel dezer kerk.

(4) Deze naam is later ingevuld: zeer waarschijnlijk door Mols.

(5) In de oude Metserskapel dezer kerk.

(6) Id. id.

(7) Het jaartal 1591, dat op het boek van Plantijn te lezen staat, laat ons toe dit in twijfel te trekken daar Jaak de Backer, volgens van Mander, rond 1590 in Frankrijk stierf. Max Rooses schrijft het stuk toe aan Crispyn van den Broek. (Christophe Plantin, in-4°, bl. 365).

In de tweede capelle van S[te] BARBARA het Autaer stuck CHRISTUS AENT' CRUIJS onder S[ta] Maria Magdalena &[a] is **copije naer Antonij van Dijck** (1). De Wit, I. - fol. 28, verso Plan, k

Waer van het origineel te sien is in de Kerck der Capucinen tot Dendermonden & aendese Kapelle present gedaen door Francis : van Hilwerven canoninck deser cathedrale. Mols

Den volgenden Autaer is van de SCHOOLMEESTERS, het Autaer stuck representeert CHRISTUS ONDER DE RABIS (2) oft Doctooren, met twee deuren d'eene S[t] AUGUSTINUS DIE VAN S[t] AMBROSIUS GEDOOPT (3) wort, d'ander het MIRAKEL VAN ELISEUS (4) dese schilderijen sijn meest portraitten int' middelste segtmae (5) die van Luter, Calvin, Erasmus Rotterdamus, en andere te sijn, waeromme den schilder sigh heeft moeten contraigneren is in een stijve snijdende manier geschildert van — **François Francken** den Ouden. Syn merck staet aldus, op een van de deuren : FF. 1587. (6) De Wit, I. - fol. 28, verso Plan, j

Int' GROOT SACRISTEIJN is hier beij een stuckxken, daer Christus het doodt lichaem van / Lazarus / (7) . . . . . . tegencompt' ent' . . . . . selve resusciteert van . . . . . . **Francken soone** (8). fol. 32, recto Plan, 28

(1) Dit stuk wordt door den maker der plannen die hier opgenomen werden aan Thomas Willeb. Bosschaerts toegeschreven.

(2), (3), (4) In den kruisbeuk dezer kerk bewaard (Werken van F. Francken den oude).

(5) Lees : segt men.

(6) De naam van den schilder en den laatsten zin zijn later bijgevoegd, zeer waarschijnlijk door Mols.

(7) Nu in de S[t] Lucas kapel dezer kerk bewaard. Het stuk verbeeldt « De Opwekking van Lazarus ».

(8) Lees : Ambrosius Francken, de oude.

De Wit, I. - fol. 32, recto Plan, i

In de capelle van de meesters, segge METSERS, het Autaer stuck DE VIER GECROONDE (1), de twee Deuren de Martelie van de selve, is van **Franciscus Francken** genaemt den jongen, was soone van Frans Francken een seer constigh schilder, onder het selve aghter de candelaars zijn TWEE CLEIJNE STUCKXKENS van den selven met light en bruijn geschildert.

verso

Plan, 10

Op een pilaer van de Kerck, tussen dese en de volgende cappelle, staet een epitafe van de familie Goubau, daer inne een schilderije, O: L: VROUWE HALFF LIJVE MET TWEE POURTRAITTEN van **Antonij Van Dijck,** nogh jonck sijnde, op de manier van *Rubbens* sijnen meester.

Mols

Dese schilderye is altyt bekent geweest voor een van die van **Rubens** (2).

De Wit, I. - fol. 32, verso Plan, h

Den vijfden Autaer is van de SCHOENMAKERS (3), het autaer stuck representeert de PYNINGEN VAN St CRISPINUS EN CRISPIANUS (4) martelaeren, is van **Ambrosius Francken,** genaemt den Ouden, sone van Nicolaes; dit werck is vol schoone expressien en wel geteeckent.

Beschrijving - bl. 7

In dese capelle is een schoon EPITAPHIUM van den geleerden heer Gevartius, en is geordonneert door **P. P. Rubbens** en gemaeckt door **Artus Quillinus** beelthouwer van het stadthuys van Amsterdam het gaet in printe uijt.

---

(1) Nu in het Antwerpsch Museum bewaard, n° 158-162, Frans Francken, de jonge.
(2) Nu in het Museum te Tours.
(3) Het beeld van O. L. V. dat dit altaar opluisterde is nu in het *Steen* bewaard (cat. 1894, reeks E, n^r^ 73).
(4) Nu te Antwerpen in het Kon. Museum bewaard, n° 145, Ambrosius Francken, de oude.

Den volgenden Autaer is van de WIJNTAVERNIERS ; het Autaer stuck, de BRUIJLOFT VAN CANA IN GALLILEA (1), is van **Marten De Vos,** de twee stucken laterael, het eene, D'HISTORIE VAN BALAAN OP DEN ESEL, met den Engel het ander verbelde het LANT VAN BELOFTE van . . . . — MOLS « Door eenen van de Francken, soo ick vermeyne. » De Wit, I. - fol. 33, recto Plan, g

Hier tegen over is het aghterste van den hoogen Autaer, waer inne een stuck is in forme van Autaer stuck, HET STERVEN VAN O: L: VROUWE (2), van **A : Mathijssens**. Plan, 9

In de volgende Capelle van de PELTIERS, het Autaer stuck, den ONGELOOVIGEN THOMAS SIJNE VINGEREN IN DE SIJDE CHRISTI STEKENDE (3), — MOLS « op het selve staet het jaertal : M.D.LXXIV », — d'eene deur S[t] JAN DIE CHRISTUS DOOPT (4) d'ander D'ONTHOOFDINGE VAN S[t] JAN (5), is een uijtstekende werck van de alderbeste van **Marten De Vos,** den welcken hier inne gethoont heeft wat voor een constigh schilder hij was, want die moet aen beste italianen niet wijcken ; ick twijffele niet oft de Liefhebbers sullen groot contentement vinden in dit wel te considereren ; onder het midden aghter de candeleirs sijn nogh twee cleijne schilderijkens met coleur van den selven. Plan, f

(1) Thans in de kruisbeuk (zuiden) dezer kerk.
(2) Nog op deze plaats bewaard.
(3) Thans in het Museum van Antwerpen, n[r] 77, Mart. de Vos.
(4) Id. id., n[rs] 78-79, Marten de Vos.
(5) Id. id., n[rs] 80-81, Marten de Vos.

De Wit, I. - fol. 33, verso

Hier tegen over is een O: L: VROUW, half lijff, dienende, voor epitafe van de familie Vits, van **Geerard Seghers,** dogh in sijne lighte manier.

Mols, verso

Op de Pilaer aldernaest den Autaer hanght HET PORTRET VAN DEN HEER CANONINCK & CANTOR KOKX, geschildert door **Godefroy Kneller** (1), wiens grooten vrient hij was. DHr. Kokx schilderde seer fray in . . .

De Wit, I. - fol. 35, recto
Plan, e

Nu comt men aen St LUCAS AUTAER vande Schilders ; het Autaer stuck, is O: L: VROUW DIE VAN St LUCAS UIJT GESCHILDERT WORT, — MOLS « Ons Lieuwe Vrouw sit in een kamer, boven de deur van dewelcke staet dit jaertal M.D.LXXIV » — is van **Marten De Vos,** de eene deur, St LUCAS PREDICATIE is van **Ambrosius Francken, genoemt den Ouden,** soone van Nicolaes. — MOLS. « Andere seggen, met meer seeckerhyt, dat dese deur van Marten Pepyn geschildert is ! d'andere deur . . . . . is van **Octavo Van Veen,** tweeden meester *van Rubbens* ».

Plan, d

Nu volght de capelle van St URSULA (2), het Autaer stuck geen groote figuuren, representerende CHRISTUS GEKRUIJST TUSSCHEN O: L: VROUW, St JAN EN Ste MARIA MAGDALENA, met twee deuren d'eene St URSULA, de ander het PORTRAIT VAN DEN CANONICK VAN DE CRUIJS (3), sijnde

(1) Thans in het Museum van Antwerpen, nr 232, Sir Godfried Kneller.

(2) Deze kapel is nu aan den H. Josef toegewijd.

(3) Deze stukken worden nog op dezelfde plaats bewaard.

sijn epitafe alhoewel t' selve van verre sigh niet veel laet aensien, evenwel heeft goede qualteijten, sijnde wel geteeckend en niet hart oft seck geschildert gelijk andere van dien tijdt. De Wit, I. - fol. 35, verso

Den schrijver vergeet den naem van den schilder te melden, & sedert dien tijd is dese schilderije, &[a] verplaest, ofte ombeter te seggen vernietight (1). In de selve plaetse moesten gestelt worden de Reliquiën van Ste Ursula, & de 15000 Maegdekens, haere medegesellinnen, maer sij zijn, tot hedentoe, daer uijtgebleven. Mols

Tegen over de vensters hanght een stuck de ADORATIE VAN DE DRIJ CONINGEN (2) van **Joannus Erasmus, Quellinus,** genaemt **den jonghen.** De Wit, I. - fol. 35, verso

Aldernaest dese schilderije is, eene VLUGTINGEN IN EGYPTEN (3), door een seer oudt meester onser schoole geschildert. Mols, verso

De leste capelle op een naer is van de SCHRIJNWERCKERS, het Autaer stuck, S[t] JANS PREDICKATIE (4), is van **Hendrick van Balen,** genaemt **den Ouden.** De Wit, I. - fol. 36, recto Plan, c

Den THUIJN VANT' HOUT GESNEDEN, is schoon verso

(1) Dit stuk is niet vernietigd (zie nota 3, bl. 22) en moet waarschijnlijk aan Arnould Mijtens toegeschreven worden.

(2) De schrijver spreekt waarschijnlijk van den achterkant van eene der luiken van het vorig stuk.

(3) De schrijver spreekt waarschijnlijk van eene der luiken van hooger gemeld werk van Mijtens.

(4) Te Antwerpen, in het Kon. Museum bewaard, n[r] 365, Hendrik van Balen.

De Wit, I. - fol. 36, verso

van **Ludovicus Willemssen,** een seer goet belt-snijder van Antwerpen, den welcken beij Arnoldūs Quellinus,—Mols. « Den Ouden ».—gewerckt heeft; hij excelleerde int' maken van marmere kinderen en seer schoone belden, hij heeft er verscheijde gemaeckt voor de Prins van *Oragnien.*

Plan, b

De leste capelle is van S[t] ANTHEUNIS ; het Autaer stuck S[t] ANTHEUNIS TENTATIE (1), vol aerdige expressien ; de eene deur representeert S[t] HUIJBRECHT d'andere S[t] ROCHUS, is seer goet werck, alles van **Marten de Vos.**

fol. 37, recto
Plan, a

Men gaet nu in de capelle van BESNIJDENISSE, het Autaer stuck sijnde eenen NOODT GODTS, OFT EEN AFDOENINGE VANT' CRUIJS (2), met eenen naeckten doodt liggende Christus, den welcken men aght naert' leven gedaen te sijn, de Marien en andere omstaenders bewijsen alle gedaenten van droefheijt ; in de een deur van binnen is eenen S[t] JAN IN DE OLIE (3), waer inne eenige peerden incomen, daer van de aenschouwers dickwils om gedisputeert wort, hoeveel peerts-hoofden datter in sijn, dit komt, om dat het op sommige plaetsen wat verstorven oft bedorven is, dat men die dingen qualijk kan onderscheijden, en dat sij eenigen *helm* voor een paerts-hooft aensien d'ander deur IS DE DOGHTER VAN HERODES, DANSENDE VOOR HAER VAEDER (4), om het hooft van S[te] Joannes den

(1) Thans in het Museum van Antwerpen, n[r] 103, M. de Vos.
(2) Thans in het Museum van Antwerpen, n[r] 245, Quinten Metsys.
(3) Id. id., n[r] 246, Quinten Metsys.
(4) Id. id., n[r] 247, Quinten Metsys.

Dooper ; alle deesen dingen schijnen van veere siende seer net, suijver en scherp gedaen te sijn, dogh van bij is het wat rauw, maer is op een seker manier gedaen, dat het sigh van verre suijver laet aensien, is alles van **Quinten Messijs.**

De Wit, I. - fol. 37, verso

Uijt dese capelle gaende is op de reghte handt den Aūtaer van den JONGEN VOETBOOGH, het Autaer stūck St JORIS KNIELENDE OM ONTHOOFT TE WORDEN (1), is een werck seer wel gehouden van light en brūijn, oock een fraeij ordonnantie, is van de beste van **Conelis Schut.**

De Wit, I. - fol. 40, verso
Plan, A

Hier tegen over is een EPITAFE van de familie | van | *van der Aa*, representeert EEN VERIJSSENISSE CHRISTI (2), op de twee deuren van binnen EENIGE PORTRAITTEN (3), van būijten belden op sijn steens Ste Peeter en Ste Catharina, goet werck van **Erasmus Quellinus,** genaemt den **Ouden** (4).

fol. 42, recto
Plan, 14

Dese stucken sijn van **Simon de Vos,** volgens het seggen van andere, & de maniere van schilderen die in dese schilderijen sigh op doet.

Mols, verso

Uijt den ommegank gaende keert men de reghte hant om alwaer men siet den Autaer van den OUDEN VOETBOGE, het Autaer stuck representeert CHRISTUM STAENDE OP DE WEIRELT, ONDER IS S^{te} PEE-

De Wit, I. - fol. 42, verso
Plan, B

(1) Thans in het Museum van Antwerpen, n^{r} 327, Corn. Schut.

(2) Thans in het Museum van Rijssel.

(3) Deze twee deuren, de familie van der Aa verbeeldende, zijn thans in het Museum van Nantes.

(4) De deuren zijn door S. de Vos uitgevoerd, het middenpanneel is ook van hem.

De Wit, I. - fol. 42, verso

TER EN PAULUS (1), aghter staet St JORIS EN Ste MARGUARETA (2) op d'eene deur is de DOOPINGE VAN DE KEIJSER CONSTANTINUS (3), d'andere daer St PEETERS KERCK TE ROOMEN GEBOUWDT WORT, door ordre van den selven constantinus van onder aghter de candelaers sijn nogh drij cleijne stuckxkens waer van het middelste een CRUCIFIX is, van buijten op de deuren is St JORIS TE PEERT MET Ste MARGARITA EN DE DRACK (4), alles van **Marten De Vos,** seer schoon werck en seer abondant; int' jaer 1718: den 12^{en} 9ber. consenteert het capittel, dat de twee geschil[der]de deuren (omdieswille sij beletten den nieuwen marberen portale) mogen affgedaen worden, en mogen gestelt worden op de Camer van de gulde; 19 van desen selven jaare ende maent is int' capittel ordinair die acte niet geapprobeert, oock niet [geconlongeert] maer is geroijeert.

De Wit, I. - fol. 43, recto

Van hier gaetmen naer DE HOOGE CHOOR, alwaer men voor de selve om hoogh in de couppel admireert een schoon ende wel vercorte platfon, Plan, 27 sijnde O: L: VROUW (5), rontsom met verscheijde Engelen, van **Cornelis Schut,** grooten geest van inventie.

Plan, 26 IN DEN CHOOR gaende sietmen aldaer het

(1) Thans in het Museum van Antwerpen, n^{r} 72.

(2) Id. id., n^{r} 75 en 76 (luiken der n^{rs} 73 en 74, zie hieronder).

(3) Id, id., n^{r} 73, Marten de Vos.

(4) Id. id., n^{r} 74 (verbeeldt de oprichting eener kerk, aan St Joris gewijd, op last van Keyzer Constantinus), Marten de Vos.

(5) Nog op deze plaats bewaard.

autaer stuck O: L: VROUW HEMELVAERT (1), — MOLS (verso). « Geplaetst ontrent 1624 », — seer schoon van **Petrus Paulus Rubbens**, volgens gerefereert is geweest van geloofbaere persoonen de welcke het selve hebben sien schilderen (2), soude Rubbens dit stuck op sestien daegen tijdts geschildert hebben, ende daer voor f 1600: — gehad hebben, wel t'is waer het was in de langhste dagen vant' jaer, en hij was s'morgens heel vroegh met den dagh aent' werck, waer aen genoegt blijckt, boven sijne groote const hoe veerdig en diligent hij was in de selve te oeffenen. De Wit, I. - fol. 43, recto

DEN AUTAER is oock van de ordonnantie van **Rubens**, & geloove uytgevoert door **Jan Van Mildert.** Mols, verso

Les TROIS VITRAGES (3) du Sanctuaire du Chœur, derrière le maître-Autel ont été donnés par Philippe II. par comémmoration de ce qu'il y avait tenu le Chapitre de la Toison d'or. Op het wit blad nevens f. 43 Mols, verso

Uijt de koor gecomen sijnde, vervologt men de autaeren staende op de reghte sijde in den beuck oft midden van de Kerck waer van den eersten is van Ste ANNA, van de *Broeckmaers*, — MOLS. Door De Wit, I. - fol. 43, verso Plan, E

(1) Nog op deze plaats bewaard. Besteld aan Rubens door Jan del Rio, deken der kerk den 12 november 1619, voltooid den 30 september 1626 (Max Rooses, *Œuvre de Rubens* II, 175-177).

(2) Mols doet in marga opmerken dat « deze persoonen ten minsten 110 jaeren out moeten geweest sijn. »

(3) Deze drie stukken in 1555 in de vensters geplaatst, bestaan nog. Zij verbeelden : links, Philips I, met zijnen beschermer; rechts, Maria van Engeland met O. L. V.; in 't midden SS. Paulus en Andreas.

De Wit, I. - fol. 43, verso

Peeter Struyf, Beltsnijder van Antwerpen — het stuck representerende Ste Anna (1) met verscheijde vrouwen en kinderen is van de beste van **Michiel Coxie.**

fol. 44, recto
Plan, G

Den volgenden AUTAER IS VAN DE OUDE CLEERCOOPERS, het autaer stuck Ste Catharina onder de Doctoren (2), is van **Peeter ijkens** genaemt den *Ouden ijkens.*

Desen autaer van witten & swerten marmer, is gemaeckt & gestelt geweest door Van den Eynden.

Plan, I

Den derden AUTAER VAN O : L : VROUW OP HET STAECKXKEN, van de *Fruijteniers*, het Autaer stuck eene Kersnaght (3), is goet werck van *Franciscus De Vrient* genaemt **Frans Floris.**

Mols

Sommige willen hebben dat dit stuck eertijds gestaen heeft op den Hoogen Autaer !

De Wit, I. - fol. 44, recto
Plan, M

Den volgenden Autaer is VAN DE SMITS, het Autaer stuck St Eloys predicatie (4), waer van de architecteur van aghter verbelt de borght kerck soo gelijk als de selve was ten tijde als dit schoon stuck geschildert wirt van de uijtstekende handt van **Ambrosius francken,** genaemt *den ouden*, soone van *Nicolaes.*

---

(1) Dit stuk is sedert 1794 verloren of op eene onbekende plaats bewaard.

(2) Thans in het Museum van Antwerpen, nr 505, Pieter IJkens.

(3) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : toegeschreven aan Floris de Vriendt, nr 113.

(4) Dit triptiek door een onbekenden meester is nu te Antwerpen in het Museum bewaard, nr 576-580, vide Monogramma cat. van dit Museum, blz. 214 (Fransche uitgave p. 210). — Het beeld van St Eligius dat dit altaar opluisterde is nu in het *Steen* bewaard (cat. 1894, reeks E, nr 75).

Andere seggen van **Franciscus Pourbus.** Het is seer waerschijnelijck van *Ambrosius francken* geschildert als kommende seer over een met sijne ordinaire manier.

De Wit, I. - fol. 44, Mols, verso

Desen Autaer is door **Hendrick Verbruggen** geordonneert & uytgevoert.

Den vijfden autaer is VAN DE WEVERS, het Autaer stuck ONS HEEREN HEMELVAERT is van **Marten Devos** (1).

De Wit. I. - fol. 44, verso
Plan, P

Den lesten autaer is VAN DE BARBIERS, het Autaer stuck representerende de MARTELIE VAN Ste COSMAS EN DAMIANUS (2), is van **Joseph van Cleef** (3).

Plan, T

Desen Autaer is door **Louis Willemsens** gemaeckt.

Mols

Hier bij staet het groot portael [ge]geven door **Joannes Malderus**.

verso

Nu keertmen en gaetmen naer ONSE L : VROUWE CAPELLE alwaer men siet den schoonen WITTEN MARMEREN AUTAER, met schoone bas-relieven, is tot aen de cornice boven de colomme toe, gemaeckt van **Peeter Verbruggen.**

De Wit, I. - fol. 44, verso
Plan, m

Andere beweiren dat desen Autaer gemaeckt & geordonneert is geweest door **Arnoldus Quellinus** & **L. Willemens,** tot aen de corniche inclus ; & dat

Mols

(1) Dezen naam waarsch. door Mols ingevuld.

(2) Naam waarchijnlijk door Mols ingevuld.

(3) De luiken zijn in het Museum van Antwerpen bewaard, nrs 146-149. Door Amb. Francken, den Oude, evenals het middenpaneel.

De Wit, I. - fol. 44, verso — de rest door *Peeter Verbruggen junior* voltrocken is geweest !

Naest dese Capelle siet men OPT' EERSTE PILAER VAN DE KERCK een schoon swarte
Plan, 4 — marmere Epitafe van de familie *De Moy*, met drij schoone witte marmere belden, int' midden een SITTENDE O : L : VROUWE, over d'een sijde St CATHARINA, en over d'ander sijde S^t JAN, alles van **Joannes van Mildert**, met inventie teeckeninge en onder de conduite van *Petrus Paulus Rubbens*.

fol. 45, recto — Van hier gaende naer den Autaer van *de houtbrekers*, siet men OP DE VIERDE PILAER, te
Plan, 3 — weten de voorgaende mede rekennende een Epitafe van de familie Michielsen, sijnde eenen NOODT GODTS (1), *oft eenen dooden Christus op den schoot van O : L : Vrouwe*, d'een deur, O : L : V. MET HAER KINT (2), d'ander deur S^t JAN EVANGELIST (3) ; van buijten op de selve deuren geschildert, op sijn steens, twee belden, ONS HEER (4) en O : L : VROUWE (5) ; alles van de beste maniere van **Petrus Paulus Rubbens.**

verso — Op d'ANDER SIJDE VAN DESE PILAER, is
Plan, 2 — een Epitafe, O : L : VROUWE MET EENEN DOODEN CHRISTUS IN HAAREN SCHOOT, van alabast, gemaeckt van **Andreas Colijns De Nole**, wiens

(1) Thans in het Museum van Antwerpen : P.P. Rubens, n^r 300.

(2), (3), (4), (5), Id. id., n^rs 301-304, werken van P. P. Rubens.

portrait van *van Dijck* geschildert is, en in print uijtgaet. De Wit, I. - fol. 45, verso

Nu sietmen den autaer VAN DE HOUTBREKERS t' stuck Ste GOMMER is van **Jeronimus Francken de jonghen** (1). Plan, L

Het stuck is geteeckent met deze letteren HF et INV anno 1607. Beschrijving - bl. 11

Den volgende autaer is VAN DE TIMMERLIEDEN, het Autaer stuck de VLUGHT NAER EGIPTEN (2) is van **Marcus Antonius Garibaldo.** De Wit, I. - fol. 45, verso Plan, O

Dese schilderije verschilt seer in maniere, met die van *De Discipels van Emaus* (3), staende tegens de *Venerabel Capelle*, & oock aen desen meester toegeeygent. Mols

Nu comt men aen den autaer VAN D GEEREELMAKERS waer het stuck representeert de MARTELIE VAN Ste LUCIA, is van **Godefridus Maes**, dogh van sijne minste. De Wit, I. - fol. 45, verso Plan, S

In den hoeck is den autaer VAN DEN H : NAEM JESUS. fol. 46, recto Plan, R

In den hoeck hier besyden noordwaers is den autaer van den soeten naem jesus, het autaer stuck verbeelt dat alle knien in den naem van jesus geboocht worden geschildert door **M. De Vos.** Beschrijving - bl. 12

Aldernaest desen Autaer, tegens de vonte, staet een KLYNE SEPULTURE, MET DE PORTRAIT- De Wit, I. - fol. 46, Mols, recto

---

(1) Naam waarschijnlijk door Mols ingevuld.

(2) Thans in het Museum van Antwerpen, nr 173, Marco Antonio Garibaldo. Zie bl. 13, nota 1.

De Wit, I. - fol. 46, Mols, recto

TEN van de fondateurs deser capelle ; dit is het oudste monument van dese kercke met een jaer-tal. Dese portraitten syn niet slecht geschildert voor dien tijt, met dit grafschrift :

Hier rust den Edelen Joncker Ypoel : Vledinckx, alias Fanax, & syne gesellinne Joffrau Barbara van Merende ; Fondateur van de capelle van der Alderheylighsten soeten Naem Jesus ons saligmaeckers · hy sterff den 4 · December 1480., Ende sy 15 · July 1496. —

Beschrijving - bl. 12

Hier nevens staet een kleijn epitaphium *(zie hierboven)* met TWEE KLEIJNE PORTRAITEN man en vrouwe de fondeteurs deser capelle geschildert door **Willem Keij**

De Wit, I. - fol. 45, recto

Plan, 1

OP DEN MUUR HIER BEY is een groot stuck dienende voor Epitafe van den coninck Trogus, representeert de TRANSFIGIRATIE CHRISTI, is van **Deodatus Delmont** (1).

Mols

Men vermynt dit stuck te wesen een copye van de vermaerde *Transfiguratie* van *Raphael !*

De Wit, I. - fol. 47, recto

Uijt de kerck | : langhs de selve deur daer men langhs ingecomen is : | gaende sietmen boven het portael, — Mols « door Jan Mildert Beltsnyder & Architect, uytgevoert is geweest ; als oock de twee andere portaelen van de kleyne deuren », — HET GELAS VAN DE FAMILIE FUCCHER (2) ; het gene A.° *1711* : seer wel door de goede sorge en con-

(1) Volgens F. J. van den Branden : Geschiedenis der Antwerpsche Schilderschool, bl. 749, in ons Museum bewaard. (Zie cat. 1890 : Deodatus Del Mont, nr 56).

(2) Nog op deze plaats bewaard.

duitte van de kerckmeesters is gerestaureert, sijnde het selve door den tijdt seer geruineert geweest. Dit geseggen schynt waer te syn, want de inscriptie geeft het aen den Kyser Carel den V (1). De Wit, I. - fol. 47, recto, Mols

BUIJTEN DE KERCK op de reghte handt siet men het EPITAFE VAN QUINTEN MASSIJS (2), daer hier vooren van gesprooken is, als oock beijnaar hier tegen over, het ijserwerck over den put van den selven. De Wit, I. - fol. 47, recto

---

(1) Dit glas wordt nog dikwijls het *Keizersglas* genaamd.

(2) Nog op deze plaats in den muur gemetst. Zie ook catalogus van het *Steen*, reeks A, nr 118.

DE COLLEGIALE & PAROCHIALE KERCKE VAN ST-JACOBS

De Wit, II. - fol. 1, verso

HET HOOGE AUTAER is seer konstig gemaeckt van marmer door den Konst-Belthouder, **Louis Willemsens** (1). Int midden staet eenen St-Jacob, in Biscoppelyck gewaet, door den selven meester in marmer.

Mols

Dit Beldt is gemaeckt door **Artus Quellinus**, junior, & niet door *L. Willemsens*, de ordonnantie van desen Autaer is oock van *Quellin*, maer uytgevoert door *Willemsens*.

De Wit, II. - fol. 1, verso

Plan, 16

Vlack achter den Hoogen Autaer, is de CAPELLE VAN RUBENS, daer een schoon Autaer-stuck in staet, waer in men oock siet (soo men seght) de *3 Vrouwen van Rubens*, die oock selfs als eenen *St-Joris* daer in verbeldt is. Hier komen verschyde kinderkens, met nogh eenen Jeronimus · ende dit alles even vriendelyck gecollorieert & geschildert.

Mols

Dese Historie van syne 3 Vrouwen is belaechelyck, edogh soo dickmaals verspryt, want het is syne tweede Vrouwe *Helena Fourment* & syne kinderen, die de Capelle &[a] hebben doen oprichten naer syne doodt.

fol. 59, verso

In de Capelle van *Rubens*, boven op den Autaer

(1) Zooals Mols verder zegt, moet men hier den naam van Artus Quellinus, junior, lezen. Doch de ornamenten der kolommen van het altaar zijn, in 1685, door Willem Kerricx, Louis Willemssens en Norbert Herry uitgevoerd.

staet een MARIEN BELT, op witte marmer gehouden; Rubens, volgens traditie soudt dit Belt uyt Italien mede gebroght hebben ; & wort **François du Quesnoy** (1) toegeygent. dit is geene klyne [preuve] dat, ten minsten, het Belt van eene Schoone uytvoeringe moet wesen, gelyck het oock is. De Wit, II.- fol. 59, verso Plan, 16

In het INKOMMEN VAN DEN OMMEGANCK, aldernaest de Capelle van t'Venerabel, boven den eersten Biechtstoel hangt de MARTERIE VAN ST-JACOB (2) seer schoon geschildert door **Marten de Vos** (3), het heeft eertyds gedient op den hoogen Autaer. fol. 20, verso Plan, 21

In de Eerste Capelle (4) van desen Ommeganck der Choor, staet eene Hᵉ DRYVULDIGHYT (5), door **H : van Baelen** (6). Plan, 20

In desselfs Ommeganck, ACHTER DE CAPELLE VAN O : L : V : is elders een stuck van **Jacques Jordaens.** fol. 1, verso

Verbeldende de Hᵉ CAROLUS BORROMEUS (7), die de Moeder gods bidt voor de peste, &ª in de Capelle naest die van Rubens. Mols Plan, 14

---

(1) Niet door dezen meester, maar wel in de 17ᵉ eeuw gebeeldhouwd door Luc Fayd'herbe, een leerling van P.P. Rubens, in 1594 geboren.

(2) Nog in deze kerk bewaard.

(3) Werk, in 1594, uitgevoerd door M. de Vos, den Oude.

(4) Kapel der H. Drievuldigheid.

(5) Nog op deze plaats bewaard.

(6) Hendrik van Balen, den Oude.

(7) Nog in de H. Carolus Borromeus kapel bewaard. — Het stuk is in 1655 uitgevoerd.

De Wit, II. - fol. II, recto Plan, 19 Ende aen de andere syde van den Ommeganck, is in DEN AUTAER VAN St. YVO een Stuck (1) van **Gerard Seghers.**

fol. 21, verso In de Capelle van *St. Yvo* siet men een seer schoon Basrelief door **Scheemaeckers** den Ouden gemaeckt, alsoock het Antipendium van den Autaer, uyt *Arabesques*, in witte marmer gevroght, soo als het Basrelief (2).

fol. 20, verso Plan, 18 DE DERDE (kapel) is van de familie van *Le Candele* (3). De schilderije in den Autaer verbeldt Ons Heer die sigh veropenbaert aen O. L: V: (4) naer syne verysenisse, door **G. Seghers.**

Hier omtrent TEGENS HET CHOOR staet het Monument van de familie van de *Geensins* & *de Schutter* (5), in het selve is verbeeldt een dooden Christus (6) op den schoot van Maria, door **Cornelis Schut.**

DE VIERDE CAPELLE is die van Rubens (7).

In de SESDE CAPELLE het autaer stuck is geseht door... **Victor** (8), Disciple van **Rubens** & verbelt de Visitatie van Maria (9) — (Mols: Dit stuck

(1) Nog op deze plaats bewaard. — Verbeeldt *St. Ivo de ongelukkige pleiters bijstaande.*

(2) Die stukken, door Pieter Scheemaekers in 1700 uitgevoerd, verbeelden : *O. H. aan het kruis, met O. L. Vrouw, St. Jan en Ste Madelena.*

(3) Kapel der Verrijzenis van O. H.

(4) Nog op deze plaats bewaard.

(5) Lees : Maria en Elisabeth Geensius en hunne zuster Catharina, vrouw van C. Schut, den schilder, van Willem Huymans en Elisabeth Catharina Schut, zijne vrouw.

(6) Nog op deze plaats bewaard.

(7) Zie bladz. 34.

(8) Victor Wolfvoet.

(9) Nog op deze plaats bewaard en is omstreeks 1659 uitgevoerd.

verbeelt de H.... gevangen genomen wordende ; & int' verschiet syn Martelie, door ....) (1).

In de SEVENSTE CAPELLE — (MOLS: Het is in dese Capelle dat men siet ons L. V. Visitatie door... *Victor* geschildert) (2). Plan, 12

INT' VENERABEL-CAPELLE in den Autaer, is een AVONTMAEL (3) geschildert door **Otho Vænius** (4). De Wit, II.-fol. 21, recto Plan, 21

De Deuren (5) van dese Schilderye, hanghen onder de venster, aldernaest desen Autaer.

Den Autaer van het Venerabel is gemaeckt door de Beltsnijders, **Henderick Verbruggen, Louis Willemsens** & **Artus Quellin den jongen**. Den ST. PETRUS (6) is van den eersten, den ST. PAULUS (7) door den tweeden & DEN GODT DEN VADER (8) boven desen Autaer is van **Quellin** (9). fol. 59, recto

---

(1) Het is ons onmogelijk te zeggen wat Mols aanduiden wil.

(2) Het stuk van Victor Wolfvoet is inderdaad in de Visitatie kapel bewaard.

(3) Nog op deze plaats bewaard.

(4) Van Lerius houdt dit stuk voor het werk van Cornelis Van Dale, den Jonge, die het rond 1590-1591 zou uitgevoerd hebben.

(5) Wij denken dat de schrijver spreekt van de deuren die nu in de St. Job-kapel bewaard worden. Volgens van Lerius zouden deze deuren door Otto van Veen uitgevoerd zijn ; zij verbeelden : *Ste Cecilia op het orgel spelend* en *O. H. als hovenier aan Magdelena verschijnende*.

(6) Nog op deze plaats. Door Pieter Verbruggen, den Oude, omstreeks 1690, uitgevoerd.

(7) Nog op deze plaats bewaard. Omstreeks 1690 uitgevoerd.

(8) Nog op deze plaats bewaard.

(9) Niet door Quellinus, maar wel door Louis Willemssens omstreeks 1696, uitgevoerd.

De COMMUNIE BANCK (1) is oock van syne ordonnantie, & door **Kerckx** (2) uytgewerckt, uytgenomen alleen een GROEPPE VAN TWEE KINDERKENS (3) die naest de kant vant' Evangelie, in deselve geplaetst is & die door **A. Quellin** (4) seer konstigh gesneden syn.

De Wit, II.-fol. 21, recto

De KAPELLE VAN O : L : V : heeft geen Autaer Stuck. Naest den Autaer is een schoon EPITAPHE van marmer (soo ick meene) van de Famillie van *Peeters*, door **Michiel Vervoort** (5) gemaeckt, het is een liggende Vrouwtje dat de EEUWIGHYT (6) verbeldt, ende soo schoon [alsoynt] van dien meester is gemaeckt.

fol. 22, recto

Door *Michiel Vervoort* den Ouden, korts naer syne terughkomst van Romen.

fol. 22, recto

In de Capelle van O : L : V : siet men de gelasen (7), die door **A : Diepenbeeck** (8) uytgevoert syn ; & seer schoon & konstigh voorkommen.

fol. 21, verso

In DEN OMMEGANCK naest het Norden ontrent de Capelle van Ons L : V : (9) staet een MATER DOLOROSA (10), met twee Engeltjens ; deze is van

---

(1) Nog op deze plaats bewaard.

(2) Lees Willem Kerricx en Hendrik Verbruggen. Deze meesters hebben het werk, omstreeks 1696, uitgevoerd.

(3) Nog op deze plaats bewaard.

(4) Niet door Quellinus, maar wel door Hendrik Verbruggen, omstreeks 1696, uitgevoerd.

(5) Michel Van der Voort, den Oude.

(6) Nog op deze plaats bewaard.

(7) Deze glazen verbeelden de *Visitatie* en de *Verkondiging*.

(8) Niet door Van Diepenbeeck, maar wel door Jan de Labaer rond 1641, voor de Visitatie, en 1629, voor de Verkondiging.

(9) Kapel der Visitatie van O. L. Vrouw.

(10) Nog op deze plaats bewaard. Het stuk werd omstreeks 1665 uitgevoerd.

de beste figuren door de Beltsnyder **Van Beveren** (1) oynt gemaeckt.

Tegens den Pilaer van desen Ommeganck, die naest den autaer van O. L. V. komst, is geplaetst een CHRISTUS SITTENDE AEN DE VOETEN VAN HET CRUYS (2) in de selve trant als de *Mater Dolorosa* van Van Beveren ; & misschiens van den selven meester (3). De Wit, II.-fol. 21, verso, Mols

Twee klyne Autaertjens staen VOOR HET CHOOR ; in den eenen is een fray stuck van **Boyermans** (4), synde eene MARIA HEMELVAERT (5). De Wit, II. - fol. 2, recto

Het ander (6) in den AUTAER VAN DE GOEDE DOODT, is door **Quellin** geschildert in synen laesten tydt (7).

Tegens OVER DEN INGANCK van O : L : V : Capelle is Eene HEMELVAERT VAN MARIA (8), fol. 20, verso

---

(1) Mathieu Van Beveren.

(2) Dit werk, beter genaamd een *Ecce Homo*, is nog op deze plaats bewaard. — Het is uitgevoerd door Jan-Pieter Van Baurscheit, den Oude, beeldhouwer.

(3) Zie nota 2.

(4) Theodoor Boeyermans.

(5) Dit stuk, in 1671 geschilderd, is verdwenen, zonder dat wij er een spoor van hebben kunnen vinden.

(6) Het stuk, door Jan-Erasmus Quellinus, omstreeks 1693, geschilderd, verbeeldt *O. L. Vrouw haren zoon aanbiddende voor een stervenden zieke.*

(7) Daar J. E. Quellinus slechts in 1715 overleed, is het waarschijnlijk, dat hij nog verscheidene werken leverde.

(8) Waarschijnlijk het stuk van Pieter Thys, dat niet eene *Hemelvaart*, maar wel eene *H. Drievuldigheid*, voorstelt.

seer fray gesch[1] door... **Thyssens**. Niet verre van hier staet het Epitaphium van de famillie *Van Geenderdeuren* (1).

De Wit, II. - fol. 2, recto — INT' CRUYS VAN DE KERCKE, tegens over Venerabel Capelle, hanght een fraey stuk van... **Coetsiers** (2), daer eenige SLAEVEN VERLOST WORDEN (3).

Mols — Dit stuck is niet bekent in de gedruckte beschryvinge van de kercken van Antwerpen (4), nochte in t' *Voyage historique de la Flandre & du Brabant ;* & geloove dat sedert langen tydt elders verplaetst is geworden.

De Wit, II.-fol. 23, recto — NAEST DE CAPELLE VANT' VENERABEL is eene andere genaemt het *Trouw Choorken*, waer in op syne Autaer bewaert wort het venerabel, desselfs Autaer, sanctuarium, &[a]. syn seer schoon in marmer uytgevoerd (5).

fol. 2, recto — Ende OVER DE CAPELLE VAN O: L: V: meene ick dat een Epitaef is, waer op eenen NOODT GODS (6) is, door **Cornelis Schut**.

---

(1) Zie bladz. 41.

(2) Dit werk is niet van Jan Cossiers, maar wel omstreeks 1709 door Jacobus de Roore geschilderd.

(3) Dit stuk verbeeldt *De broeders van de H. Drievuldigheid slaven aan de Mohammedanen afkoopende.*

(4) De schrijver weet niet dat Gerard Berbie het werk kende en het in zijn *Description* aan Jean Cossiers toeschreef.

(5) Die werken bestaan nog. De kolommen en pilasters zijn waarschijnlijk, omstreeks 1669-1671, uitgevoerd door Jan en Sebastiaan Van den Eynde. Het tabernakel en de engelen daarboven zijn van Willem van den Kieboom (1773-1774). De koperen deuren zijn van Jan-Baptist Verberckt, den Jonge, en verbeelden de *Vermenigvuldiging der brooden.*

(6) Dit werk bestaat nog op deze plaats.

Dit Monument staet tegens de Pilaer van den middel Beuck, & hoort toe aen de familie van *Geenderdeuren* (eenen christus van het Cruys genomen, lyd op den schoot van Maria, &[a]). De Wit, II. - fol. 2, recto, Mols

AEN DE SYDE VAN DEN PREDICK-STOEL, tegens een Pilaer Hancht het Epitaef van **Henderick Van Baelen** (1), waer op int' midden, door hem selfs geschildert is, EENE VERRYSSENISSE (2), synde het beste dat oynt van hem is geschildert. De Wit. II. - fol. 2, recto

Tegens den inganck vant' groot portael aldernaest de vonte (men siet oock SYN PORTRET & DAT VAN SYN VROUW (3) boven int' selve monument). Mols

Achter den Predick stoel, is nogh een Autaer stuck van **G: Seghers** (4). De Wit, II. - fol. 2, recto

In de CAPELLE VAN S. ROCHUS, & verbelt DIEN HEYLIGEN, DIE DOOR EENEN ENGEL GENESEN WORT (5) van Syne Quaele. door [?] **Quellinus** (6). In het nauwkeurigher ondersoeck van dese schilderye soo bevinde ick dat de maniere van schilderen gansch aen die van E. Quellinus gelyckt; & seer wyt verschillende is met die van G. Seghers; soo dat vastelyck geloove dit stuck van de handt van Quellin te syn. Mols Plan, 27

(1) Lees H. Van Baelen, den Oude.

(2) Dit werk bestaat nog op deze plaats.

(3) » » »

(4) Dit altaarstuk is van Quellinus den Oude. Zie notas 5 en 6.

(5) Dit werk is nog op deze plaats bewaard.

(6) Het stuk is door Erasmus Quellinus, den Oude, broeder van Artus, den Oude, omstreeks 1660, uitgevoerd.

De Wit, II.-fol. 20, verso

Eenige klyne stuckjes, verbeeldende de HISTORIE VAN ST. ROCHUS (twaalf in getal) (1) door een seer Ouden Meester geschildert.

fol. 2, verso

Den Predick stoel, van L. Willemsens gesneden meriteert gemeldt worden (2).

fol. 21, recto
Plan, 7

In de CAPELLE VANT' H: CRUYS, het autaer stuck verbeeldt STE HELENA HOUDENDE HET H. CRUYS (3) in haere Armen, dat sy door haeren sone Constantinus laet aenbidden. Door... **Kerckx den Jonghen** (4) seer fray geschildert.

Mols

DE TWEEDE (5), heeft in synen Autaer eene HEMELSCHE GLORIE, &a. op d'een Deur siet men ST. HUBERT, &a. & op d'ander den ROEP VAN MATHEUS apostel, door een Oudt Meester geschildert (6).

HET GELAS van dese Capelle, is oock seer oudt verbeldt het leste AVONTMAEL (7); onder het selve de portretten van de gevers; synde van de famillie van de Van de Werven (8).

---

(1) Vier dezer stukken zijn nog op deze plaats bewaard; de acht andere stukken hangen in de Ste Anna en St. Job kapellen.

(2) Dit beeldhouwwerk bestaat nog op deze plaats, en is inderdaad door Louis Willemssens gesneden.

(3) Dit werk is nog op deze plaats bewaard.

(4) Het stuk is niet door Willem-Ignacius Kerricx, schilder, beeldhouwer en bouwmeester, maar wel door Wenceslas Cobergher, omstreeks 1605, uitgevoerd.

(5) Kapel van Aller Heiligen.

(6) Deze vier laatste stukken zijn door Ambrosius Francken, den Oude, geschilderd, omstreeks 1608.

(7) Dit glas werd in 1850 hersteld.

(8) Onder in het glas ziet men de portretten van Josse Draeck †1528 en van Barbara Colibrant †1538, schenkers van het werk. Doch het wapen der van de Werven komt in het glas voor.

In de DERDE CAPELLE (1) van desen beuck is het Graf monument van de famillie van de Rockox. Boven het selve hanght een LAESTE OORDEEL (2), met twee Deuren op dewelcke de portretten van de famillie syn geschildert alles soo ick vermynt door **J. de Heemsens**. int' jaer 155 (3).

De Wit, II.-fol. 21, recto
Plan, 13

Dese is de CAPELLE VAN STE DYMPHAE, & over den Autaer hanght LAESTE OORDEEL, &ª. op de Deure van d'eene kant siet men het portret van ... Rockox met die van syne 3 sonen; & op dander .... syne Huysvrouw met haere 10 Dochters (4).

Mols
Plan, 5

In de naeste Capelle is het Epitaphium van .... Van Lanschot (5), in het selve siet men sijn portret door **A: van Dyck** (6) geschildert.

De Wit, II.-fol. 21, recto
Plan, 3

Dit monument is opgereght aº 1656. dat is 15. jaeren naer de Doodt van van Dyck; soo dat moeyelyck te gelooven is het Portret van syne handt te syn.

Mols

Dese Capelle (7) is de vierde op desen Ranck. de schilderye van haeren Autaer verbeeldt O. H. TUSSCHEN DE 2. MOORDENAERS, &ª. ofte eenen CALVARIEN BERGH. door .... (8).

Plan, 4

---

(1) Kapel van de HH. Pieter en Pauwel en H. Dymphna.

(2) Nog op deze plaats bewaard.

(3) Niet door J. de Heemsens, of ook niet door Van Orley, maar wel door Joos Van Cleef, omstreeks 1537-1540, uitgevoerd.

(4) Deze deuren bestaan nog aan het werk.

(5) Nog in de kapel van den H. Naam Jesus bewaard.

(6) Niet door Van Dyck, maar wel door Cornelis De Vos geschilderd.

(7) Kapel der Drie Koningen.

(8) Omstreeks 1807 verdwenen. De luiken van dit werk zijn op deze plaats nog bewaard.

De Wit, II.-fol. 21, recto, Mols De vyfde CAPELLE VAN DE H. NAEM JESUS, heeft de AENBIDDINGE (1) der selven op syne Autaer, door .... (2) geschildert. (Het is in dese capelle dat men het grafmonument van ... Lanschot siet & niet in de vierde).

DE SESDE heeft de Veropenbaeringe O. H. OP DEN BERGH TABOR (3), voor schilderye, door ... uytgevoert.

Plan, 29 In den Anderen Beuck de SEVENSTE CAPELLE / ofte de Eerste naest de vonte / heeft voor Autaer stuck (4) O: L: V: PRESENTATIE (5) op d'eene deur DE MARTELERIE VAN S[te] LUCIE (6) & op d'ander die van ....

Plan, 28 DE 8[e] CAPELLE is die van S. Antonius : het Autaerstuck verbeelt S[t] PAULUS S. EREMEYT & S[t] ANTONIUS (7), &[a]. op d'eene Deur S[t] MICHIEL & op d'ander de MARTELERYE VAN S[t] LAURENSIUS (8).

---

(1) Dit werk hangt in de Kapel der Drie Koningen en niet in die van den H. Naam Jesus.

(2) Door Hendrik van Balen, den Oude, uitgevoerd.

(3) Dit werk, door Gerard Zegers uitgevoerd, is nog in deze kerk bewaard.

(4) Drieluik door Marten de Vos, den Oude, rond 1599, uitgevoerd.

(5) Dit stuk is nu in de Kapel van den H. Naam Jesus.

(6) Linker luik van het vorig werk, de achterkant verbeeldt *S[te] Lucia met het zwaard door den hals gestoken*. Het rechterluik verbeeldt de *Martelie van S[t] Marcus*, de achterkant *S[t] Marcus met den Leeuw*.

(7) Dit stuk is nog op deze plaats bewaard.

(8) Wij hebben deze luiken niet teruggevonden. Zij hebben misschien nooit bestaan.

Het groot portael is van witte & roode marmer seer uytvoerigh geordonneert door **Henricus Verbruggen** (1), Beltsnyder & Architect. De Wit, II.-fol. 21, recto

DEN PREDICK STOEL is van de ordonnantie & executie van **Louis Willemens,** Beltsnyder.

Tegens over De Capelle van het Venerabel is geplaetst een Monument van de famillie van *Le Candele*. In het selve staet een verwonders weerdigh BASRELIEF. Verbeeldende Eene OPRECHTINGE VAN HET CRUIJS (2); bestaende in den Christus & dry Joden; figuren van Levensgroote. Het cruys schynt als uytgehouden, & sigh t'eenemael te lossen van synen grondt; Dit stout & konstigh stuck is gemaeckt, uyt eenen block gr' = steen, door den vermaerden Beltsnyder **Michiel Vervoort** (3) den Ouden. Plan, 18

DE BALUSTRADE DES OMMEGANCKX van de Choor, aen dese syde, is van de ordonnantie, & executie van **G. Cockx** (4) beltsnyder, de twee figuren op de selve St PETRUS (5) & St JACOBUS (6) syn oock van hem. De Wit, II.- fol. 21 verso

In de volgende Capelle (na die v. S^t^ YVO) (7) Plan, 19

(1) Henricus Verbruggen heeft het uitgevoerd in 1723.

(2) Dit stuk is nog op deze plaats bewaard.

(3) In 1720, door Michel Vervoort, den Oude, uitgevoerd.

(4) Lees Jan-Claudius De Cock, beeldhouwer der XVIIIe eeuw.

(5) Nog op deze plaats bewaard. Dit beeld, vergezeld van twee engelen, staat op het monument van juffrouw Margareta De Meurs.

(6) Nog op deze plaats bewaard. Dit beeld, vergezeld van twee engelen, staat op het monument van juffrouw Susanna De Meurs, zuster der bovengenoemde. (Zie nota 5).

(7) Kapel der Verrijzenis van Christus.

De Wit, II.-fol. 21, verso

siet men eenen Wonderlycken CHRISTUS AEN DE COLOMME (1) staende, die door twee Beulen gegeesselt wort, uyt een block van witte marmer seer konstigh gesneden door **M. Vervoort den Ouden.** de figuren syn wat minder, ofte twee derde, alst' leven.

De Balustrade van de zyde, den ommeganck is oock in witte & roode marmer uytgevoert, de belden S[t] PAULUS & S[t] JAN (2) met de verdere ornamenten syn van **Michiel Vervoort den Ouden.**

Den Autaer IN DE CAPELLE VAN O: L: V: is door . . . **van den Eynden** (3) Beldtsnyder & Architect geordonneert ende uytgevoert.

Tegens den Pilaer in midden van dese Capelle staet eenen S[t] JAN BAPTISTE IN DE WILDERNISSE (4), gemaeckt door **Louis Willemsens.**

fol. 22, recto, Mols

Tegens over dit Beeldt staet dat van S[t] JOSEPH, MET HET KINDEKEN JESUS (5) op synen arm, seer wel uytgevoert door . . . (6).

De Wit, II.-fol. 22, recto

In dese kercke worden oock eenige schoone geschilderden gelasen bespeurt; als voornaementlyck in de Capelle van het Venerabel de welcke (7) door

(1) Nog op deze plaats bewaard.

(2) Deze twee beelden, rond 1733 uitgevoerd, worden nu in de Visitatie Kapel dezer kerk bewaard.

(3) Lees Cornelis Van den Eynde, die, in 1628, aan deze Kapel werkte.

(4) Nog op deze plaats bewaard.

(5) Nog op deze plaats bewaard.

(6) Door Artus Quellinus, den Oude.

(7) Dit glas verbeeldt Adolf, graaf van Habsbourg, vergezeld van Regulus van Kyborg, een priester ontmoetende, die het H. Olijsel naar eenen zieke draagt.

J. B[t] **Vanderveecken** (1) geschildert syn geweest naer de teeckeningen van **Hendrick van Baelen** (2).

---

(1) Van der Veken stierf omstreeks de jaren 1620-21, en, daar dit glas het jaartal 1626 draagt, kan hij hetzelve niet uitgevoerd hebben.

(2) Niet in de manier van H. Van Balen.

IN DE PAROCHIALE KERKE VAN ST. ANDRIES

De Wit, II. - fol. 2, verso

Het HOOGE AUTAER stuck verbeldt de MARTELISATIE VAN DIEN APOSTEL (1), seer konstigh door **Otho Vænius** geschildert.

fol. 2, verso
Plan, 3

In het VENERABELT CAPELLE is eenen fraey Autaer stuck door den **ouden Eykens** (2) geschildert, verbeldende een AVONTMAEL (3).

fol. 24, recto, Mols

Aen wedersydts den Autaer, tegens den muer, syn twee stuckiens van **François Francken**, verbeldende het Eene, den MANNA IN DE WOESTYNE; & het Ander, DAVID ONTFANGENDE DE BROODEN VAN PROPOSITIE.

Naest het Evangelie staet ST. JAN DEN EVANGELIST, en naest den Epistel, ST. JAN DEN DOOPER ; achter de candelaeren en Basrelief van witte marmer, verbeeldende het MIRAKEL VAN DE VYF BROOKENS.

In dien van de rechte kant (4) staet O : H : AENT' CRUYS tusschen de twee moordenaeren. &ª. ofte eenen *Calvarien Bergh* (5), in dien van den slincken kant is de OPVOEDINGE VAN ONSE LIEVE

(1) Dit werk is nog in het hooge koor bewaard.

(2) Lees F. Francken, de Jonge.

(3) Dit is niet verplaatst geweest.

(4) Twee kleine autaeren in 't midden der kerk. De eerste is die van het *H. Kruis*, de andere, van de *H. Anna*.

(5) Dit werk, dat nog op deze plaats bewaard wordt, is door Marten Pepyn uitgevoerd.

Vrouw (1) met veel bywerck. — geschildert door **François Francken** den jongen, sooals syn merck-teecken FF. inv. uytbelt. De Wit, II.-fol. 24, recto, Mols

In ONSE L : V : CAPELLE is geen Autaer stuck, synde den Autaer geheel van marmer; maer tegens de mueren hangen eenige Landtschappen die niet genaelyck geschildert en syn. Plan, 2

Dese syn verhandert of weggedaen. Mols

Aldernaest deze Capelle, is den AUTAER VAN DE MUNTERS; in den selve is een stuck van **Marten de Vos** (2), synde eene Historie uyt de acten der Apostelen betreckelyck op hunne Professie; gelyck oock de Deuren, die van buyten int grouw geschildert syn; alsook de klyne stukjes achter de Candelaeren. De Wit, II. - fol. 3, recto Plan, 5

Het middelstuck verbeeldt O. H. Ondervraeght wordende van de Phariseen (3) ofte men schattinge aen den Keyser moeste betaelen? Waer op hy hun Antwoord : Reddite quod sunt Cæsari Cæsaris, &ª. Op de Binne door nast het Evangelie siet men den Vis daer den penninck op de Schatting te betaelen uyt gehaelt wort (4), & op de Andere, de Weduwe (5) die eenen Denarius in de Schatkist offert (6). Op het wit blad over fol. 3,

---

(1) Dit werk is nog op deze plaats bewaard, en is inderdaad door F. Francken uitgevoerd.

(2) Marten de Vos schilderde het stuk in 1601.

(3) Dit middenstuk van het drieluik is nu, alsook de andere luiken, te Antwerpen, in het Museum bewaard, nº 83.

(4) Draagt, in het Museum van Antwerpen, het nº 84.

(5) Draagt, in het Museum van Antwerpen, het nº 85.

(6) De achterkant der luiken verbeeldt den *H. Oud-Vader* en *Aarts-Vader* (Patriarch) wegende het geld aan Ephraïm betaald.

De Wit, II. - fol. 3, recto

TEGEN OVER DESEN AUTAER staet nu het Epitaphium van *Jan Dewael* . in het welck een stuk staet verbeldende CHRISTUS AFGENOMEN VAN HET CRUYS, waer Onse L: V: is met St Jan & de Magdalena . de Hartstogten syn wonderlyck ; op een van de Deuren is het PORTRET VAN JAN DEWAEL (1), & op het Ander DAT VAN SYNE VROUWE .... DEJODE (2) : Dochter van den Beroemden plaetsnyder. Alle dese stucken vermyne sommige geschildert te syn van **Antony Van Dyck**, dogh andere, eygense-toe aen **Simon De Vos.**

Mols

Dese portraiten syn van een Ander Meester geschildert . daer syn Liefhebbers die vermynen dat het midden Stuck door **Lange-Jan** geschildert is ! Wat van dese diversche opinien moet gemaekt worden is niet seeckers : dogh het schynt dat in de familie Dewael Documenten berusten die het selve aen Van Dyck toe eygenen.

De Wit, II. - fol. 3, recto

Tegens de MIDDEL PILAER van den grooten Beuck, stont eertyds, EENEN PETRUS DRAGENDE SIJN CRUYS (3), figure van groot leven, in marmer uyt gehouden door **Artus Quellinus de Jongen.**

Mols

Dit Beelt is nu verplaetst, & gebroght op den NIEUWEN AUTAER IN DE CHOOR, alwaer het staet aen de kant van het Evangelie ; & aen den Anderen kant moet eenen S. PAULUS kommen (4)

---

(1) Jan De Wael † 7 December 1633.

(2) Lees : Geertruide De Jode † 21 October 1642.

(3) Dit werk bestaat nog. Het is verplaatst, gelijk Mols verder zegt.

(4) Dit beeld staat bij het choor en is door Zielens uitgevoerd.

oock in witte marmer, om alsoo de Tafel te sluyten ; die op syn Roomynsch geplaetst is, teweten op haer Selve Staende, soo dat men daer rondt om kan gaen. De Wit, II. - fol. 3, verso

Op den AUTAER VAN DEN ENGEL-BEWAERDER siet men een Schoon Stuck van Erasmus Quellinus den Ouden, Verbeldende DEN ENGEL BEWAERDER DIE EEN JONGELINCK BESCHERMT (1) met syn Schildt, & slaende & verdelgende, met synen Blixem. De Wellusten & Visien verbeeldt door eene Schoone Vrouw &a. geschildert door E. Quellinus den ouden, wiens naem men aldus op eenen sack, met geldt, uytgedruckt viendt : **E. Quellinus fec. 1667 Œtat : suæ 59.** Plan, 6

TEGEN OVER DESE CAPELLE staet het Epitaphium van / twee / Staet Joffrouwen van de Ongeluckighe MARIA STUART Koninginne van Vranckeryck & Schotland. Boven het welck men HAER PORTRET (2) siet, int' rond, geschildert op doeck, ende niet gehouden in marmer als mynheer Descamps seght. (p. 167).

TEGENS DE MIDDEL PILAEREN van den grooten Beuck, siet men aen yeder, een klynen Autaer ; dese hebben een Schilderye verbeldende d'eene DE CRUYSINGE (3), & d'ander EEN HEYLIGE FAMILLIE (4) byde niet sleght geschildert van eenen **Ouden Meester.**

(1) Dit stuk is nog op deze plaats bewaard.
(2) Nog op deze plaats bewaard.
(3) Zie bladz. 48, nota 4.
(4) Zie bladz. 48, nota 3.

De Wit, II. - fol. 3, verso, Mols

Het Eene, naest de Nordt Syde Verbeelt O : L : met het kindeken, aen wie Ste Anna den klynen St Jan presenteert; & verschyde Vrouwen met hunne kinderen, die deselve oock schyñ : opte offeren aen het goddelyck kint; [Seer] in de maniere van **Marten de Vos.** (1)

Het Andere Stuck naest de Zuyde Syde verbeelt Christus aen het cruys, tusschen de twee Mordenaars &[a]. het is geteeck. met dit merck : FFF. inv. dat seeckerlyck beteeck. F. Francken ofte den jongen françois francken. (2)

Die welcke in dese kercke willen sien naer den Autaer, geschildert op doeck door **Jacques Jordaens** . waer van den voorgenoemde Heer Descamps gewag maeckt p[a] 168. &[a]. sullen deselven . te vergeefs in deze Kercke soecken, want geloove dese selven noynt in wesen is geweest. (3)

---

(1) Zie bladz. 48, nota 3. De schrijver verwart dit misschien met de *Ste-Anna* van G. Zegers, in eene der kapellen van het Choor, nu nog bewaard.

(2) Zie bladz. 48, nota 4.

(3) Wij hebben ook geen spoor van dit stuk (Christus zijn kruis vasthoudende) gevonden.

IN DE PREDICK HEEREN KERKE

De Wit, II. - fol. 4, verso

N. B. In dese Kerke & Clooster syn verschyde stucken die wel waardig syn beschreven te worden voornoemtlyck van Oude Meesters. Mols

Het HOOGE AUTAER stuck, door **P. P. Rubens** geschildert verbeeldt CHRISTUS IN SYNEN TORN DE WEIRELT WILLENDE VERNIETIGHEN MET SYNE BLIXEM (1) als waerdighe Straffe; maer de Moeder Godts & andere Heylige door hunne Bescherminge & voorspraack beleten het selve. De Wit, II. - fol. 4, verso

Daer worden Liefhebbers gevonden die vermynen dat dese schilderye noynt door Rubens geschildert is geweest. Mols

Dient te noteeren dat desen Autaer een Voortreffelyck stuck werckx is van **Willemsens** geordonneert. — (MOLS: door **Henricus Verbruggen** . den Ouden, wien oock de Beelden gesneden heeft) (2). — Waer in besonders aenschoudt wordt het belt van den Apostel *Paulus*, dat boven in het Autaer staet, van wit marmer, in welck beeldt eene waere afbelding schynt te syn uytgebracht te syn van eenen Leeraer & apostel van de volckeren. De Wit, II. - fol. 4, verso

---

(1) In 1794 weggenomen en nu te Lyon, in het Museum, bewaard. — Het stuk is door eene *Afdoening van het Kruis* van Cels vervangen.

(2) Wij deelen de meening van Mols; de beeldhouwwerken schijnen wel van Verbrugge te zijn.

De Wit, II. - fol. 4, verso In desen Choor syn alle de GLASEN geschildert door **Abraham Diepenbeeck,** & verbeelden het LEVEN VAN DE H. PAULUS (1), in differente vensters, seer schoon geordonneert.

fol. 29, recto In Den Choor BOVEN HET OCKSAEL, hanght eene schilderye verbeeldende AMBROSIUS DIE DEN KEYSER THEODORUS DEN INGANCK VAN DE TEMPEL GODTS WEYGERT . dese vermeyne ick eene Copye naer **Rubens** te weesen !

fol. 29, verso Dans le Chœur sont encore deux copies (2) L'une d'après *Rubens*, & l'autre d'après *Jordaens*, toutes deux peintes par **le frère Thijs** de cet ordre.

fol. 5, recto Plan, 4 Uyt de Choor in de Kerke kommende syn vier Autaeren; den Eersten genaemt van den ROOSEN KRANS; waer in het Autaer stuck (3) geschildert is van **Michel-Angelo-da Caravaggio** (4) dat seer fray en crachtig geschildert is . de belden daer in schynen sich te bewegen, en alle uyt het stuck te kommen.

Mols Gaet in print uyt seer konstigh door Soutman gesneeden.

De Wit, II.-fol. 29, recto Aldernaest den Autaer van den *Roosenkrans,* han-

(1) Het laatste glas van deze serie is in 1909 verdwenen; het verbeeldde *de Intrede van O. H. te Jeruzalem.*

(2) Deze werken, in 1794 weggenomen, zijn nu op eene onbekende plaats bewaard.

(3) Dit stuk verbeeldt *O. L. V. Rozenkransen aan Dominicus toereikende.*

(4) Niet van Caravaggio, maar wel eene copij naar het werk van dezen meester, dat nu te Weenen bewaard wordt. Deze copij, door B. A. De Quertemont uitgevoerd, werd tegen het origineel verwisseld door Jozef II.

ghen verschyde klyne schilderyen verbeeldende ZEE-GEVEGHTEN der Christenen tegens de Turcken, dese syn alle door **Peeters** geschildert. De Wit, II.-fol. 29, recto

De vyftien Misterien van den Roosenkrans syn geschildert van de volgende Meesters; begind^e : van den inganck der kercke ; (1)

---

(1) Een lijst dezer werken is in het Archief der St.-Pauluskerk bewaard. Ziehier het afschrift dat Max Rooses er van opgeeft in zijn werk over *Jordaens leven en werken* (bl. 10 en 11) :

1° De Boodschap gegeven van Mons. Peeter Spronck gemaeckt door van Bael (Hendrik van Balen) cost . 216 gulden

2° De Visitatie gegeven van Pieter Bouvreij en Jan Bapt. de Vos gemaeckt van Franck . . . . 120 gulden

3° De Geboorte Christi gegeven van Jouffr. Wissekercke gemaeckt van Corn. de Vos . . . . 138 gulden

4° De Purificatie.

5° Jesus onder de doctooren door verscheijde allmoessen geprocureert, gemaeckt van Matheys Voet . . . 96 gulden

6° Het hofken gegegeven van de Weduwe Vloers gemaeckt door David Teniers . . . . 102 guldens

7° De Geesselinge gegeven van mynheer Lowies Clarisse gemaeckt van mynheer Pieter Rubbens . . . . . 150 gulden

8° De Crooning Christi gegeven van mynheer Adam Verjuijs gemaeckt van Antoni de Bruyn . . . . 96 gulden

9° De Cruysdraeginge gegeven van mynheer Jan van den Broek gemaekt door van Dyck. . . . . 150 gulden

10° De Cruysinge gegeven van Jouffr. Magdalena Lewieter gemaeckt door Jordaens. . . . . 150 gulden

11° De Verrysenisse gegeven van P. Magr Bouchet gemaeckt door Arnout Vinckenborgh . . . . 66 gulden

12° De Hemelvaert gegeven van mynheer Colyn gemaeckt van Arnout Vinckenborgh . . . . 120 gulden

13° De Seynding van den H. Geest gegeven van Corn. Verbeeck gemaeckt van Matthys Voet . . . . . . 102 gulden

14o De Hemelvaert van Maria door verscheyde aelmoessen gemaeckt door Aertsen . . . . 66 gulden

15° De Croning van onze lieve Vrouwe gegeven van de Weduwe Capello gemaekt van Aernout Vinckenborch. 66 gulden

De Boodtschap, door **Henderick Van Baelen**.

De Geborte Christi, door ... **De Vos**.

Christus int' Hofken van Oliveten, door **David Teniers.**

De Geesselinge, door **P. P. Rubens.**

De Crooninge, door ... **De Bruyn.**

De Cruys draeginge, door **A. Van Dyck** (zie blz. 57).

O. H. aen het Cruys, door **J. Jordaens**

O. H. Verryssenisse, door ... **Vinckenbooms.**

O. H. Hemelvaert, door den selven.

De Nederdaelinge van den H. Geest, door **De Voet.**

O: L: V: Hemelvaert, door ... **Aertsen.**

O: L: V: Crooninge: (ofte eene Onbevlecte ontfanckenisse door ... **Vinckenborgh.**

Tuschen den Autaer van den Roosencrans, & dien van *St. Dominicus*, staet het beldt van de He Rosalia (1), dit is door **Artus Quellinus junior** uitgewrocht.

De Wit. II. - fol, 5, recto
Plan, 5

Den volgende AUTAER VAN DEN H. DOMINICUS (2), is het Autaer stuck mede van een deftigh Italiaens Meester seer gratieus geschildert, en geordonneert. Maer van wien geschildert en weten wy niet.

Mols

Dezen Autaer staet onder het Jubé, ofte Ocksael. Sommige eygenen dit stuck (3) aen **M: A: de Bonnà Rotta** (4) toe ?

(1) Dit stuk bestaat nog en is op dezelfde plaats bewaard.

(2) De 2 autaren en het oxaal, staande voor de choor, zijn in April 1833 afgebroken geworden.

(3) Zie nota 2.

(4) Michel Angelo Buonarrotti. Wij hebben dit stuk niet kunnen vereenzelvigen.

DEN VOLGENDE KLYNEN AUTAER (1) tegens den Choor . heeft eene CRUYSDRAEGINGE (2), door **A : Van Dyck** geschildert, die eertyds tegen over den Predick-stoel gestaen heeft, onder *de 15 Misterien van den Roosen Crans* . daar nu een Copye in desselfs plaatse staet. De Wit, II. - fol. 5, recto Plan, 6

Aen den Andere kant van het Ocksael . deze Schilderye is nu wederom, sedert eenighen tydt, op syn oude plaetse gebraght, en de Copye in den Autaer gestelt. Mols

Dit is een seer fray stuck in print uytgaende door C. Gallé ! De Wit, II. - fol. 5, recto

In den vierden AUTAER VAN HET VENERABEL, is eene groote Schilderye van **P. P. Rubens**. Verbeeldende eene CONCILIE DAER DE OUTVAEDERS VERGAEDERS SYN (3), en presideren met seer veel ander beelden en bywerk. fol. 5, recto Plan, 7

Dit stuck gaet uyt in print, door *H. Snyders* gesneden. De Wit, II. - fol. 5, recto

INT' CRUYS VAN DE KERKE, by desen laesten Autaer, tegens den muer, hanght een stuck synde DE ONTHOOFDINGE VAN ST. PAULUS (4), door .... **Boyermans** (5) geschildert.

De schetse van dese schilderye heeft lange tydt gepasseert voor eene Ordonnantie van **Rubens** & Mols

(1) Dit was het autaar van het H. Kruis.

(2) Nog op deze plaats bewaard.

(3) Nog op deze plaats bewaard.

(4) Dit stuk is, sinds 1794, weggenomen, en nu te Toulouse, in het Museum bewaard. Door Clément de Ris werd het aan Luc Franchois toegeschreven.

(5) Theodoor Boyermans.

oock daervoor verckoght geworden in eene publieke verkoopinge van schilderyen, binnen Mechelen.

De Wit, II. - fol. 5, recto

Dit stuck heeft eertyds in den Hoogen Autaer gestaen.

fol. 29, recto

Aen de reghte kant vant' groot portael, als men inkomt, hangt een groot stuck verbeeldende SEVEN WERCKEN VAN BERMERTIGHEYT (1) door **Jan Heemsens** (2) geschildert.

fol. 5, recto

Boven aen den Muer, NEVENS DEN AUTAER VAN DEN ROOSEN CRANS, hanght een fraye Schilderye, synde eenen KERSNACHT (3), ofte Christi geboorte, door **P. P. Rubens** geschildert, seer Capitael & Schoon geordonneert . de Belden syn meer als Levens groote.

Mols

Die Dese Schilderye met aendaght beschouwt sal moyte hebben sigh intebeelden dat *Rubens* oynt de handt daer aen gehadt heeft, Synde de Maniere & handinge soo extra buyte die van Rubens.

HIER ONDER hangen eenige klyne stukxkens, ses soo ick myne.

De schilderyen ACHTER DEN PREDICK STOEL, verbeeldende EENIGHE HEYLIGE van het Order, worden geseght geschildert te syn geweest door **Broeder Laïcus** van dit Klooster.

Mols

Onder dese schilderyen bevinden sigh eenige

(1) Wordt nog op deze plaats bewaard.
(2) Niet door Heemsens, maar wel door Teniers den Oude.
(3) Nog op deze plaats bewaard.

van Andere Meesters, als eene van **Abraham Janssens**, &c[a]. (1) De Wit, II. - fol. 5, verso

In de SACRISTIE, vermeene ick een GELAS (2) van **Diepenbeeck** te hebben gesien. fol. 5, verso

In Eene van de kamers van het Convent siet men het PORTRET van . . . *Ophovius* (3), Laesten Bischop van S'Hertoghen bosch, door **Rubens** geschildert. Het selve gaet in print uyt door *van den Bergh* gesneden (4). fol. 29, verso

Daer is nogh eene CAPELLE VAN DEN ROOSEN CRANS, waer in is eenen KERSNAGHT (5) in de maniere van Rubens . de plafons (6) syn geschildert door den **Jonghen Kerckx.** fol. 5, verso

Andere schilderyen, naementlyck eenige BLOEMSTUCKEN van . . . **Bosschaert.** Dese Capelle is binnen het Clooster. fol. 5, verso, Mols

---

(1) Verbeelt de *Aanbidding der Koningen*, nu te Antwerpen in het Museum bewaard. (A. Janssens, nº 213).

(2) Van dit stuk blijft slechts een klein fragment over.

(3) Michiel Ophovius, bisschop, † 1637.

(4) Het stuk bevindt zich nu in het Koninklijk Museum te 's Gravenhage.

(5) Zie hierboven.

(6) Die schilderingen zijn verdwenen.

De Wit, II. - fol. 7, recto

IN DE JESUITE KERCK

Plan, 22

Den HOOGEN AUTAER is geordonneert door **Rubens .** waer van de Schetse, elders int' Professie Huys, in syn geheel is, de Belden daer boven op synde syn appaert door Rubens geschildert geweest, die tegenwoordigh. /   /. bewaert worden by den konst Liefhebber *A : de Groot* int' S'. Hagen.

Mols

Deze Schetse moet van Overlange daer uyt syn gedraegen; want deze niet meer aldaer en (exis)teert, weel is waer dat in de BIBLIOTHEQUE bewaert wort Seecker Schetze van Eenen Autaer, maer desen is van eene Andere Ordonnantie, synde alléenelyck van twee Colommen, met eene ronde Corniche; boven dien schynt deselve niet van Rubens tewesen. Maer de Ordonnantie van den Tegenwoordighen Autaer en hebbe nergens int' Het Convent bespeurt; daer noghtans het selve twee mael dit jaer 1773 . besoght hebbe, om de schilderyen die aldaer gevonden worden, te Sien en te examinineren.

De Wit, II. - fol. 7, recto

Tot Desen Autaer Dienen Vier Stucken, die op besondere Daeghen, daer in worden vertoont; & syn alle seer groot & Capitaal.

verso

Twee van deselve syn door **P. P. Rubens** geschildert.

D'Eene Daer St. Ignatius aen den Autaer staende de Duyvel uyt een besetene jaeght (1). de furie, en verdere hartstoghten syn wonderlyck schoon in dit stuck verbeeldt.

Het gaet in print uyt door *Marinus* gesneden.

(1) Nu te Weenen, in het Keizerlijk Museum, bewaard.

De schetse van dit stuck wort bewaert in de Kerke ; naest den Autaer van St. Joseph (1). De Wit, II. - fol. 7, recto, Mols

Het tweede stuck is daer S[t] XAVERIUS EENEN DOODEN VERWECKT (2), mede door **Rubens** geschildert, en is een stuck van seer veel gewoel en verbaesthyt die onder de beelden wort verbeeldt, & en kan niet genoegh gepresen worden. De Wit. II. - fol. 7, verso Plan, 23

Het gaet in print uyt door *Marinus* gesneden.

De schetze daer van staet aen den kant van den Autaer van *St. Xaverius*, de byde syn seer schoon, & voornaementlyck dit laeste ; het oock beter geconserveert is (3). Mols Plan, 18

Het derde is de OPRECHTINGE VAN HET CRUYS (4), door **Gerard Seghers,** seer schoon geordonneert in de maniere van *Tintoret,* wiens oprechtinge van het Cruys, hy schynt int' [sin] gehadt te hebben. Het is een overeerelyck stuck . den drift & verwoesthydt van de Beulen & Soldaten, is hier in de grootste perfectie uyt gedruckt. Plan, 24

Het vierde is een MARIA-HEMELVAERT (5) door **Cornelis Schut** geschildert, dat mede seer fray geordonneert is. Plan, 25

Ter rechter handt van den HOOGEN-AUTAER is dien van *St. Xaverius* . waer in eene Schilderye alderschoonst van **G. Seghers**; verbeldt, MARIA MET HET KINTJE & EENEN ENGEL, & S[t] XAVERIUS (6). De Wit, II. - fol. 7, verso Plan, 31

(1) Nu te Weenen, in het Keizerlijk Museum, bewaard.
(2) » » » »
(3) » » » »
(4) Nog op deze plaats bewaard.
(5) Nog op deze plaats bewaard.
(6) Nog op deze plaats bewaard.

De Wit, II. - fol. 7, verso, Mols — Het gaet in print uyt gesneden door *Pontius*.
Ter Rechter handt als men uyt het sacristyn komt.

Aen ideren kant van desen Autaer syn twee stuckjes door **C. Schut** geschildert (1).

De Wit, II. - fol. 7, verso — Hier by hanght oock EENEN STERVENDE XAVERIUS door **G. Seghers** (2).

Ter LINKER HANDT VAN DEN HOGHEN AUTAER is dien van den H. Joseph . waer in een
Plan, 17 — stuck van **Rubens**, synde MARIA MET HET KINTJE & ST. JOSEPH (3).

Het gaet in print uyt d^r *S. A. Bolswert* gesneden.

Mols — Ofte om beter te seggen EENE TE RUGHKOMST UYT EGYPTEN (4), want het kintje al soo oudt is dat het mede te voet kan wandelen : wordende dit suject dickmaels voor een Vlugting naer Egypten genomen.

De Wit, II. - fol. 7, verso — De CAPELLE VAN O. L. V. is seer Eerelyck en Ryck gemaeckt van Witte marmer.

fol. 8, recto — In den Autaer van dewelcke, is die schoone & Capitaele HEMELVAERT VAN MARIA (5), door **P. P. Rubens** geschildert . dit is een der uytvoerighste stucken van dien meester die oynt van hem geschildert syn.

Dit is mede, gelyck den Hoogen Autaer geluckigh door den Brandt van 1719 (1718) bewaert dogh niet

---

(1) Nu nog in deze kerk bewaard.

(2) Lees : Geeraard Zeghers, nu nog in den autaer van St Xaverius.

(3) Nu in het Metropolitan Museum te New York. Vervangen door eene kopie van Marc-Antoine Garibaldo.

(4) Copij naar Rubens ; zie Max Rooses, *Œuvre de Rubens*, n° 183. Het oorspronkelijk stuk bevindt zich in het Metropolitan Museum of Art te New-York.

(5) Nu in het Keizerlijk Museum te Weenen.

sonder gequest te syn, maer is seer geluckigh herstelt geworden door den Konst schilder *Jacob van Hal;* en wel soodanigh, dat aent' selven niet en ver[breckt] van synen besten luyster. De Wit, II. - fol. 8, recto

Het gaet in print uyt door *S. A. Bolswert* gesneden (1).

Dit suck heeft sedert dien tydt nogh door verschyde handen moeten passeeren; & is nu sedert eenen korten tydt wederom erstelt geworden door ... Merckx. fol. 7, verso

In dese Cappelle, gelyck mede op den Hoogen Autaer, syn verschyde plaeten uyt Egyptischen Marmer, waer in uyt den natuër schynt ingevroght syn seeckere steen rotsen, grotten en landtschappen . die syn verders gestoffeert met HISTORIEN UYT HET NIEUWE TESTAMENT; & door een fray schilder, soo ick vermeene, **Hendrick van Baelen** geschildert ? (2) fol. 8, recto

Dese Historien syn betreckelyck op het LEVEN VAN ONSE L: V: fol. 7, verso

Wat belanckt degene op den Hoogen Autaer daer en wete de sujecten niet van (3).

NAEST DEN AUTAER, achter de Deur van den inganck van dese Capelle is eene H: FAMILLIE (4), fol. 8, recto

(1) Het stuk is niet gegraveerd. De prenten van S. a Bolswert verbeelden de Hemelvaart van O. L. V. in gewijzigden vorm.

(2) Die schilderingen op donker marmer uitgevoert, en deel makende van de muur zelve, bestaan nog. Waarschijnlijk door van Baelen. Eenige stukken schijnen ons van G. Zegers.

(3) Verdweenen of overblijfsels moeilijk terug te vinden.

(4) Er bestaat nog in deze kapel een H. Familie die wel aan G. Zegers zou kunnen gegeven worden, doch het werk is slecht en heeft veel geleden. Verder kan het niet voor eene Vluchting in Egypte gehouden worden, zie den tekst van De Wit die het aan Jan Lievens toekent.

De Wit, II. - fol. 7, verso geschildert door **G: Seghers .** extra constigh, fray, & wonderlyck gepresenteert.

Plan, 8 Dese schilderye, verbeeldende eene *Vlughtinge naer Egypte*, is door **Jan Lievens,** & niet door G: Seghers geschildert, volgens het Oordeel van alle de Kenders de Konste . en waert dat-sy aen een ander Meester moest toegehygendt worden, soudt men-se eer aen **Van Dyck** moeten geven ; wie sigh daer niet mede beledigt en soud-vinden, soo schoon, konstigh, & kraghtigh van coloriet is sy uytgevoert ; teenemael in den Italiaanschen smaak.

fol. 8, recto TEGENS OVER DEN INGANK syn twee stucken door **G. Seghers .** in de Italiaensche maniere ge-

Plan, 1 schildert . het Eene is daer CHRISTUS SIGH VERTOONDT NAER SYNE VERHYSSENISSE aen Maria & de Apostelen (1).

Plan, 4 Het Andere is een Historie my onbekent ? (. DE MOEDER GODS DE H. COMMUNIE ONTFANGD UYT DE HANDEN VAN S[t] JAN DEN EVANGELIST) (2).

Regght tegens over den Autaer ; BOVEN DEN

Plan, 5 BIEGHTSTOEL, is een grootstuck van **C. Schut,** synde eenen KERSNAGHT (3).

Hier onder NAEST DE BIGHTSTOEL hanghen twee stuckjes van paeter **Seghers,** de figurtjes door **C. Schut** (4).

(1) Nu in het Museum van Antwerpen : G. Zeghers, n° 510.

(2) In deze kapel ziet men eene zeer flauwe O.L.V.Boodschap. Zie verder legende van het plan dezer kerk n[r] 4.

(3) Nog op deze plaats bewaard.

(4) In deze kerk en hare bijgebouwen worden nog eenige bloemstukken van D. Segers met figuurtjes bewaard. Het valt moeilijk te zeggen welke deze twee werken zijn.

Dese twee stuckjes syn tegenwordigh getransporteert int' professie huys (1). Mols

TEGENS DEN MUER NAEST DE KERKE, hanght een seer capitael BLOEMSTUCK (2) van **Daniel Seghers**; int' midden is eene *O: L: V: met het Kintje*, & eenige Engeltjens, door **P. P. Rubens** geschildert. Seer vrolyck en wonderlyck van couleur. De Wit, II. - fol. 8, recto Plan, 6

De CAPELLE VAN ST. IGNATIUS is mede seer fray van witte Marmer gestoffeert. De Wit, II. - fol. 8 verso

In desselfs Autaer is een Basrelief van witten Marmer, verbelde O. L. V. MET HET KINTJE, & DEN H. IGNATIUS (3), gemaeckt door den konst beeldhouder **Alexander van Papenhoven** (4), omtrent 1709.

In dese Capelle hanghen nogh eenighe BLOEMSTUCKEN (5) van pater **Seghers**, en de Andere schilderyen my vergeten. recto,Mols

Ende waerschynelyck is daer (6) een ander geweest dat gestaen heeft waer nu het Beldt van St Joannes Nepomucenus (7).

In den Autaer syn oock eenige klyne stuckjes op

(1) Zie nota 4, blz. 64.

(2) Nu nog op deze plaats bewaard. School van Rubens; zie Max Rooses, *Œuvre de Rubens*.

(3) Dit werk wordt nog ongeschonden op deze plaats bewaard.

(4) Alexander Papenhoven, meester in 1698-99, sterft den 15e Februari 1759.

(5) Eene dier stukken wordt nu te Antwerpen, in het Kon. Museum bewaard: Daniël Seghers, no 329, *St-Ignacius*. Andere worden nog in de kapel bewaard.

(6) *Naest den Autaer.*

(7) Bestaat nog op deze plaats.

De Wit, II. - fol. 8, verso

marmer geschildert in forme van steenrotsen met Eremyte &a. (1) door .....

In de Kercke syn eertyds geweest, boven de BIEGHTSTOELEN, soo ick meene, 16. Stucken met klyne figurtiens, seer fray door **P. Goubau** (2) geschildert, diende voor deurtjens van de nischen waer in de Reliquiën der Hylige wierden bewt. Maer syn omgeluckigh door den brandt vertiert Anno 1719. (1718. 18 july).

II.-fol. 32, recto

Siet men oock twee groukens (3) (camaieux) boven de deur van den inganck, boven den Bichtstoel naest de selve, die soo ik vermeyne door **Schut** geschildert te wesen; maer syn door lanckhyt van tydt soo vergaen dat men nouwelyckx kan kennen wat sy verbeelden.

fol. 10, recto
Plan, 19

NAEST DEN HOOGHEN AUTAER. Daer boven is EENE O : L : V : MET KINTJE. soo men vermynt, door **Anibal Carachio** geschildert. (MOLS : Meer in de Maniere van Andrea del Sarto) met deselfs copye door **Judocus Van Cleef**, bygenoemt den **Sotten Cleef.**

fol. 10, recto

IN DE AUTAEREN boven op de gaenderyen syn twee stucken, door **G. Seghers** geschildert.

BOVEN DESE AUTAEREN, syn twee coepeltjes eertyds beschildert met fraye Hemeltjens in de maniere ofte door **Van Baalen.**

fol. 10, verso

Deze gaenderyen syn nogh versiert, met verscheyde

(1) Deze stukken bestaan nog. Zie blz. 63, nota 2.
(2) Lees Antoon Goubau.
(3) Zie blz. 64, nota 4.

BLOEMSTUCKJENS door pater **Seghers** geschildert, en meest gestoffeert door **C. Schut.**

Voor het minste 16. ingetal. Mols

In de APPARTEMENTEN VAN HET PROFESSIEHUIS worden nogh eenige schilderyen bewaert, waer onder dese naer volgende, de meeste attentie meriteren : De Wit, II.-fol. 32, recto

Eene groote KINDER MOORT door den **Helse Breughel.**

Eene AENBIDDINGE DER KONINGEN door den selve.

Eene PREDICATIE VAN ST. JAN DEN DOOPER door den selven.

Eene H. FAMILIE door **G. Seghers.**

Eenen DOODEN CHRISTUS, verselt van Maria & St. Jan & eenige Engelen, groot leven door den selven. fol. 32, verso

Een schoon BLOEMSTUCK door Daniel Seghers, gestoffeert door **C. Schut.**

Nogh twee d° wat klynder, door de selve.

Nogh een Ander door de selve.

De JESUITE KERKE VAN BINNEN TE ZIEN, voor dat de selve verbrandt is geweest, door **S. C. Gheerinckx** 1665.

Een LANDTSCHAP, seer in de maniere van Vinckbooms (1), gestoffeert door **H. de Clerk** (2), seer goet.

Een Ander Verbeldende eene Steenrotse waer in verschyde EREMEYTEN woonen, &ª door ...

(1) Lees David Vinckbooms (1578-1629).

(2) Twee meesters dragen dezen naam; zie cat. van de Museums van Antwerpen en Brussel.

De Wit, II.-fol. 32, verso

DAVID EN TRIOMPHE après la défaite de Goliath, par ... **Vrancken** (1), bon morceau.

Un morceau de perspective représente : L'INTÉRIEUR D'UN TEMPLE (2) par **S. C. Gheerinckx.**

Une STE FAMILLE par **Frans Floris.**

Une NOCE DE CANA en gallilée, par un Ancien Maître.

Le MIRACLE DES CINQ PAINS, par le même maître. Ces deux morceau sont très antiques.

Un autre INTÉRIEUR DE L'ÉGLISE de ces pères, par ...

Notre SEIGNEUR EN CROIX (3) entre les deux Larrons, &a. avec deux volets, &a par **M. Devos.**

On trouve encore dans l'un des Appartements 2 ou trois grands Crucifix, dont l'un est de **van Beveren** (4) ; s'ils ne le sont point tous.

In EENE VAN DE CAMERS van het Collegie (ofte soo genaemde klyne Jesuiten) wort bewaert

Een schoon CRUYSIFIX van **Antoni Van Dyck.**

Het PORTRET VAN PATER SCRIBANIUS, met byde de handen extra uytvoerigh geschildert door **A. Van Dyck.**

fol. 33, recto

Een fray LANDTSCHAP van **L. Van Uden** verbeldende eene der speelgoederen van dese Paters.

---

(6) Lees Sebastiaan Vranckx.

(2) Het hooger genoemd werk.

(3) Museum van Antwerpen, nr 71 ?

(4) Er waren twee beeldsnijders die den naam van Matthys van Beveren droegen. De eerste (meester 1649-1650) werkte voor O. L. V. kerk en voor St Jacobskerk. De tweede komt voor in de *Liggeren* in het jaar 1670-1671.

INT' PROFESSIE HUYS

IN HET VOORSPREECKHUYS hanghen verschyde fraye LANDTSCHAPPEN, & ZEE STUCKEN, raeckende de Historie der Heylige vant' order. De Wit, II.-fol. 10, verso

Dese syn van geene waerde, & vergaen door den tydt. Mols

IN DE TWEEDE SPREECKKAMER hanght een seer fray stuck synde eenen DOODEN CHRISTUS (1), int' graf, met verschyde belden door **G. Seghers,** het dient op seeckere tyd in den Hooghen Autaer. De Wit, II.- fol. 10, verso

De figuren syn [myne] levens groote . het is een lankwerpigh stuck. Mols

Gelyck mede nogh een stuek van **Cornelis Schut,** dat een VAGEVIER verbeeldt, dat by wyle oock inden Hooghen Autaer geplaetst wordt. De Wit, II.-fol. 10, verso

Dit stuck en hebbe nergens gevonden in dit Convent maer wel de schetze die niet particuliers en beduyde. Dencke dat het groot stuck ergens achter den autaer mogh staen om dat het alle maenden gebragcht wiert. Mols

Hier wort oock bewaert dien frayen CHRISTUS, HANGENDE AEN HET CRUYS door .... **van Beveren** (2) gemaeckt, die oock bywyle in den selve Autaer gestelt wert. De Wit, II.-fol. 10, verso

Daer syn ten minste dry alsulke groote Cruysen in dit convent, & syn waerschynelyck door de selve Mols

(1) Museum van Antwerpen, G. Zegers nr 510 ?
(2) Zie blz. 68, nota 4.

De Wit, II.-fol. 10, verso handt gemaeckt, want sy kommen seer overeen van handelinge. (1)

AEN WEDER SYDTS VAN DIEN AUTAER staen twee beelden, gemaeckt door **Artus Quellinus** (2), vermaerden Beeldtsneyder, sy verbeelden St IGNATIUS (3), St XAVERIUS, St ALOISIUS A GONZAGA, & St FRANCISCUS DE BORGIA.

fol. 10, verso In den grafkelder van de CAPELLE VAN O: L: V:, staet op den Autaer een CRUYSCIFIX van **Van Beveren** (4), & onder den voet van den selven Autaer light nogh eenen Dooden Christus, door den selven.

fol. 10, verso Nogh syn Elders in dit Huys verschyde afbeeldingen der Heylige van de Societyd door **G: Seghers** geschildert.

fol. 10, verso

IN DE SODALITEYT VAN BENEDEN

Het Autaer stuck is de BOODTSCHAP VAN MARIA (5) door **P. P. Rubbens** geschildert.

fol. 11, recto Dit gaet in print uyt door *Bolswert* gesneden.

fol. 11, recto Aen de Lincken handt als men inkomt, syn twee capitale stucken, soo ick meene, door **Adam**

(1) Zie blz. 69, nota 2.

(2) St. Franciscus da Borgia en St. Franciscus Xaverius zijn inderdaad door Artus Quellinus uitgevoerd. Doch de twee andere beelden, St. Ignatius en St. Aloysius de Gonzaga werden door A. Collyns de Nole uitgevoerd.

(3) Dit beeld en de drie volgende worden nog in deze kerk bewaard.

(4) Mattheus van Beveren. Zie blz. 68-69.

(5) Nu te Weenen in het Keizerlijk Museum. Een der vroegste gekende werken van Rubens. Zie Max Rooses, *Œuvre de Rubens*, B. I., blz. 185.

Van Oort geschildert, d'eene verbeldende eene CRUYS DRAEGINGE, & d'ander een AENBIDDINGE DER KONINGEN, die uytvoerigh en konstigh geschildert syn. De Wit, II.-fol. 11, recto

Dese twee stucken worden den **Deodat Delmonte** toegeeygent in de *Beschryvingen van* Antwerpen. fol. 10, verso, Mols

Boven de deur van de sacristie, hanght eenen CHRISTUS AENT' CRUYS, door **g. Seghers,** geschildert. fol. 11, recto

IN DE BOVEN SODALITEYT

fol. 11, recto

Het Autaer stuck, van **Antoni Van Dyck,** verbeeldende O : L : V : MET HET KINTJE DIE EENE CROONE AEN S[te] ROSALIA UYTRYCKT, verseldt door S[t] Petrus & Paulus, &[a]. is seer fray geordonneert & geschildert.

Het gaet in print uyt door P. Pontius gesneden.

Hier naest, by de gelaesen, is dien schoonen HERMANUS JOSEPH van **Antoni Van Dyck,** synde het best dat van hem oynt is geschildert geweest, fol. 11, recto

Het gaet in print uyt door P. Pontius gesneden.

Aen d'andere syde van den Autaer, is mede een schilderye door **G. Seghers** (1), seer vriendelyck geschildert & geordonneert. fol. 11, recto

---

(1) Nu te Antwerpen, in het Kon. Museum bewaard ; Geeraard Zeghers, n° 507.

Mols — Sommige geven het aen Van Hoeck . het Verbelt O: L: V. & HET KINTJE, MET ALOÏSIUS A GONZAGA (1) . voor haer knielende.

De Wit, II.-fol. 11, recto — DE SOLDERINGHE is in 9 . breede vacken verdeelt, en in ieder 3 . plafonds ; teweten :

D'eerste vack is geschildert door **Lyssens** . met seer fraye SERAPHINSCHE KOPPETJENS.

2e door den **Jonghen Eyckens,** met ENGELTJES.

3e verbeeldt de OMBEVLECKTE ONTFANCKENISSE, door den **Jonghen Kerkx** geschildert.

4e DE BOODTSCHAP, door **Jacob van Opstal.**

fol. 11, verso — 5e DE BESOECKINGE VAN ELISABELT door **Jacob van Hal.**

fol. 11, recto — 6e Door **Jacob van Opstal** verbeldt (DE BOODTSCHAP).

7e door **J. van Hal** verbeldt (DE VISITASIE).

8e door **Quellin**, in syn laeste daegen (DE PURIFICATIE).

9e door **Sparwar**, verbeldt (O : L : V : HEMELVAERT).

fol. 11, verso — BOVEN HET OCKSAEL syn oock vier plafons gecopieert naer **Rubens ;** waer onder een naer de MARIA HEMELVAERT (2), eertyts in de Kercken alsook den KERSNAGHT ; die in 1714. door Jacob de Wit geschildert is geweest.

In dese Capelle syn oock vier gelasen (3) seer fray

---

(1) Zie nota 3, blz. 71.

(2) Zie voor dit werk van Rubens, blz. 62. — Max Rooses, *Œuvre de Rubens*, B. I, blz. 21 en 23.

(3) Deze glasramen zijn verdwenen ; zie verder den tekst van De Wit.

door **Abraham Diepenbeek** geschildert, & waerdigh om gepresen te worden. De Wit, II.-fol. 11, verso

Dese gelasen syn nu sedert langhen tydt daer uyt genomen & vernietight; Eene ofte twee van de selve, worden nogh bewaert door P. Deloigne, Religieus profes, deser Societeyt. fol. 11, recto, Mols

Onder aen DEN VOET VAN HET ORGEL boven de Deur van den Capelle, is een ENGELS KOPJE, seer konstigh uitgevroght door **Artus Quellinus** . het heeft eertyds gedient in de Marmere Communie-bank van den Hooger Autaer. fol. 11, verso

Die Herkenroode heeft het selve hier doen plaetsen.

De Wit, II. - fol. 6, recto

IN DE KERCKE DER S. S. MINNEBROEDERS

Plan, 18

In de HOOGEN AUTAER Staet een Stuck, synde eene *Capitaele* CRUYSINGE (1) (door **P. P. Rubens**) met de twee moordenaeren ende veel andere beelden; seer craghtigh en schoon geschildert.

Het gaet uyt in print door B : a Bolswer gesneden.

De schetze van dit stuck hanght in de gaste-kamer, die nogh seer schoon is, door Rubens.

fol 6, recto

Achter den Hoogen Autaer, en in de Portiuncula Cappel hangt een Capitael Stuck (synde het Epitaph van den Borgemeester Rocox), door **Rubens** geschildert, en soo uytvoerigh als oynt van hem is gesien. het verbeldt daer CHRISTUS ZIJNE WONDE TOONT AEN THOMAS. (2) op de Deuren syn geschildert de portretten van d.Hr ROOCX, & SYNE HUYSVROUW (3) alderuytvoerighst van Rubens geschildert.

fol. 6, recto

Item een CRUYSJE VAN RUBENS, (4) circa 3. voeten hoogh. mede heel uytvoerigh de afdoeninge van het Cruys, int' klyn. Soo als in de Kerk van O : L : V : int' groot is geschildert. dit is het schoonste Cabinet Stuck dat oynt van **Rubens** is gemaeckt. t'is tusschen de 3. a 4. voeten hoogh.

(1) Nu te Antwerpen bewaard. Museum : P. P. Rubens, nr 297.
(2) » » » » » 307.
(3) » » » » nrs 308-311.
(4) » » » » nr 315.

Item een Schoon Stuckxken van **A: Van Dyck**, synde O: L: V: MET HET KINTJE & DE H. CATHERINA, (1) seer uytvoerigh geschildert. De Wit, II. - fol. 6, verso

Het gaet in print uit door S: A: Bolswert gesneden.

Ick vermyne dat dit Stuck seer naer by komt hetgene in de Choor der Lieve Vrouwe Broeders te sien is (2). Mols

In de Portiuncula Capelle, syn nogh verscheyden Andere fraye Schilderyen, (3) van **Tyssens** (4). De Wit. II. - fol. 6, verso

In de Portioncula Capelle Achter den H. Autaer, staet een seer Antique Schilderye verbeeldende ..... synde op eenen gouden grondt geschildert; en geloove de selve te wesen eene der Oudtste stucken die in eenige van der kerken deser stad gevonden worden. Plan, 17 fol. 31, recto

In dese schilderye komt een vrouwe portret. hetwelck even gelyckt aan hetgene van St. Begga dat men siet geplaetst, naest den Hooghen Autaer der kerke vant' Beggyn Hof.

Nogh vermeyne ick een oude schilderye gesien te hebben int' het Cappelleken naest den Hoogen Autaer, verbeeldende...

ENDE IN DEN CHOOR syn nogh eenige Schilderyen van Oude Meesters, my onbekent. fol. 6, verso

KOMMENDE UYT HET CHOOR in de kerke aan de Lincker syde is den Autaer van St. Franciscus. de Schilderye is wonderschoon door **Rubens** ge- fol. 6, verso

---

(1) In 1794 verdwenen.

(2) Zie beschrijving dezer kerk.

(3) Namelijk een stuk *Portiuncula* nu in het Museum bewaard, Peter Thys, den Oude, nr 352.

(4) Lees Peter Thys. Zie nota 3.

De Wit, II.- fol. 6, verso

schildert. & verbelt den H. FRANCISCUS (1) communicerende voor syne doodt aen den voet van den Autaer. &ª.

Het gaet in print uit door H. Sneyers gesneden.

Plan, 32

AEN DE REGHTE HANDT VAN DEN CHOOR, is den AUTAER VAN ST. ANTONIUS A PADUA; de schilderye, (2) soo ick meene, is door **Cornelis Schut** (3) geschildert.

Mols

Het is door H. P. Francken (4) geschildert volgens de Beschryvinge der Kerken van Antwerpen.

De Wit, II. - fol. 6, verso

Plan, 9

Hier naest is den AUTAER VAN O. L. V. VAN DE ZEVEWEEEN, daer is een stuck in de breede geschildert door **Antoni Van Dyck**, synde eenen DOODEN CHRISTUS IN DEN SCHOOT VAN MARIA LIGGENDE (5) daer Magdalena by is met St. Jan & nogh eenen Engel. Dit stuck is eene wondere schoone Schilderye oynt van Van Dyck geschildert, een Engel, ten regarde van de schoone teekeninge ordonnantie, & uytdruckinge der Hartstoghen.

Mols

My en komt niet voor dat daer eene Magdalena bystaat? (6)

De Wit, II. - fol. 6, verso

Het gaet in print uit door S: a *Bolswert* gesneden.

fol. 6, verso

Plan, 7

Int' CRUYS VAN DE KERKE, naer de reghte syde van het Choor, als men uitkomt, is eenen

(1) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : P. P. Rubens, nr 305.

(2) Verbeeldt St. Antonius van Padua. Dit werk is nu te Antwerpen in het Museum bewaard : P. H. of H. P. Francken, nr 167.

(3-4) Zie nota 2.

(5) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : Antoon van Dyck, nr 404.

(6) Mols heeft gelijk, er komt geene Magdalena in dit stuk voor.

grooten Autaer, waer in een seer fray stuck door **Cornelis Schut** (1) geschildert. De Wit, II. - fol. 6, verso

Item aan de Reghte handt, als men voor desen Autaer staet, hanght eenen Levens groote CHRISTUS AEN HET CRUYS (2) door **P. P. Rubens** seer fray geschildert. Plan, 8

Aen de Lincke syde als men uyt het Choor komt, in de CAPELLE VAN O. L. V. waer in het Autaer stuck door **Rubens** geschildert is, synde eene CROONINGE VAN O : L : V : (3) seer fray geordonneert. Plan, 45

Het suject wort oock genoemt bywylen eene ONBEVLECTE ONTFANCKENISSE. Mols

De Hallen van de Religieusen, met het ocksael syn door **Artus Quellinus** & ... **Willemsens** gemaeckt. De Wit, II.-fol. 31, verso

Den predickstoel is van de ordonnantie van ... **Van Beveren** (4). Plan, 5

Aen den reghten kant van desen Autaer is het Epitaphium van **Abraham Matthijssens** (5); de schilderye daer van door hem selfs geschildert, ver- fol. 7, recto Plan, 46

---

(1) Waarschijnlijk het stuk dat nu te Antwerpen in het Museum bewaard wordt : C. Schut *Portiuncula*, nr 326.

(2) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : P. P. Rubens, nr 313.

(3) Verder zegt Mols dat het ook soms *Onbevlekte Ontvangnis* genoemd wordt. Er is hier misschien van twee stukken spraak. Misschien van een *Hemelvaart*, onderwerp dat zeer gelijkend is met eene *Krooning* ; in dit geval zou het wel het stuk van Pennemaecker zijn dat nu te Antwerpen in het Museum (nr 272) bewaard wordt.

(4) Zie voor Van Beveren blz. 68, 69, 70.

(5) Zie blz. 78 nota 1.

De Wit, II. - fol. 7, recto

beeldt O. L. V. HET KINTJE PRESENTEERD AEN St FRANCISCUS (1) wonderlyck geordonneert.

fol. 6, verso, Mols Plan, 34

Aen den Anderen kant van desen Autaer, is geschildert een HEMELVAERT CHRISTI, in de Maniere van Rubens door Eenen Leeke Broeder van het Order geheeten.....

De Wit, II. - fol. 7, recto

In dese Capelle hanght nogh een fray stuck verbeeldende de MARTELAEREN VAN GORCUM, met nogh andere stucken, door my onbekent.

fol. 6, verso, Mols

Dit stuck is van eenen **Ouden Meester** geschildert seer in de Maniere van Marten de Vos — ick vermyne dat het selve nogh omringht is met verschyde klyne stucken, in eenen & den selven Lyst gesloten, waer in oock verschyde mertelisatien verbelt worden.

De Wit, II. - fol. 7, recto

Aen weder syds de klyne beuken, BOVEN DE BIGHT STOELEN, syn verschyde stucken verbeeldende DIVERSCHE HEYLIGE van het order die alle seer braef geschildert syn : waer onder eenige van **G. Seghers**, &a,

fol. 7, recto

Plan, 36

ACHTER DE CAPELLE VAN O. L : V. is nogh een Ander genaemt van den Derden Regel. boven de Deur van dewelcke hanght een St FRANCISCUS, ONTFANGHENDE DE WONDEN, &a **naer Rubens,** ofte misschien ist' een origineel ?

(1) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : Jan van den Hoecke, nr 381. (PIOT zegt dat het stuk op eene onbekende plaats is).

Uyt kommende in den pant. Dit stuck hebbe altoos hooren noemen voor een Origigeel te wesen. De Wit, II. - fol. 7, recto

Teggens de glasen NAEST O. L. V. VAN 7 WEEËN AUTAER, is een portrait (van den ABBÉ SCAGLIA) (1) verbeldt een weireltlyk Priester tot de Voeten uyt levensgroote door **A. van Dyck.** Plan, 13

Den Abt Scaglia, In Dienst van den Herttogh van Savoyen, was in synen tydt seer vermaert voor de fabriques van het Stof; & is Dickwils gebruyckt geworden door Onse Sovereynen Albertus & Isabella, soo in den Haege als elders, om te tracteren over de saecken van den peys. fol. 6, verso, Mols

Niet verre van daer (Sacristyn) staet op de selve syde van de Choor / een groot stuck met syne twee Deuren. Int' [midden ?] van de welcke men siet de He (2) .... CONNINGINNE VAN (3), IN HAER SCHOOT ROOSEN DRAGENDE in 't midden van den winter. De Wit, II.-fol. 31, recto Plan, 3

Op ieder der deuren siet men de portretten van de Gevers. — dese stucken syn geschildert door... (4)

---

(1) Nu te Antwerpen in het museum bewaard : Antoon van Dyck, nr 405.

(2) Elisabetha.

(3) Beyeren.

(4) Het hierbijgaand plan schrijft deze werken aan H. P. Francken toe.

De Wit, II.-fol. 15, verso

IN DE KERKE DER AUGUSTYNEN

In den HOOGEN Autaer is het Capitaelste stuck dat **Rubens**, hier en elders, heeft geschildert. *Boven aen sit* O. L. V. MET HET KINTJE, *den H^e Joseph, Ste. Catherina, & verschyde H^e Maeghden; St. Jan Baptist, Petrus & Paulus. laeger staen St. Sebastiaen* (1), dat een wonderlyck schoon beldt uyt maeckt; *oock de H. Augustinus, St. Laurentius, int' pontificael gewaet, St. Jeronimus, St. Joris*, & verschyde Andere Heyligen, die besonders in die Kercke worden geviert. Het is eene verwonderlycke ordonnantie, & fraye compositie & houdinge ende dat wel in den besten tijd van Rubens, geschildert. (fol. 15, verso M. is geplaetst in junij 1628).

De teeckeninge die daer naer is gemaeckt door A. Diepenbeeck wort tegenwoordigh nogh bewaert int' Cabinet van d'*Heer Valerius de Roover* (2) *tot Delft;* ende is soo groot als de print die daer van uitgaet, door *H. Snyders* gesneden (3).

fol. 39, verso

In de koor naest den Hoogen Autaer syn van wedersydts twee LANDTSCHAPPEN met steenwerk, &^a door . . .

Nogh in de selve aen weder sydts de inganghen van het SACRISTYNS & den Pant, syn twee groote LANDTSCHAPPEN. Het Eene verbelt ST. GUILLEL-

---

(1) Nog op deze plaats bewaard. Zie Max Rooses, *Œuvre de Rubens*, B. I., blz. 285.

(2) Lees: Jac. de Roore, in den Haag.

(3) Lees: H. Snyers.

MUS PENITENTIE DOENDE in de Wildernisse, door . . . De Wit, II.-fol. 40. recto

Het ander verbeeldende twee RELIGIEUSEN DIE DOOR TWEE RUYTERS VERVOLGHT WORDEN, &ª door . . . **Spierinckx** geschildert.

Boven het Groot Portael, Hanght een stuck verbeeldende ONZE L. V. MET HET KINTJE die verselt is door veele Engelen en verschyde Heylige personagiën, onder staen veele menschen van alle professien die van de Moeder Gods den H. Riem van Augustinus ontfanghen. dese schilderye is seer wel uytgevoert door een meester van de Oude Vlaamsche School.

In den Clynen beuck, naer de Linkerhandt als men inkomt, siet men de naervolgende stucken :

1. O. L. VISITATIE door . . . **Eyckens** den ouden geschildert.

2. DE GEBOORTE CHRISTI door . . . **Coetsiers**, geschildert.

3. DE BESNYDENISSE geschildert door . . . **De Ryck**.

4. DE AENBIDDINGE der Koninghen door . . . **Mandekens**.

5. DE PURIFICATIE, geschildert door . . . **Eyckens**, den Ouden.

6. DE VLUGHTINGE VAN EGYPTE door . . . **Thys**, geschildert.

In den anderen beuck naest de Rechte handt als men in komt, siet men /

7. HET LESTE AVONDMAEL (1), geschildert door **Jacques Jordaens**:

(1) Zie blz. 84.

De Wit, II.-fol. 40, recto

8. O. H. INT' HOFKEN VAN OLIVETEN, geschildert door den selven.

9. DE FAGELLATIE, geschildert door . . . **Spierinckx** / misschiens **Keirinckx** /

10. Den ECCE HOMO, geschildert door . . .

11. DE CRUYSDRAEGINGE, geschildert door . . . **Quellin.**

12. O. H: AEN HET CRUYS, geschildert door . . . **Backereel.**

In den grooten Beuck onder de vensters syn nogh verscheyde stucken, alles rapport hebbende met het LEVEN VAN S[t] AUGUSTINUS, waeronder sommige door **Van Erp** & andere meesters geschildert syn.

fol. 40, recto

Den HOOGHEN AUTAER, van eene trotsche ende rycke ordonnantie, is geteeckent & uytgevoert geweest door **Henderick Verbruggen,** konstigh Beldtsnyder, & Architect.

fol. 40, verso

Den PREDICKSTOEL, verbeldende Augustyn in syn Biscoppelyck habyt, sittende op den Werelt Bol, & onder syne voeten verdelgende verschyde ketteryen &[a]. is mede van de ordonnantie & uytvoeringe van **Henricus Verbruggen** ; & magh gereeckent worden voor eene van de schoonste deser stadt, door syne wonderlycke verkiesinge, & geschickte volwerckinghe.

De BIECHTSTOELEN benevens het portael vermyne oock door den selven meester geordonneert te wesen ; van wien de COMMUNIE BANCK, benevens de twee portaelen van witten & swarten marmer, in de koor, tegelyck uytgevoert syn geweest.

In den Pant naest het inkommen der kercke staet

een SARCOPHAGUM van eene grootse ordonnantie, dat geloove door den selve **H. Verbruggen** geordonneert is. De Wit, II.-fol. 40, verso

Nogh geloove oock dat het gestoelte, benevens den klynen Autaer die in de Boven-koor der Religieusen staen, oock van de ordonnantie van **H. Verbruggen** syn ; & seer wel uytgevoert. fol. 16, recto Plan, 1

Aen de Lincker syde van den hooghen Autaer, is dien van St. AUGUSTINUS ; waer in staet dat vermaerste stuck van **Antoni van Dyck** seer volwerckt. Hierin is verbeeldt DEN H^e AUGUSTINUS ALS, IN EENE ONTGEESTINGHE DIE VAN TWEE ENGELEN WORT ONDERSTEUNT (1) *terwylens hy den Hemel open siet, die seer vol van Engelen sigh vertoont, daer Christus in het midden sit . beneden aen d'eene syde is de H^e Maria & aen d'andere syde den H^e Ambrosius . op den gront liggen eenige boecken bischopsstaffe & meyter* . alles om het frayste geschildert ende van eene schoone teekeninge . & versieringe.

Het gaet in print uyt door *P. de Jode* gesneden.

Aen d'andere syde van den Choor is den Autaer van de H^e APPOLONIA, waer in het stuck geschildert is door **Jacob Jordaens**, synde de MARTELISATIE VAN DIE HYLIGE (2) hier in kommen twee paerden die ick haght soo schoon te syn als oijnt van eenigh schilder wie het sy, gesien is, ende is int' geheel dit stuck het frayste dat van *Jordaens* bekent is. (MOLS : is oock in 1628 . geplaetst geworden). fol. 16, recto Plan, 2

Het gaet in print uyt door *J. Marinus* gesneden.

---

(1) Nog op deze plaats bewaard.
(2) Nog op deze plaats bewaard.

De Wit, II.-fol. 16, recto In de Kerke gelyck oock in den Choor syn soo-veel schilderyen dat men daer geen mueren can beschouwen . waer onder veele syn van fraye mees-ters onder andere by den grooten inganck, is het LESTE AVONTMAEL (1), seer fray door **J. Jordaens** geschildert.

fol. 16, recto IN HET CLOOSTER, in de gaste Camer hanght een stuck van **A. Van Dyck**, synde Eenen CHRISTUS AEN HET CRUYS (2), dat ongemeen schoon ge-schildert is.

---

(1) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : Jacob Jordaens, nr 215.

(2) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : Antoon van Dyck, nr 406.

IN DE KERKE DER LIEVE VROUWE BROEDERS

De Wit, II.-fol. 12, recto

Het stuck van den HOOGEN AUTAER verbeeldende een GEESTELYCK SINNE BELDT, is geschildert door **G: Seghers,** seer in de maniere van Rubens. Plan, 19

Le Maître Autel est de l'ordonnance & du dessin de Pierre Paul Rubens ; ainsi que son tableau, mais qui a été peint par G: Seghers : l'Autel a été exécuté par Jean Van Meldert très habile sculpteur. fol. 35, recto

IN DEN CHOOR hanghen eenige groote stuken waer onder eene copye naer *Raphael*, DAER JOANNES & PAULUS in den Tempel gaen, den Kreupelen genesen. fol. 12, recto

Dese copye naer Raphael is eene van de seven cartons die in Engelant bewaert worden. Maer het Sujet is. PETRUS & JOANNES den Tempel ingaende. Mols

In den Choor naest den inganck van het sacristyn hanght een stuck, seer uytvoerigh door **Thomas Willebrordus Bosschaert** geschildert verbeldende O: L: V: & EN HET KINTJE, MET S[te] CATHARINA die syne voeten kust, &[a]. Deze schilderye heeft eertydts gehanghen boven het gestoelte van de confrerie van O: L: V: van den *Scapulier*, niet verre van desselfs capelle. De Wit, II.-fol. 34, verso Plan, 17

De copye van Raphael, &[a] is eene gifte van *Den Heere Henderick Hillewerve* Deeken & Canoninck van St. Jacob. haere hoghte is elf voeten, & haere breede

De Wit, II.-fol. 34, verso

achtien voeten, volgens eene *Beschryvinge ms. int latyn van* dese kerke, waer van ick besitter ben.

Int' Epitaphium van d'Heer Swarts &[a] tegens over dese schilderye, is syn portret int' rond geschildert, dat aen **van Dyck** wort toegeygent; maer op wat grondt en wete niet.

fol. 12, recto

NAEST DEN CHOOR is oock eene Capelle geheel van witten Marmer; soo groot als de Capelle van Loretten. Dese is seer ryck van sinne beelden & ornamenten.

Hier syn twee gelasen, door **Abraham Diepenbeeck** geschildert; diewel van de frayste syn die oynt van hem gemaekt syn geweest.

fol. 12, verso

Plan, 26

IN HET CRUYS VAN DE KERKE, terreghter syde als men uyt de Choor komt, is den Autaer van het Venerabel. / van 't *H. Cruys* /. daer in staet een schoon stuck van **Ab[m] Janssens** (1), synde eene GRAFLEGGINGE CHRISTI (2), seer Capitael; & soo schoon geteeckent dat het voor niet een behoeft tewyken, de beelden syn meer dan Levens groote.

Mols

Is tegenwordig geplaest boven het klyn portael ter reghter handt als men inkomt. (3)

De Wit, II.-fol. 12, verso

HIER ONDER IS EENE VERGULDE CASSE, die op seeekere daeghen wort open gestelt, ofte alser vremdelingen de kerke komen besoecken; daer

(1) Abraham Janssens.

(2) In 1794 weggenomen. Nu op eene onbekende plaats bewaard.

(3) Zie nota 2.

in is eene TRONIE VAN CHRISTUS, op Witten Marmer. (MOLS: Cette *Sainte face* est placée actuellement sur l'autel. De Wit, II.-fol. 12, verso Plan, 11

Dit wonderlyck stuck is een present van den Seer Eerw : Pater Joseph [a] Sta Maria alias Van Eycke, van Antwerpen & Religieus van dit Clooster; Raedt en gedeputeerde &[a]. van Syne Hoogheyt de Paltzgrave van Neubourg; uyt wiens kabinet het zelve komt. fol. 13, recto, Mols

NAEST DESEN AUTAER, tegens de muer, boven de Bichtstoelen, hanckt een groot stuck geschildert door **A. Sporckmans**, die een Discipel van *Rubens* was. Het verbeeldt den H. ROCHUS MET EEN LIEVE VROUW & HET KINTJE; met verschyde Sieckene daer onder. fol. 13, recto Plan, 26

Sporckmans heeft in dit stuck veel geraapt uyt dat van synen meester *Rubens*, hetgeene in St. Marten Kerck tot Aelst te zien is; & het welck in print uyt gaet door *P. Pontius* gesneden. Mols

ONDER HET OCSAEL syn twee klyne Autaers. In den eenen is eene AENBIDDINGHE DER KONINGEN, door **P. P. Rubens** geschildert alleer dien meester naer Italien gegaen was. De Wit. II.-fol, 13, recto Plan, 23

Het blyckt uyt de registers van het clooster dat dese schilderye door .... van Baelen . geschildert is. fol. 12, verso, Mols

IN DEN ANDEREN AUTAER is mede een stuck van **Rubens**, naer dat hy uyt Italien, eerst was wedergecommen, het verbeeldt EENEN DOODEN fol. 13, recto Plan, 15

De Wit, II.-fol. 13, recto
CHRISTUS IN DEN SCHOOT VAN GODT DEN VADER LIGGENDE (1), met nogh twee Engeltjens die eenige instrumenten van de passie vertoonen. (MOLS : is gegeven door vrouwe *Judoca van den Capelle*, wed^e^. van *Jan de Pape*.

fol. 13, recto
Den AUTAER VAN ONSE L : V : bestaedt mede uyt gesnede beelden die vergult syn, wesende een groupe ENGELEN DRAEGENDE EENE SCHILDERYE.

fol. 13, recto
Plan, 10
NAEST DESEN AUTAER tegens den muer staet een Epitaphe geschildert door **Jacob De Backer,** verbeeldende HET LAESTE OORDEEL (2). Maer om de naecktydt der Belden wort het selve gedeckt met een gordyn.

Mols
Dit monument van marmer, hoort toe aen de Famillie van *Goetkint*.

De Wit, II.-fol. 13, recto
Plan, 9
Vlack OVER DESEN AUTAER hanght eene schilderye. DAER DE H^e^ THERESIA COMMUNIEERT, door, ofte in de maniere van **G. Seghers** geschildert.

---

(1) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : P. P. Rubens, n° 314.

(2) Waarschijnlijk het stuk dat nu te Antwerpen, in het Museum bewaard wordt : Jaak de Backer, n° 653. Piot zegt (in 1883) dat het werk op eene onbekende plaats bewaard wordt; niet te verwonderen daar het stuk in 1888 slechts in het Museum kwam.

OMHOOGH NAEST DEN CHOOR van weder-sydts, hanghen twee stucken synde landtschappen ; d'eene is DAER ELIAS DOOR DE RAVEN WORT GESPEYST, door **Spierinckx** geschildert. De Wit, II.-fol. 13, recto Plan, 14

Het ander landtschap, soo ick meen, van EENEN ER?...BERGH, byde gestoffeert door den **Ouden Eyckens**, dit laeste verbeelt DAER ELIAS OPGENOMEN WORT IN EENEN VIERGHEN WAEGEN.

Het ander lantschap is van **N. Wans** DAER ELIAS MET DEN WAGEN NAER DEN HEMEL VAERT de figuren syn oock door **Ykens** geschildert. Plan, 24

Het landtschap van **P. Spierinckx** gesld[t] 1673.. vermyne door hem selver gestoffeert te syn : & het ander is bekent onder den naem ... Wamps, & gestoffeert door den **Ouden Eyckens**. Mols

IN DE BEUCKEN achter en over den Predickstoel, tusschen de gelasen, hanghen verschyde schilderyen alle van eender groote, die ick niet wete te distingueren. Daer onder dat twee van **Jordaens** syn, waer van uyt blinckt het eerste stuck als men de kleyne kerck deur inkomt van de lincker kant. Waer in veele Religieusen worden verbeeldt met een LIEVE VROUW EN KINDEKEN; met de gratieuste & vriendelyckste trony van eene Lieve vrouw die oynt door Jordaens geschildert is geweest. fol. 13, recto Plan, 33

Aen d'andere syde syn eenige stucken van **Eyckens**, van **Van Lint**, &[a]. fol. 13, verso Plan, 2 en 4

Voortydts stont in O: L: V: [N]apels Autaer, eene schilderye verbeldende O. L. V. MET HET KINTJE, & verseldt met eene menighte van H: fol. 34, verso Plan, 12

De Wit, II.-fol. 34, verso — Maeghden &[a]. seer konstigh door **Abraham Janssens** geschildert.

Het selve is tegenwordigh geplaest boven het klyn portael, ter slinkerkant als men in komt.

fol. 13, verso — BOVEN HET GROOT PORTAEL, tegens den voor-muer ofte gevel der kerke, hangen oock dry groote stucken, waer onder seeckers 2 syn van **Abraham Janssens.**

fol. 35, verso; Plan, 14 — Le portail de marbre de l'entrée de la Sacristie, sur lequel on voit Elie nourri par un Corbeau (1), est de l'ordonnance & de l'exécution d'Henry Verbruggen, fameux sculpteur & Architecte de cette ville. C'est un présent de la Noble Demoiselle Cornélie Veequemans, fille-dévote.

fol. 13, verso — IN DE SACRISTIE hanght nogh een SALVATOR TRONY & MARIA TRONY seer fray geschildert soo ick meene, door den **Ouden Eyckens**, naer Rubens, gedaen.

fol. 13, recto — HET PORTRET VAN SEECKER RELIGIEUS van het order, bewaert wordende IN DE BIBLIOTHEQUE, dat seer in de maniere van Rubens geschildert is.

fol. 35, recto — AUDESSUS DU GRAND PORTAIL on voit S. ELIE DEBOUT attribué à Rubens. Sur le petit
Plan, 38 — portail de la Droite en entrant, on voit le grand tableau d'**Abraham Janssens,** repres[t], N. S.
Plan, 1 — PRET A ETRE MIS AU TOMBEAU, &[a]. qui était cydevant au retable de l'Autel de la Ste Croix.

Sur l'autre petit portail de la gauche, en entrant,

(1) Zie blz. 89.

est un autre grand tableau d'**Abraham Janssens** represt LA VIERGE & L'ENFANT, accompagnés, de toutes les Saintes Vierges & Martyres, de la Légende : le morceau a été placé autrefois dans l'autel de N. D. de Naples. De Wit, II.-fol. 35, recto Plan, 34

Le portique qui sert D'ENTRÉE A LA CHAPELLE DE LA VIERGE de la Rose Mystique, est pareil à celui de l'entrée du Cloître : & également d'expression dorique ; dans les niches sont les STATUES DE CUIVRE-JAUNE, & DE FONTE, DE St JOACHIM & DE Ste ANNE, elles sont de l'exécution de **George van Hoorebeke**, en 1643, les statues couchées sur entablement ; ainsi que le reste des ornements ont été jettées en bronze (vraisbt par le même Artiste). Le tout est un don de l'illustre *Jean de Gavarelle.* fol. 35, verso Plan, 24

L'autel de la Chapelle de *la V. de la Rose Mystique* est entièrement de marbre blanc; son retable est à jours en forme de niche, & renferme UNE STATUE DE LA VIERGE AVEC L'ENFANT de grandeur naturelle, toute d'argent ciselé. Elle pèse environs de 75 . marcs. fol. 36, recto

Dans le reste de cette chapelle on voit sur les murailles plusieurs BAS RELIEFS qui représent : des marches d'armées, d'autres en bataille, &a. le tout très artistement exécuté . par . . . . **Scheemaeckers.** Plan, 25

On voit encore dans la SACRISTIE DE CETTE CHAPELLE les beaux ornements qui lui sont particuliers. Ils sont en BRODERIE D'OR EN BOSSE, sur un fond de marc argenté; et décorés d'un nombre de dessins en couleurs, représentant tous les mystères

De Wit, II.-fol. 35, recto — de la vie de la Vierge, qui ont été exécutés sur ceux de *Rubens*, qui les a ordonnés. Cela forme comme autant de petits tableaux, dont la broderie d'or sert de bordure. C'est une curiosité qui mérite d'être vue de toute façon : mais elle est fort peu connue des amateurs.

fol. 35, recto — De schilderyen van desen Beuck, staende BOVEN DE BIECHTSTOELEN beteeckenen als volght :

Plan, 6 — 1. Het visioen van den Propheet Elias siende de klyne wolck ; &a. geschildert door **PF**· (Mols : waerschynelyck P. H. fecit.)

Plan, 5 — 2. De He Emerentiana consulteerende de Propheëten over haer Houwelyck, &a. door **P. Thys.**

Plan, 30 — 3. La Vierge visitant les pères du Mont Carmel, par **Pierre van Lint.** — VPL.

Plan, 3 — 4. De propheët Aghab een capelle bouwende ter eere van O: L: V: door **François Goubau.**

Plan, 2 — 5. Een Mirakel gearriveert int' graefschap Kent door den **Ouden Eyckens.(Joannes).**

Plan, 2 — In den anderen beuck ; naest het Norden, beginnende van beneden, als men inkomt :

Plan, 33 — 6. De sendinge der L: V: Broeders uyt Syrien in Europa door **Jacques Jordaens**. 1653.

Plan, 31 — 7. De Confirmatie van den Regel der Carmeliten door den Paus Honorius . door A : I : **Sporckmans** (1).

Plan, 31 — 8. De sendinge van den Scapulier 1251. door **Jan Thomas** van Ipren.

(1) Hoort nu toe aan het Museum van Antwerpen. Geplaatst in het Museum Plantin-Moretus. Zie Descamp : *Voyage pittoresque de la Flandre et du Brabant*, Rouen 1769, p. 178.

9. O: L: V: VERSCHYDE GIFTEN UYTDEELENDE (1) aan de Religieusen &a. door **Peeter van Lint.** De Wit, II.-fol. 35, recto Plan, 4

10. St PIERRE THOMAS PATRIARCHE DE CONS: recevant une vision de la vierge &a. . . . **Coetsiers.** Plan, 29

Cet Autel ainsi que l'autre ; (celui de la *Chapelle de la Vierge* et celui de la *Ste Croix*) tels qu'ils se voyent aujourd'hui sont de l'ordonnance de . . . **Moons**, Sculpteur & Architecte de cette ville. fol. 36, recto

A côté de cet Autel sont deux statues l'une de N. S. ATTACHÉ A LA COLONNE, & l'autre St CHARLES BORROMÉE tous les deux du même artiste.

De qui, je crois, est pareillement le grand CRUCIFIX qui est placé audessus de son retable, avec les deux anges qui l'accompagnent, portent plusieurs instruments de la passion. Plan, 18

Il a encore exécuté les deux statues de St JEAN NEPOMUCÈNE & de MARIE MAGDELAINE DE PAZZIS — qui sont au milieu de la grande Nef. fol. 36, verso Plan, 35-36

In dese Kerk & Clooster syn oock verschyde schoone GESCHILDERDE GELAESEN . Ende voor eerst siet men : fol. 36, verso

In den Choor, syn dry gelaesen die van groote ouderdom syn, & gegeven door de Spacasche Natie; d'Eene Verbeldt de He FAMILLIE. de tweede, ONSE LIEVE VROUWE, & de derde HAERE HEMELVAERT.

(1) Waarschijnlijk eene der stukken op blz. 89 genoemd, ook aan Van Lint toegeschreven.

De Gelaesen syn sedert langentyd daer uytgenomen & andere in haer plaetse gestelt.

De Wit, II.-fol. 36, verso

In den klynen Beuck naest het Zuyden d'eerste venster neffens het inkomen verbelt:

1° de PRESENTATIE, geschildert door **Abraham Diepenbeeck.**

Mols

Dit gelas is eene gifte van Jacob [S]urbaut & Gertrude Zoutlande syne Huysvrouw.

2° O: L: V: BOODTSCHAP, geschildert door...

Mols

Gegeven door Maria Laermans, Huysvrouwe van **Jan De Vos**, Schouteth van Niel, A° 1623.

fol. 37, recto, Mols

3° O: L: V: VISITATIE, geschildert door...

Gegeven door Cesar Van der Goes, & Elisabeth van Volden syne Huysvrouwe.

4° DE GEBOORTE CHRISTI, geschildert door...

Mols

Gegeven door Joannes Ram, A° 1622.

5° DE BESNYDENISSE, geschildert door .... — (MOLS : Gegeven door Nicolaes Rockox).

6° DE AENBIDDINGE DER KONINGEN, geschildert door .... — (MOLS: Gegeven door .... Edelman van Florentien & .... syne Huysvrouw, A°. Hunne portretten staen in 't selve gelas. — het is bynaer vernietight).

In den Beuck naer het Norden tegens den Inganck vant' klyn portael.

7° St JOACHIM Ste ANNA & O. L. V : geschild^t door **Abraham Diepenbeecke.**

8° O. L. V. GEBOORTE, geschildert door ... — (MOLS: Gegeven door Philippus de Goddines).

9° DE PURIFICATIE, geschildert door ..... — (MOLS: Gegeven door Godefridus Houthappel & Cornelia Boot, syne Huysvrouw).

10° De Pinxter [feest] geschildert door ..... — (Mols : Gegeven door Carolus Hellemans & Margareta Conzales, syne Huysvrouw). De Wit, II.-fol. 37, recto

11° De Doodt van O. L. V. geschildert door ..... (Mols : Gegeven door Ludovicus Claerisse & Maria Noirot, syne Huysvrouw).

12° De Crooninge van O : L : V : ofte eene onbevlecte Ontfanckenisse, geschildert door ..... — (Mols : Gegeven door syne H.W : Joannes Malderus, Bischop van Antwerpen. A° 1622).

In den Pant naest de Noortzyde ; d'eerste venster verbeldt de Propheêt Elias die den Hemel sluyt voor 3 jaeren, geschildert door **Jacques Floris**. — (Mols : Dit gelas is geschildert int' jaer 1592 en gegeven door .....).

2e de Vrouwe van Sarephta houdt raepende, geschildert door den selven.

3e de Vermaninge gegeven aen den koninck Achab, door Elias, geschildert door .... — (Mols : Waerschynlyck syn dese 3 Eerste gelaesen alle geschildert door **Jacob Floris**, zooals de volg^e^).

4e De Valsche Prophèten van Baal, geschildert door .... — (Mols : Gegeven door Joannes Happaert & .... syne Huysvrouw. A° 1595).

5e Het Sacrificie van Elias, geschildert door .... — (Mols : Gegeven door Henderick Van Ellen & Livinia van der Heyden, syne Huysvrouwe. A° 1597).

6° De Doodt der Valsche propheten, &^a^ geschildert door .... —(Mols : Gegeven door Nicolaes Rockox & Hadriana Peres, syne Huysvrouw. A° 1601).

De Wit, II.-fol. 37, recto — 7^e^ DEN PROPHEËT ELIAS SLAEPENDE onder den ... Boom, geschildert door .... — (MOLS: Gegeven door Henderick Van den Berghem & ..... syne Huysvrouw. A° 1601).

Naer de West syde

8° ELIAS DIE ELISEEUS VOOR SYN DISCIPEL AENNEEMT, geschildert door **Jacques Floris.**

9^e^ JESABEL DEN KONINCK ACHAB TROOSTENDE, geschildert door den selven. — (MOLS: Gegeven door Michiel Boot & Anna de Deckere, syne Huysvrouwe. A° 1603).

10° DE VALSCHE BESCHULDIGINGE VAN NABOTH, &ª door den selven. — (MOLS: Gegeven door de selve. A° 1603).

fol. 37, verso — 11° VERBELT DE PENITENTIE VAN ACHAB, &ª door den selven. — MOLS: Gegeven door Arnoldus Bervoets of Borvouts, J. N. L. A° 1604).

fol. 37, verso, Mols — 12^e^ DE AMBASSADEURS VAN DEN KONINCK OCHOZIAS, &ª door den selven, gegeven door Jacob Wynman en Lucia de Roin, syne vrouw. A°

13° HET HEMELSFUER VERSLINDENDE DE TWEE PRINCEN &ª door den Selven. — (MOLS: Gegeven door Hubertus Meerstraeten, & .... syne Huysvrouwe).

fol. 37, verso — 14° ELIAS [...] OPGEVOERT, geschildert door .... — (MOLS: Gegeven door S. E. Ignatius de Bagia, gouverneur vant' Casteel van Antwerpen, & vrouwe De Ligne syne Huysvrouw. A° 1613. Men weet niet door wie alle dese naer volgende gelaesen geschildert syn).

15° ELISEEUS MET DEN MANTEL VAN ELIAS DE WAETERS VAN DEN JORDAEN SEPAREERENDE geschld door ... — (MOLS: Gegeven door Henderick de Varick, Heere van Bouwel & Olmen &ª. Marckgrave van Antw. & Marguerita Damant syne Huysvrouwe). De Wit, II.-fol. 37, verso

16° DE BITTERE WAETERS VAN JERICHO, &ª geschildert door ... — (MOLS: Gegeven door Blasius de Bojar, riddere Heere van Wesacker; & Egidius Gerardi, J. U. L. schepenen deser stadt. A° 1613.

17° ELISEEUS BESPOT DOOR DE KINDEREN, &ª geschildert door .... — (MOLS: Gegeven door Joannes de Visschere, Schepenen, & Catherina de Longin syne Huysvrouwe.

18ᵉ DE REGEN VERWORVEN DOOR DE VOORSPRAECKE VAN ELISEEUS, geschildert door ... (MOLS: gegeven door Cornelius de Wyse, schepen: & Susanna Schoyte, syne Huysvrouwe, 1615.)

19ᵉ HET MIRAKEL VAN DE VERMEERDERINGE VAN DE OLIE, geschildert door ... (MOLS: gegeven door *Joannis de Gavarelle.*)

20ᵉ DE CAMER &ª VAN ELISEEUS, ten huyse van de weduwe, geschildert door ...

Naest de Oost-syde.

21. Verbelt DE VERRYSSENISSE VAN DE ZONE VAN DE WEDUWE, geschildert door ... (MOLS: gegeven door Petrus van der Burght & ... syne Huysvrouwe.)

22ᵉ DE VERMEERDERINGE VAN HET MEEL &ª geschildert door ... (MOLS: gegeven door Joannes Cachiopin, & ... syne Huysvrouwe A° 1614.)

23ᵉ DE GENËSINGE VAN NAMMAN, geschildert

De Wit, II.-fol. 37, verso door ... (Mols: gegeven door Sixtus Demeus, & Susanna van Veltwyck syne Huysvrouwe A° 1614.)

24^e^ Het Yser dryvende op de Waeters, geschildert door ... (Mols: gegeven door ... van Parys, & ... syne Huysvrouwe 1614.)

25^e^ De soldaten van de Coninck van Syrien, ... gebrocht by Eliseeus, geschildert door ... (Mols: gegeven door Joannes Moretus, & Martina Plantyn syne Huysvrouwe A° 1614.)

26^e^ Het Beleg van Samarien, &^a^. geschildert door ... (Mols: gegeven door Didocus Fernandez Carillo, & Cathelina Fernandez syne Huysvrouwe A° 1614.)

27^e^ De Doot van Eliseeus, geschildert door ... gegeven door Godefridus Verrycken 1614.

OP HET STAD-HUYS

De Wit, II.-fol. 17, recto

IN DE STAETE KAMER hanght eene schilderye verbeeldende MARIA, SITTENDE ONDER EENEN TROON MET HET KINTJE & ST. JOSEPH; dit stuck dient wanneer de groote processie voor by het Stad-Huys passeert, het is seer fray, en hebbe dat altoos voor **Seghers** aengesien, altogh het selve in print uytgaet, onder den naem van Antoni Van Dyck; door S. A. Bolswert gesneden.

Mols

Dese schilderye is seeckerlyck door *Gerard Seghers* geschildert, & de Bloemen door *Daniel Seghers*.

De Wit, II.-fol. 17, recto

Over de schouw staet een stuck waer in eenen LIGGENDE SCHALDIS, MET DE MAEGHET VAN ANTWERPEN (1), & de Overvloedighyt nevens haar (figuren grooter als het leven). Soo ick mene, door **Abraham Janssens** geschildert, wonder schoon & seer correct van teeckeninge.

fol. 42, recto

Boven den schoor-steen van de klyne staetekamer, staet een FRUYT-STUCK (2) van **Frans Sneyers**, in welck verschyde wilt & vrughten, &ª verbeelt syn, met een figuer door **Rubens** geschildert.

Mols

In een alcove van deze kamer staet het portret van PHILIPPUS (3) TE PEERDT, levens groote door ... **Eyckens** geschildert.

Naest den schoor-steen het portret van KEYSER

---

(1) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard: A. Janssens, *Scaldis en Antverpia* nº 212.

(2) Nu in het Museum van Lyon bewaard.

(3) Lees Philippus IV.

De Wit, II.-fol. 42, recto

... door **Van Helmont** naest den anderen kant twee Portretten van DEN KEYSER & DE KEYSERINNE ... door **Wighters**.

De platfons van het Collegie syn door **Jacques de Roore, & J. E. Quellin** geschildert : betreckelyck op de saecken van justicie, &[a]. die in dese plaetse veright wort.

Boven de schoorsteen. staet het portret van PHILIPPUS IV. door ... (1)

In het selve Collegie is eene Capelle van witte marmer, met schoone koper Deuren, op den Autaer staet een CRUCIFIX VAN BRONZE, alle dit coper werck is gegoten door . . .

Mols

Den autaer met de ciraeten van dese capelle syn van **Michiel Vervoort,** vermaerden beldtsnyder.

De Wit. II.-fol, 42, recto

De ordinantie van dese capelle, met de verdere ciraten van dese plaetse syn van **H. Verbruggen.**

In het klyn Collegie, syn verschyde camaeux, ofte grouw-schildergen, van de hant van **Pater Bailliu.**

In de schappeniers kamer hanght een groot stuck verbeeldende DEN GODT HYMENEEUS DIE HET BRUYLOFSBEDT DOET GREEDT MAECKEN DOOR VERSCHYDE KLYNE CUPIDOTJENS. Dit stuck is geschildert door **Erasmus Quellinus,** & heeft eertyts gedient, in de Arke Triomphael, die gestaen heeft voor het stad-huys, wanneer den pys tusschen Spanien en Vranckeryck gesloten wirt Anno 1665 ofte 1666. — Welcke Arcke van de ordonnatie van

(1) Het portret hooger aan Eykens toegeëigend ? Of misschien Alexander Farnese, door of aan Frans Pourbus den Oude, toegekend (Museum van Antwerpen, nr 700).

E. Quellin was ; soo nogh kan gesien worden in de beschryvinge van dese feeste door G. Gevartius onder den titel van *Theatrum Pacis*, &ª. in folio 1661. by Moretus gedrukt. De Wit, II.-fol. 42, recto

Dit stuck wort door sommighe aen **G. Seghers** toegeygent, en van andere aen **Thomas Willebrord Bosschaert**; maer het is sonder twyfel van **Erasmus Quellinus den Ouden**. Mols

In eene andere kamer worden bewaert 3 schetzen van de Arcken-Triomphael (1) die gedient hebben voor den *Intrée van den Cardinael Infant ;* &ª. door **Rubens** geschildert. De Wit, II.-fol. 42, recto

Onder dese is de schetz van den *Lawerier* over de Victorie Caloo. 1638, aen den Prins Cardinael gepresenteert, waer van men de prent & de Beschryvinge siet in den *Introitus Ferdinandi*, door *G. Gevartius* beschreven. Mols

In de selve kamer siet men oock het PORTRET VAN PHILIPPUS DEN V (2) in marmer uytgehouden door . . . **Baurscheit.** (3) De Wit, II.-fol. 42, verso

Boven dit belt hanght het GEZIGHT DER STAD ANTWERPEN (4) van waeter syde door ... **Bonnecroy** geschildert.

---

(1) Een dier werken is een triomf-wagen. Zie catalogus van het Museum van Antwerpen waar het stuk nu bewaard wordt : P. P. Rubens nr 318. De twee andere dragen in hetzelfde Museum de nummers 316 & 317, insgelijks onder Rubens naam.

(2-3) In het Museum van Antwerpen bewaard : Jan Pieter van Baurscheit den Oude, nr 730.

(4) In het Museum van Antwerpen bewaard : Jan Baptist Bonnecroy, nr 796.

De Wit, II.-fol. 42, verso

In de Thresoriers kamer, boven de schouw, hanght een groot stuck verbeeldende den SLAGH VAN CALOO (1), door **Gillis Peeters** geschildert.

In de wacht kamer boven de schouw staet een stuck verbeldende de NEDERLAEGH VAN DUC D'ALENÇON (2), bij het verrassen van Antwerpen. 1583. geschildert door eenen meester van dien tydt, & die waerschynelyck niet fransch gesint en was, het geene blyckt aen de manier met dewelcke dese saecke verbeeldt heeft.

In de selve kamer siet men oock den OPTREECK DER GULDEN (3) deser stadt door . . . **Eyckens** (4) geschildert.

De BATAILLE VAN EECKEREN (5) door **C. Francken** geschildert.

In eene andere kamer Een ALLEGORICK STUCK door . . . **Quellin**, verbeeldende de SEVENTIEN PROVINTIEN VAN BRABANDT STAENDE ONDER DE GEHOORSAEMHYT VAN CAROLUS V.

Het portret van FRANS MORA int' harnas, door . . . **Quellin**.

---

(1) In het Museum van Antwerpen bewaard: Bonaventure Peeters en Gillis Peeters, nr 684.

(2) Nu in het Museum van Antwerpen: Antoon Sallaert, nr 716.

(3) Waarschijnlijk het stuk nu te Antwerpen in het Museum bewaard: Nikolaas van Eyck, nr 735.

(4) Zie nota 3.

(5) In het Museum van Antwerpen bewaard: Constantin Francken, nr 751.

IN DE KERCKE DER MINIMEN

De Wit, II.-fol. 13, verso

In de pant syn meer dan 40 stuckx gelaesen, geschildert door **Abraham Diepenbeeck**; verbeeldende het LEVEN VAN DEN H^e FRANCISCUS DE PAULA. Dese syn seer fray geschildert & met schoone ornamenten versiert, int' grauw, in forme cartels.

Nogh siet men tegens den muer over den predick stoel eenen ECCE HOMO, door ... geschildert. fol. 13, verso, Mols

De Wit, II.-fol. 13, verso

IN DE KERCKE DER DISCALSEN, OFTE ONGESCHOENDE CARMELITEN

Het stuck van de grooten autaer verbeldt de TROUW VAN ST. JOSEPH & MARIA (1) vol beelden seer Capitael geordonneert, & geschildert door **Gerard Seghers,** synde het beste stuck dat van hem bekend is.

Mols

Dese Trouwe van St. Joseph wort van sommige toegeygent aen *Rubens;* & vermeyne dit selve voortkomt, omdat eene print naer de selve gesneden, onder den naem van Rubens uyt gaet?

De Wit, II.-fol. 14, recto

Aen de reghte handt van den hogen autaer, is eenen autaer waerin staet geschildert eenen NOODT GODS, (2) ofte graflegginge Christi, in de maniere van Rubens, en misschien een origineel.

fol. 14, recto

In deze kerke syn twee autaers stuckjens van **Rubens;** dat aen de reghter syde als men in komt, verbeldt O: L: V: MET STE ANNA & JOACHIM(3), met nogh eenige Engeltjens; seer gratieus & vriendelyck geordonneert & geschildert.

Het gaet in print uit door *S. A. Bolswert* gesneden.

---

(1) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard; Geeraard Zeghers, nº 508,

(2) Nu te Rouen bewaard : *Ecole flamande*

(3) Nu in het Museum van Antwerpen bewaard : P. P. Rubens, nº 306.

Het ander aan de lincker handt, verbeeldt CHRISTUS DIE SIGH AEN DE H^{e} THERESIA VERTOONT(1), met meer andere beelden, als een vagevuer daer onder, is mede seer schoon, De Wit, II.-fol. 14, recto

Het gaet in print uyt door *S. A. Bolswert* gesneden.

Soo als men de kerke inkomt, ter linker syde, is een stuck verbeeldende HYLIGHE THERESIA IN EENE ONTGEESTINGH DE VLAMMD^{e} SCHIEGHT ONTFANGENDE, (2) verselt door eenige Engelen. Seer schoon door **G. Seghers** geschildert. (MOLS: Het is dit stuck ofte het nevens gaende, dat door **Abraham Janssens** geschildert is. fol. 14, recto

Dese kercke is rontom beschildert met verschyden schilderyen; soo landtschappen als historien; daer veele goede stucken onder syn. waervan geene geheugenisse enhebbe. fol. 14, recto

Aen de lincker syde van den hoogen autaer vermeene ick, nogh te syn eenen ST. FRANCISCUS in ontgeesting, een half lyf door **G. Seghers** geschildert. fol. 14, recto

---

(1) Nu in het Museum van Antwerpen bewaard : P. P. Rubens, n° 299.

(2) Nu in het Museum van Antwerpen bewaard : Geeraard Zeghers, n° 509.

De Wit, II.-fol. 14, verso

IN DE KERKE VANT' BEGEINHOF

IN DEN HOOGEN AUTAER staet een stuk waer in verbeeldt wort EENEN DOODEN CHRISTUS (1) in den schoot van Maria met St Jan & Maria Magdelena. Seer schoon & kragtigh geschildert, door **A. Van Dyck.**

Plan, 1

fol. 38, verso — Plan, 1

Op de deuren van weders sydts desen autaer staen TWEE MARMERE BEELDEN, door **Peeter Scheemaeckers**, uitgevoert.

fol. 14, verso

Aen den Lincken kant, als men VOOR DE CHOOR staet, hanght een Epitaph met twee deurtijens, geschildert door **Langhen Jan**;(2) in 'tmidden is eene VERYSSENISSE CHRISTI, soo schoon, al ofte het van Van Dyck was. Op d'eene deur is eene BOODTSCHAP, op d'andere deure, ONS HEERE HEMELVAERT, byde seer uytvoerighe.

Plan, 6

Mols

Icke vermeyne dat op d'eene deur verbeeldt is DEN KONINCK DAVID penitentie doende ?

De Wit, II.-fol. 14, verso — Plan, 3

Aen den reghten kant, als men VOOR DE CHOOR staet naest de Sacristie, hanght eenen ST. FRANCISCUS, halflyf, door **Guido Reni** geschildert, wonderlyck schoon, & wel geconditionneert.

fol. 14, verso

In de twee autaeren van WEDERSYDTS DE

(1) Nu in het Museum van Antwerpen. A. Van Dyck, nr 403
(2) Lees Jan van Bockhorst of Boeckhorst, alias Lange Jan.

CHOOR, daer in meene ick dat schilderyen syn van **Jan-Erasmus Quellinus** (1). De Wit, II.-fol. 14, verso

In den Autaer naest de sacristie, staet eene schoone H. FAMILLIE (2), eene van de beste stucken die oynt door *Jan Erasmus Quellin* geschildert is geweest. Plan, 2 en 7 Mols

In den anderen autaer is een BLOEMSTUCK hetgene door eenen anderen meester geschildert is.

De DEURE VAN HET SACRISTYN is met witten & zwarten marmer, & van de ordonnantie & uytvoeringe van **Arthur Quellin**. De Wit, II.-fol. 38, verso

Schuyns OVER DEN PREDICKSTOEL, naest de gelasen hanght een fray stuck van **Jacque Jordaens**, synde Eenen CHRISTUS AEN HET CRUYS (3), waer nevens Maria & Joannes, & Magdelena aen de voeten van het selve, seer fray en craghtigh geschildert. fol. 14, verso Plan, 5

De verdere schilderyen in dese kerke, syn de MYSTERIEN VANT' LEVEN CHRISTI, waer onder die van **Jordaens** (4). Mols

BOVEN HET KLYN PORTAEL hanght een seer fray stuck in. verbeldende de DOECK VAN VERONICA opgehouden door twee engeltjens. Die geloove door **T : W : Bosschaert** geschildert te wesen. Plan, 8

---

(1) Den autaer « van witten & zwarten marmer door Louis Willemsens uytgevoert, in welck staet » enz. De Wit, II.-fol. 38, verso.

(2) Misschien het stuk nu in het Museum van Antwerpen bewaard : Jan Erasmus Quellin, nr 704. Zie Plan X, 2.

(3) Nu in het Museum van Rennes.

(4) En ook het werk van Albrecht Bouts, nu in het Museum van Antwerpen bewaard (nr 223).

De Wit, II.-fol. 11, verso

IN DE CAPELLE VAN STE ANNA

IN DE CORTE NIEUW STRAET

Het Autaer stuck is geschildert door **C. Schut** ofte in zyne Maniere, & verbelt O : L : V : DIE HET KINTJE AEN DE H[e] ANNA PRESENTEERT (1), figuren levensgroote (2).

---

(1) Hier was nog bewaard het stuk van F. Francken II, nu in de wachtzaal van het Beheer der Godshuizen, n[r] 30.

(2) Nu in het Gasthuis S[te] Elisabeth bewaard : Jan Cossiers, n[r] 16.

IN DE CAPELLE VAN St NICOLAES OFTE MERCENIERS-CAPELLE

De Wit, II.-fol. 11, verso

Het autaer stuck geschildert door **Geraerts** (1) (nogh int' leven) verbelt St. Nicolaes sigh veropenbaerende aen ....

Dese schilderye was nogh niet in den Autaer geplaest wanneer den auteur de aenmerkingen beschreef, & geloove daer eertyds een ander stuck in geplaetst is geweest, dat nu in de Capelle tegens den muer hanght, ofte andersins verhuyst is. Mols

---

(1) Martinus-Josephus Geeraerts (1707 † 1791).

De Wit, II.-fol. 15, verso

IN DE KYSERS CAPELLE

Hier is een redelyck goet autaer stuk synde eene Maria Hemelvaert door ...

Staet my voor dat tegens ocsael hangt een stuk van **Jan Erasmus Quellinus** dat seer goet is.

IN DE KERCKE VAN DE SWARTE SUSTERS

De Wit, II. - fol. 5, verso

Hier meene ick niets anders (1) gesien te hebben als eene AFDOENINGE VAN HET CRUYS, (2) copye ofte in de maniere van **Rubens**.

---

(1) Zie cat. van het Museum van Antwerpen : Balthasar Beschey, nº 12, Theodoor Boeyermans, nº 21. — Th. Boeyermans, nr 21.

(2) Nu te Antwerpen, in het Kon. Museum bewaard : Peter Thijs of Thijssens, nº 356.

IN DE KERCKE DER FACONS NONNEKENS

De Wit, II.-fol. 15, recto

In den HOOGEN AUTAER is eene Aenbiddinge der Koningen; & soo my wel geseght is soude dit van **Rubens** in synen eersten tydt geschildert syn; ofte van **Deodatus Delmont.**

Mols

Is van de handt van Deodatus Delmont discipel, & medegesel van Rubens, op syne ryse naer Italie.

De Wit, II.-fol. 15, recto

In de CAPELLE VAN O: L: V:, is een Autaer stuck, verbeeldende Maria het kintje & Joseph, den meester is mij onbekent.

Mols

Dese schilderye is door **G. Seghers** uytgevoert. (is door *Van Dyck* geschildert volgens alle de beschryvingen.)

C. - p. 20

Hier tegen over is de CAPELLE VAN St JOSEPH het autaer stuck verbeelt Jesus Maria ende Joseph door **Geeraert Segers.**

De Wit, II.-fol. 15, recto

Naest en over wedersydts desen autaer syn verschyde vackjes, waer in verschyde Heylighe verbeeldt syn, alle door **Lange Jan** geschildert. halflyven.

Mols

Dese worden gemeynelyck aen *Langhen Jan* toegeeyghent, maer geloove datter eenige door andere Meesters uitgevoert syn?

In de selve Capelle syn nogh twee groote landtschappen seer schoon van **Jan Wildens** geschildert, & gestoffeert door **Lange Jan.** d'eene is eene Vlught naer Egypten, & het andere eene Ruste int' weder kommen; de frayheyt dezer stuc-

ken kan nauwelyckx worden beschreven, om de schoonheyt vant' Landtschap, & de Beelden syn oft se van Van Dyck waeren geschildert. De Wit, II.-fol. 15, recto

Boven dese twee stucken syn nogh twee andere groote doecken geschildert door **G. Seghers**; d'eene verbeeldt eenen KERSNACHT. Het Ander DAER JOSEPH IN DEN SLAEP VERMAENDT WORT DOOR D'ENGEL, om naer Egypten te vlughten. fol. 15, recto

Reght TEGENS OVER DESE CAPELLE is nogh een ander, waer in een fray autaer stuckje synde eene O: L: V: MET EENEN ENGEL & eenen Heylige alofte het St Norbertus was; & soo my wel is geseght, soude mede van **Antoni van Dyck** syn. fol. 15, recto

Dit stuck verbeeldt de Trouw van S. Hermanus Joseph met Maria. De ordonnantie heeft veel rapport aen het selve suject oock door desen meester geschildert, staende op de Bove Sodalityt (1) der gewesene-Jesuiten. Mols

---

(1) Zie blz. 71.

De Wit, II. - fol. 4, verso

IN DE KERCKE VAN St WILLIBRODS BUYTEN DE STAD, TE BORGERHOUDT

In den HOOGE AUTAER is een fray stuk (soo ick meene) van **Rubens**, verbeldende O. L: MET HET KINDEKEN & St. JOSEPH & DE H. WILLIBRORDUS.

Dit stuck gaat uyt in print door *S. A. Bolswert* gesneden, maer niet int' geheel.

Mols

Soo dit gesegge waer is moet dit stuck van over lanck uyt dese kercke vervoert syn geweest; want daer noynt eenigher mentie hebbe hooren van maecken, de schilderye die in syne plaetse staet, verbeelt eene V...

IN DE KERCKE DER PREECKHEERINNEN

De Wit, II. - fol. 6, recto

Is een fray autaer stuck van **A : Van Dyck,** synde eenen CHRISTUS AEN HET CRUYS, (1) daer onder de H^e^ Rosa, (2) & daer naest den H. Dominicus, onder aan den voet van het cruys sit een naeckt Engeltje, alles wonderlyck schoon geschildert.

Het gaet in print uyt door *S : A : Bolswert* gesneden.

Naer de teeckeninge van Erasmus Quellinus. (den Autaer) Mols

In het Clooster is eertyds geweest de schetse van het autaer stuck van hunne kercke. Maer sedert eenige jaeren hebben de Religieusen het selve verkoght voor 50. Ducaten aen een sweedts edelman. fol. 30, verso

(1) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : A. Van Dyck, n° 401.

(2) Lees Ste Katerina.

De Wit, II.-fol. 12, recto

IN DE KERKE VAN DE PATERS BOGAERDEN

Het stuck van den HOOGEN AUTAER verbeldende de PREDICATIE VAN ST. JAN in de woestyne, is seer fray geschildert door den **Ouden Eyckens.** (1)

fol. 12, recto

Plan, 6

VOOR DEN CHOOR syn vier klyne autaers waer onder dien van het H. Cruys, hier is geschildert de H. HELENA HET CRUYS VASTHOUDENDE (2) & eenige engelen. &[a] met eenige klyne figuurtjes int' verschiet. is geschildert door **Langhen Jan,** seer fray in de maniere van *van Dyck.*

fol. 12, recto

BY DEN INGANCK van de kercke naest het portael is een gelas geschildert door **Abraham Diepenbeek.**

Mols

BOVEN HET KLYN PORTAEL hangt een groot LANDTSCHAP verbeldende ... geschildert door ... **Peeters.**

Mols

In de [Osiven] van de pilasters in den grooten beuck syn verschyde lantschappen, verbeld[e] H[e] EREMYTEN &[a] alle geschildert door ...

---

(1) Zie plan XII; het stuk wordt er aan Jan Snellinckx gegeven.

(2) Zie plan XII.

IN DE CAPELLE VAN O: L: V: BOODTSCHAP

De Wit, II.-fol. 12, recto

Op de Schoenmerckt

Het autaer stuck is geschildert door (1) . . . . .

Reght over de gelasen hanght eene H^e^ Familie (2) figuren levens groote door **Erasmus Quellin,** in de maniere van Rubens geschildert.

Nevens dit stuck, van wedersydts, staet een Landtschap (3) met beelden & steenwerk, door . . . . geschildert; de figuren in de maniere van den **Ouden Eyckens.** (4) Mols

---

(1) Misschien het werk door Geudens genoemd blz. 26, nrs 96-98 : Onbekende meester; drieluik, het middenpanneel verbeeldt de *Aankondiging;* links de *Besnijdenis;* rechts, de *Geboorte van het kind Jezus.*

(2) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard: Er. Quellinus, nº 704.

(3) Zie voor die laatste werken : *Les Tableaux des Hopices civils d'Anvers,* blz. 24. Dans la salle du Conseil : Achtschelling et Janssens, ou Peres Henri : 1º Pèlerins visitant des mines; 2º La Ste Famille dans un paysage.

(4) Zie voor de andere werken daar bewaard het hierboven genoemd boek.

De Wit, II.-fol. 14, recto

IN DE KERCKE DER URSULINNEN

(En syn geen schilderyen die aenmerckens waardigh syn) (1).

---

(1) Toch is er te Toulouse een werk Christus tusschen de twee moordenaars door Rubens dat van de Ursulinnen afkomstig gezegd wordt (Clément de Ris, t. I, p. 292. Piot, p. 316). Dit stuk komt voort uit de Capucienen kerk te Antwerpen. Zie verder blz. 124.

IN DE KERKE DER CELLEBROEDERS

De Wit, II.-fol. 14, recto

(En bevinden sigh geene schilderyen van eenige consideratie).

De Wit, II.-fol. 14, recto

IN DE KERKE DER SPAENSCHE CARMELITESSEN

En syn geen schilderyen van eenige aendaght.

De Wit, II.-fol. 38, recto

IN DE KERKE DER SPAENSCHE THERESEN OFTE CAMELIETERSSEN (1)

Het tabernakel is eene gifte van den grave van Honnin Hertogh van Bournonville & syn Huysvrouwe Anna de Melun princesse van Epinoy &[a].

Ende en twyfele niet ofte de GOUDE REMONSTRANTIE die in de selve bewaert wort, is oock eene mildaedighyt der Voors[e]. weldoenders. Sy moet seer kostelyck, & swaer van gewight syn ; vermits sy van deselve groote is, & van het selve façoen als de geene van de P. P. Augustynen ; de welcke in silver uytgewerckt is, & weeght circa de 44. marck.

---

(1) Zelfde kapel als de bovengenoemde.

IN DE KERKE DER ANNONCIATEN

De Wit. II.-fol. 17, verso

Hier is, in eenen van de klyne autaeren een stuck van **Rubens**, verbeeldende het H. KINDT JUSTUS DRAEGENDE SYN HOOFT in syne handen, met nogh twee beelden daer by, & eenige ruyters int' verschiet. dit stuck is extra fray geschildert (1).

Het gaet in print uyt door *J. Witdoeck* gesneden. fol. 38, verso

In den hoogen autaer staet een stuck verbeeldende Eene GEBOORTE CHRISTI door... **Goubau** geschildert.

In de capelle van St FRANCISCUS, siet men desen H. Patriarck op getoghen in den Geest, ondersteunt door verschyde engelen de H. wondekens ontfangende : geschildert door **Abraham Janssens**, van eene wonderlycke ordonnantie & coloriet.

Op den post van de deur deser capelle hanght eene S. FRANCISCUS, DIE DE VOETEN VAN EEN CRUYCEFIX KUST ; het figuer is maer een half lyf & men ziet maer de voeten vant' cruys, dit sujet is seer konstigh geschildert, seer hellende naer de maniere van **Van Dyck.**

In d'eerste capelle op den slincker kant is een DOECK VAN VERONICA, opgehouden van twee Engelen, levens groote ; door **Thomas Willebrord Bosschaert** ; extra schoon geschildert ; ende Van

(1) Nu in het Museum te Bordeaux. Max Rooses œuvre de Rubens nº 467.

IN DE KERKE DER OOSTMALLEN

De Wit, II.-fol. 14, verso

In dese kerke en syn geen schilderyen van eenige consideratie, soo ick geloove.

De Wit, II.- fol. 38, verso Dyck soude sigh niet schaemen van een diergelyck werck aen den dagh gebroght te hebben.

C. - p. 19 Niet wydt van desen autaer is het portrait van den fondateur van dit klooster door **Antoni Van Dyck** geschildert.

De Wit, II.-fol. 15, verso

IN DE KERKE DER CAPUCINEN

Plan, 11

Het hooge autaer stuck, verbeeldende EENE CRUYSINGE MET DE MOORDENAERS (1), Maria & verschyde Andere Beelden, is geschildert door **P. P. Rubens**; & soo verhaeldt wordt, soude dit syn Laeste stuck syn geweest: want by syn overlyden was dit nogh niet geheel volmaeckt & soude naer syn doodt door een andere hant voltrocken syn geweest.

fol. 15, verso

Plan, 16

Als men de kerke inkomt is eene CAPELLE VAN S^t. FRANCISCUS (2), daer in is een autaer stuck van **Rubens** verbeeldende eene O: L: V: MET HET KINDEKEN, met eenen Franciscus (3), door . . . van de geringhste soort.

Het gaet in print uyt door [O]. *Soutman* gesneden.

fol. 39, recto

Ick vermyne dat aen wedersydts van den H: autaer op de deuren van de choor eenen heylighen van het order geschildert staen, die aen **Rubens** (4), ofte ten minsten aen syne schoole toe geeygent worden.

Plan, 5,

Naest den kant van den epistel, tegens den muer, hanght een schoon stuck verbeeld^e. EENEN DOODEN

(1) Nu in het Museum van Toulouse bewaard. Werd vervangen door het werk dat nu in het Museum van Antwerpen het nº 581 draagt (*Vlaamsche meesters, tweede helft der XVIIe eeuw*).

(2) Ook O. L. V. kapel genaamd; zie Plan VIII, 2.

(3) Bleef in dezelfde kerk bewaard zoolang zij bestond. Nu in de nieuwe St. Antonius kerk, Max Rooses œuvre de Rubens n^r 420.

(4) Zie plan XIII, 10, 11.

CHRISTUS (1), van het Cruys afgenomen & ondersteunt door twee engelen, dit stuck wort van sommige toe geschreven aan **Wenseslaus Coeberger**; maer het dunckt my veel meer in de maniere van **Thomas-Willebrord-Bosschaert** te wesen; van wie men nogh alsulcke ordonnantie siet. De Wit, II.-fol. 39, verso

In de capelle van S[t]. Franciscus siet men eenen DOODEN CHRISTUS (2), liggende in den schoot van Maria, die aen **van Dyck** toe geeygent wort; maer is ter nouwernoodt maer eene copye naer den Selven. fol. 39, verso Plan, 18

In de capelle van S[t]. FELIX (3) het autaer stuck verbeeldende desen heylighen, is door ... **Backereel** geschildert. Plan, 6

Hier naest hanght eenen S. JERONIMUS soo men seght door **J: Jordaens** geschildert. Plan, 8

Naest den hoogen autaer op dese zyde, hanght eenen DOODEN CHRISTUS, &[a] die in de maniere van **G. Seghers** geschildert is, synde van eene goede expressie. Aen wedersydts van den hooghen autaer staen twee GROUPPEN VAN FIGUREN door **Artus Quellin** uytgevoert. Plan, 3

---

(1) In 1794 weggenomen. Op eene ons onbekende plaats bewaard. Louvre, n° 1964?

(2) Nu te Nancy en daar aan Wenseslas Koeberger toegeschreven.

(3) In 1794 naar Dixmude gezonden. In 1802 in het Museum van Brussel gekomen : Gilles Backereel, n° 17.

De Wit,
II.-fol. 15,
recto

IN DE CAPELLE VAN St. ELOY

Op de Paarde Marckt

Het autaer stuck verbeeldende de H. Dryvuldighyt (1), is door ... **Godyn** (2) geschildt.

(1) In 1712 voor de kapel van het « Knechtjeshuis » geschilderd. Zie *Bulletin de l'Académie royale d'Archéologie de Belgique,* Edm. Geudens, 1891.

(2) Lees : Abraham Godyn.

IN DE KERKE DER CLAERISSEN

De Wit, II.-fol. 15, verso

In dese kerke is een seer fray stuckje van **G. Seghers**, verbeeldende het KINTJE JESUS TUSSCHEN St FRANCISCUS & Ste CLARA (1), het dient altoos in den autaer die voor dat Clooster wort opgeright als de groote processie daer voorbypasseert het is seer schoon.

Ende gaet in print uyt door *P. De Jode* gesneden.

---

(1) Zou dit het stuk van het Museum van Antwerpen (n° 511) niet zijn ?

De Wit, II.-fol. 16, verso

IN DE KERKE VAN HET GASTHUYS

Hier syn dry autaeren, & soo ick meene, syn de selve alle van **Marten Pepyn**. Maer besonder fray is het stuck van S[te] ELISABETH DE SIECKENE DIENENDE (1) dese *Martin Pepyn*, die discipel met Rubens is geweest by [Otto] van Veen is seer jonck gestorven.

fol. 41, recto

Voor dat desen autaer *(van S[te] Elisabeth)* vernist was hadde dit stuck twee deuren (2) die nu tegens de Pilaer van de kercke geplaetst syn byde door **M. Pepyn** geschildert.

Het ander stuck (*in den autaer van S[t] Augustinus*) verbeeldt den DOOP VAN S[t] AUGUSTINUS (3) dese is soo groot niet als het voorgaende ; niet te min is eene schoone schilderye.

fol. 41, recto

In den hooghen autaer is een stuck verbeldende O. L. HEMELVAERT door **Godefroy Maes** geschildert.

Achter den hoogen autaer syn eenige klyne schilderytjens die men vermynt door **Antony Van Dyck** geschildert te syn. (ofte wel in syne maniere ?)

De twee klyne autaeren *(van S[te] Elisabeth et van S[t] Augustinus)* syn kortelincks vernieuwt door de

(1) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : Marten Pepijn, n° 686.

(2) Idem : Marten Pepijn, n[os] 687, 88, 89 & 90.

(3) Idem : Marten Pepijn, n[os] 691-95.

mildaedighyt van den *Heere Diercxsens* actueelen Pastor deser gemynte & van de ordonnantie van **Eng^t. Baets (Engelbertus)** (1). De Wit, II.-fol. 41, recto

(1) Er bestonden nog andere schilderijen in het Gasthuis, namelijk het werk van Hieronnimus Bosch (Museum van Antwerpen nr 638), drieluik van Pieter Claerissens (id nr 649-51), het stuk van Gilles Mostaert (id. nr 680), de portretten van P. Pourbus, (et nr 698 en 699), J. Jordaens, (id. nr 216). Zie ook *Les Tableaux des Hospices civils d'Anvers* door Edm. Geudens, (1904).

De Wit, II.-fol. 16, verso

IN DE KERKE VAN DEN DERDE ORDE

In den Hooghen Autaer staet een AENBIDDINGE DER KONINGHEN door **J.W. Bosschaert** geschildert.

IN DE KERKE DER CAPUCINERSSEN

De Wit, II.-fol. 16, verso

IN DE KERKE DER CATHUYSERS

IN DE KERKE DER RELIGIEUSEN van Ter Sieckenen.

IN DE KERCKE VAN DE RELIGIEUSE VAN DEN LUYT HAGEN

IN Ste ROCHUS CAPELLE

IN DE KERKE DER NORBERTINESSEN

De Wit, II.-fol. 16, verso

IN DE KERKE DER WITTE SUSTERS

De Wit, II.-fol. 17, recto

IN S. JULIANUS GAST-HUYS (1)

IN DE KERKE DER PEETER POTS HEEREN

IN DE SCHIPPERS-CAPELLE

IN HET GODTS HUYS VAN [LANDSCHOT] (2)

---

(1) Hier bevond zich eertijds het portret, nu in het Museum van Antwerpen : Van Opstal nr 740.

(2) Hier waren eertijds de portretten door C. De Vos (nu in het Museum van Antwerpen nrs 660 et 661) het stuk door Hendrik De Clerck, nu in de wachtzaal van het beheer der Godshuizen van Antwerpen.

IN DE KERKE VAN HET CASTEEL

De Wit, II.-fol. 17, verso

In den autaer staet een stuck door **Otho Veenius,** & verbeldt de VERRYSSENISSE CHRISTI, seer wel geschildert.

IN DE CAPELLE VAN DEN MARQUIES DELPICO is eene uytnemende TOMBE van dien held, eertydts gouverneur van dese plaetse ; het is seer konstigh uytgevroght in rood witte en swarten marmer, door ... **Scheemaeckers** den Ouden.

Alsoock den autaer, verciert, soo ick myne, met een CRUCEFIX. &[a] alles in marmer.

Naest den autaer, is nogh eene andere TOMBE MET EEN MARMERE BELDT daer op rustende; van Ferdinando Salis y Burgos &[a] Quartier Meester Generael, en Ridder van St. Jacob. &[a].

In het jaer 1746 heeft dese capelle veel geleden C. - p. 35
door de belegeringe van de franschen synde het bovengemelde werck (TOMBE VAN DELPICO) grootelycks beschadight geworden door eene bomme vallende opt' bovengemelde beelt van den marquis Del pico waer door de baere gans gemorselt is geworden het doodts geraemte geheel aan stof, en de architecture en de voordere ornamenten grootelycks beschaedight soo van de tombe, als van den autaer, doch door de sorge en grootachtinghe voor de geheugenisse van den heer marquis Del Pico

De Wit, II.-fol. 17, verso

heeft den heer marquis De La Verne dit werck doen restaureren int' jaer 1751 door den fameusen beeldt snyder **Alexander der Schobbens**(1). Dat het niet te sien en is dat er iets aen gebroken is geweest.

---

(1) Zie *Liggeren*, jaar 1732, blz. 767 : Alexander Schobbens leert by deken (Cornelis) Struyf het belthouden.

BESCHRYVINGE VAN DE PAROCHIALE KERCKE VAN STE WALBURGIS

De Wit, II. - fol. 1, recto

Het HOOGE AUTAER stuck, met de twee deuren, verbeldende, van binnen, de OPRECHTINGE VAN HET CRUYS (1) ; seer capitael geschildert door **P. P. Rubens,** & soo krachtigh als ooyt van hem is gesien. Dit middestuck met de twee deuren gaet in print uyt, door *H. Witdoeck* gesneden. Plan, 4

De deuren van t' bovengemelde stuck syn van buyten oock door **Rubens** geschildert : op d'eene staet St ELOY, & op d'ander Ste CATHERINA. seer ryckelyck gesiert met hun bywerck.

Item, onder het groot stuck, waeren nogh drie schilderyen van **Rubens**; int' midden was EENEN CHRISTUS AEN HET CRUYS (2), aen de rechte handt was verbeeldt die H. WALBURGIS IN NOODT (3); / in een schip, op eene onstuymige zee :/: ende het ander was daer HET LIGHAEM VAN DESE HEYLIGE DOOR DE ENGELEN WORT VERVOERT (4). Dese ses laetste stucken syn verkoght geworden in 1737. Als wanneer den autaer is vermaeckt geworden. Plan, 1

(1) Nu te Antwerpen, in O. L. V. Kerk bewaard (kruisbeuk).

(2) Dit stuk is verloren ; zie Max Rooses, L'Œuvre, II, bl. 75.

(3) Lees : het Mirakel van Ste Walburgis ; zie Max Rooses, L'Œuvre, II, bl. 76.

(4) Zie Max Rooses, L'Œuvre, II, bl. 76.

C. - p. 14 Den autaer is nieuw gemaeckt door **Kerckx** (*Kerrickx*) junior.

De Wit, II. - fol. 1, recto, Mols In dat jaer /1737/ syn sy waerschynnelyck gekommen in handen van den konstschilder de *Roore* int' S. Hage; want in de selfs koopdagh, naer syn doodt, in 1747, syn sy geveylt geweest, als volght :

N° 28. S. Walburgia in noodt, met een schip in zee, door **P. P. Rubens,** hoogh 2 1/2 breedt 3^v 2^d voet. — f. 250 : —

N° 29. De Begraeffenis van St Walburgia door den selven. &^a. f. 250 : —

N° 30. Een Doode Christus aen het Cruys, door den selve. &^a. 280 : —

Vide Hoet, Naem Lijst van schilderryen &^a. T 2^d p^a 202.

De Wit, II. - fol. 1, recto De twee laeste genoemde stuckens syn, tegenwoordigh . . . toebehoorende aen den konstschilder *Jacob de Wit* tot Amsterdam.

Mols Sy syn genoteert in des selfs catalogus van verkoopinge &^a (in maart 1755. Amst^me) als volght :

N° 3. Een Heylige in een Schip, met eene seer onstuimige zee. extra konstigh & uytvoerigh door **P. P. Rubens.** &^a f. 300 : hoogh 2 1/2 voet, breedt 3. voet 3. D. —

N° 4. De graflegginge van den Heylige geschiedende door verscheyde engelen, door den selven. hoogh & breedt als de voorg. f. 320 : — Siet Hoet &^a. T. 3. p^a 105.

Het is te dencken dat d/ H^r De Wit het Kruysie niet beseten en heeft, ofte dat hy het selve, van overlange, verkoght hadde ? —

Hier BOVEN DESEN AUTAER, was, eertyds nogh verbeeldt eenen **Godt den Vader** (1), int midden, & van weersydts, op de twee stuken, waeren **twee Engelen** (2), op houdt geschildert & uyt gesneden. De Wit, II. - fol. 1, recto

Dese stucken syn tegenwoordigh berustende in de Decanye deser stad. Mols

IN DEN CHOOR aen de rechte syde van den autaer, staet een Epitaf. (van de familie van Cockx.). waer in geschildert staet eenen SITTENDE CHRISTUS OP SYN GRAF DE DOODT VERTREDENDE; MET NOGH 3. ENGELEN. Seer schoon door **P. P. Rubens.** De Wit, II. - fol. 1, recto Plan, 3

IN DEN CHOOR naest den epistel, hanght Een Schilderye verbeeldene de PASTOR [HOVIUS] KNIELENDE VOOR CHRISTUS wie verselt is door twee apostels. geschildert door, ofte in de maniere van **Simon Devos** (3). fol. 19, recto

Op den selven kant is eene PURIFICATIE geschildert door . . . .

IN HET selve CHOOR, aende lincker handt staet boven het gestoelte, een stuck met een sujet uyt den Apocalipsis, daer DE MEENIGHTE IN WITTE KLEERDEN HET LAM VOLGEN. fol. 1, verso Plan, 5

Dit stuck, dat van eenen seer ouden & goeden meester geschildert is, geloove eertyds voor een Mols

(1-2) Zie Max Rooses, L'Œuvre II, blz. 74.

(3) Nu in de Pinakotheek te Munchen nr 747 onder den naam van Rubens.

De Wit, II. - fol. 1, verso — autaer stuck gedien te hebben. het heeft twee deuren, waer op verbeeldt syn Daer Moyses op de steen rotse slaet, & Daer Joseph synen Broeder Benjamin doet gevangen nemen.

Plan, 7. — In DEN AUTAER VAN HET VENERABEL is een stuck van **Jan Erasmus Quellinus,** den jongen; verbeeldende De Discipels van Emaus (1).

fol. 19, verso — Den autaer van het Venerabel, is door **Henderick Verbruggen** geordonneert, & door hem is oock gemaeckt het basrelief naest het Evangelie, dat naest den epistel, door **Willem Kerckx**, (*Kerrickx*) & de twee beelden van Petrus & Paulus door **J. B^te^. de Wrée.**

fol. 19, recto, Plan, 8 — In de sy-beuck van het VENERABEL CAPELLE, aldernaest de inganck Christus die syn Cruys draeght, door . . .

Wat verder O: L: V. die het kintje aen St Franciscus opdraeght, in de maniere van **Rubens.**

Mols — Het schynt eene copye int' klyn, tewesen naer het stuck van S. Franciscus kapelle by de Capucinen. (2)

BOVEN DE VONTE, Het Leste Avontmael. door **Marten de Vos .** de figuren levens groote.

Boven den INGANCK VANT' OXSAEL, Eene Cruys draeginghe, vol gewoel, door . . . . op de deuren syn twee portretten van de gevers, & van

(1) Nu te Antwerpen, St-Andries kerk.

(2) Zie bladz. 124.

buyten de selve St JACOBUS & Ste .... int' grouw, alle door den selven meester.

ONDER HET OXSAEL, O : H : DIE SIGH VEROPENBAERT NAER SYNE VERRYSSENISSE AEN SYNE MOEDER door....

Boven dit stuck staen twee portraitten eertyds geweest hebbende in een monument van de familie van de Eertborns ofte Ertborn. Plan, 18

In den L : V : AUTAER, meene ick dat geen schilderye en en is; maer dencke daer in voor desen gesien te hebben een stuck van de AENBIDDINGE DER CONINGHEN in de ma-[niere?] van *Rubens*. (1) De Wit, II. - fol. 1, verso

Ist' dat dit geseggen waer is soo is dit stuck al over langhe uyt de Kercke wegh geraeckt; want het selve daer niet meer te vinden en is! Mols

Aldernaest het selve een ander diergelyck verbeeldende ONS HEERE DIE SYN WONDEN TOONT AEN ST. THOMAS. op de Deuren syn geschildert... De Wit, II.-fol. 19, recto

Daer nevens nog een Ander, synde eene AENBIDDINGHE DER KONINGHEN, door een oudt meester geschildert.

op de deuren syn verbeeldt.

Naest den inganck aldaer, een ander monument, verbeeldende de H. MAECHDEN AEN HET GRAF fol. 19, verso

(1) Des aangaande leest men verder (De Wit, II-fol. 19, recto) : een klyn Epitaphium met twee deuren, verbeldende *de Aenbiddinge der koninghen*; op d'eene deur de Besnydenisse, op d'ander ....

De Wit. II.-fol. 17, verso

O. H. gekroont door de Engelen van **Abraham Janssens** geschildert.

Op de deuren syn de portretten van eygenaers.

Mols

Den inganck van het Suyden is door **Scheermaeckers** geordonneert & gemaeckt.

Dit portael is van witte & swarten marber & van eene *Compositickxe Expressie* op het entablement staet [het] buste van STE WALBURGIS & op den eenen kant sit de H. CORNELIA.

De Wit, II.-fol. 19, verso

Aen weder syds van dese selve syn twee Capellen, in die der nord syde bevinden sigh dese naervolgende schilderyen :

Het Autaer stuck verbeelt O. L. V. & T' KINTJE, sittende in midde van verschyde ouden vrouwen die hunne kinderen, willende, soo ick geloove, verbeelden DEN ROEP DER KINDEREN. door eenen meester geschildert wiens maniere seer veel heldt naer die van **Marten Pepyn.**

Op d'eene deure bevindt sich ST. ANTONIUS, & op d'ander ST. ... ALLEMOESSEN UYTRYCKENDE AEN DEN ARMEN.

Tegens over den Autaer hangt een klyn stuck verbeeldende de 5 patroonen deser Kerke, ST. ANTONIUS, ST. ROCHUS, ST. WALBURGIS, ST. SEBASTIAEN & ST. ELOY.

In de andere Capelle en syn [geene] schilderyen van eenige waerdye.

Naest de Noordsyde ontrent het portael staet het Epitaphium van de familie van .... het selve verbelt EEN KINTJE RUSTENDE OP EEN DOODTHOOFD MET DEN SANTLOOPER, &ª door .... (MOLS : Ick geloove door **Michel Vervoort** !)

Wat verder staet het Epitaphium van de familie van de Koninck, op het selve is eenen St. Joseph die in synen [slaep] door den Engel vermaendt wort, &^{a} seer schoon & konstig uytgevoert door **Michel Vervoort den Ouden.** De Wit, II.-fol. 19, verso

Den Autaer van O. L. V. is van witte en swarte marmer, niet qualyck geordonneert door ... in syn midden is geene schilderye : maer daer in *wort aenbeden* Een Marien Beldt. fol. 20, recto

Tegens de pilaer van den GROOTEN BEUCK naest dese Kapelle, staet een Mater Dolorosa, in witte Marmer gevroght door **Artus Quellinus junior.**

Tegens over dit beldt naest het suyde staet Eenen Christus aen de Colomme, door **Alexander Schobbens** gemaeckt.

Onder de Apostels die aen WEDERSYDTS VAN DE CHOOR geplaest staen, vermynt men, dat den St Andreas door **Artus Quellinus** gemaeckt is.

Dese twaelf beelden, die alle van witte marmer syn, hebben eertyts op de pilaeren van den grooten Beuck gestaen; maer sedert het vernieuwen van dese kerke in 1735-1737 syn de selve alhier gebroght geweest, om de nieuwe pilaeren, van dit gewight te ontlasten.

Den HOOGHEN AUTAER is konstigh uytgewerckt in rooden, witten, & swarten marmer ; de ordonnantie, die van *Corenthische Expressie* is, heeft den **Jonghen Kerckx** (*Kerrickx*) geteeckent ; & is in marmer tot aen de corniche, het midden van den selven bestaet uyt vier geribde colommen, twee & twee byeen gevoeght ; met hunne pilasters, &^{a}.

De Wit, II.-fol. 20, recto

Achter de kandelaers is een basrelief verbed[d] daer MOYSES DE SLANG OPRECHT IN DE WOESTYNE.

Dese kercke door haer oudthyt, seer vervallen synde, is met groote konst, kosten en moyten, seer wel erstelt geworden . . . **Kerckx** *(Kerrickx)* **den Jonghen,** die tegelyck *Beltsnyder*, *Architect* & *Schilder* was ; als blyckt aen het groote Autaer stuck, het welk vierkantigh synde, hy konstig verlenght heeft met een halfrondt.

IN DE PAROCHIALE KERCKE VAN St JORIS

De Wit, II. - fol. 2, verso

Het HOOGE AUTAER stuck verbeldt de MARTELISATIE VAN ST. JORIS, (1) door **Gerard Maes** geschildert. — (MOLS : Godefridus Maes.)

Den Hoogen Autaer van witte en swarten marmer is eene gifte van *S. He Reginaldus Cools* Bisschop van Antwerpen. De kant van den Epistel is gemaakt door ... **Van den Eynden,** & den kant van het Evangelium door **Artus Quellinus Junior,** van wien ook is den ST. JORIS TE PEERDT, boven den Autaer. fol. 23, recto Plan, 7,

Hier naest is een schoon monument van de famillie vande *Fuchers*, dat om syne oudthyds wille wel magh naer gesien worden. Het verbeldt verschyde mysterien van de passie Ons Heere, in albast gesneden.

Aen de zuydt syde van den Choor staet het Epitaphium van de famillie *Van Delft*, waer op verbelt is EENEN JONGELINCK OPGEWECKT UYT SYN GRAF DOOR DE DOODT die hem eene *tyd-looper* voor oogen stelt, seer konstigh in witte, roode, & swarten marmer uytgevoert door **Peeter Scheemaeckers** den ouden, vermaerden beltsnyder. Plan, 6

Int' VENERABEL CAPELLE is een AVONTMAEL (2), geschildert door **Martin De Vos.** (De fol. 2, verso Plan, 3 en 4

---

(1) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : Godfried Maes, den Jonge, nr 240.

(2) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : Ambrosius Francken, den Oude, nr 136.

De Wit, II. - fol. 2, verso — Wɪᴛ, fol. 23, recto. — Autaer van het Venerabel, in witte en swarten marber is door . . . gemaeckt; & de Belden van St Petrus & Paulus, ...).

fol. 22, verso — In de Capelle van het Venerabel is het monument van de Pastor . . . . Tuldenus, wiens portret, tot aen de knieën, men seght geschildert te syn door **P. P. Rubens**.

Tegens de Pilaer van den Middel Beuck, naest den PREDICK STOEL hanght eene Pʀᴇᴅɪᴄᴀᴛɪᴇ ᴠᴀɴ Sᴛ. Jᴀɴ ᴅᴇɴ Dᴏᴏᴘᴇʀ, door **Henderick van Baelen.**

Den Pʀᴇᴅɪᴄᴋsᴛᴏᴇʟ is door **Artus Quellinus** junior gesneden.

Plan, 25 — Achter de Predickstoel is een monument van . . . int' selve staet een Bʟᴏᴇᴍsᴛᴜᴄᴋ van **Jan Breughel,** ofte **Pater Seghers.**

Plan, 27 — In den Autaer van St Jan, hier nevens, is eene schilderye verbeeldende den selven, door . . .

In de Capelle van de Lintwevers, tegens over dese laeste, is ook een schilderye verbeldende . . .

fol. 2, verso; Plan, 10 — In O : L : V : CAPELLE is een Autaer stuck in de maniere van **Thyssens** geschildert, synde eene Hᴇᴍᴇʟᴠᴀᴇʀᴛ ᴠᴀɴ Mᴀʀɪᴀ.

Mols — Het is door . . . . *Thyssens* geschildert.

Aen wedersydts van het Choor in den middel beuck staen eenen Cʜʀɪsᴛᴜs ᴀᴇɴ ᴅᴇ Cᴏʟᴏᴍᴍᴇ, & Eᴇɴᴇ Mᴀᴛᴇʀ Dᴏʟᴏʀᴏsᴀ die vermyne door **Willemsens,** ofte door **Van Beveren** gesneden syn.

De Wit, II.-fol. 23, recto; Plan, 2 — In den AUTAER VAN HET H. CRUYS, hier nevens in den Cruys beuck, siet men eene Gʀᴀғʟᴇɢɢɪɴɢᴇ Cʜʀɪsᴛɪ, alles gemaeckt in witte mar-

mer, benevens den Autaer, door **Willem Kerckx**, (*Kerrickx*) vermaerden Beltsnyder. De Wit, II.-fol. 23, recto

Naest desen Autaer is dien van St. Rochus van rooden, witten en swarten marmer, in den selve siet men eene Sittende O. L. V: met het kintje by haer; & onder het selve, achter de kandelaeren een Bas-relief, waer Broodt aen den Armen utgedeelt wort; dit monument heeft eertyds gedient tot Epitaphium van de famillie van *de Raet*, & stont onder de oude Orgel; maer sedert haere vernieuwinge, alhier geplaetst. Plan, 1

Recht OVER DE VENERABEL CAPELLE, int' kruys, hanght het Epitaef van Joannes Breughel, met syn Portret (1) door **Antony Van Dyck** geschildert. Het gaet in print uit door Van Dyck selfs geetst. fol. 2, verso Plan, 28

Dit portret is door **Rubens** geschildert & de inscriptie oock door hem gemaeckt. Mols

In den Cruysbeuck naest het Norden, is den Autaer van O.L.V. Onbevleckte ontfanckenisse wiens schilderye is geschildert door ... en verbelt ... Daer nevens is dien van de (2) ... waer in Onse Lieve Vrouwe geborte, door een oudt meester geschildert. De Wit, II.-fol. 22, verso

Nogh siet men in den Choor, Eene afdoeninghe vant' Cruys, ofte grafleggende Christus, verselt door de Discipels & de He Vrouwen;

(1) Zie Max Rooses: *L'Œuvre de Rubens*. T. IV, p. 139.
(2) S. Anna.

De Wit, II.-fol. 22, verso

op d'eene deur is DEN GOEDEN MOORDENAER, & op d'andere staet eenen ECCE HOMO, deze stucken eertydts gestaen hebbende in den Hooghen Autaer, syn seer fray geschildert door eenen ouden meester; & syn geplaetst, BOVEN HET GESTOELTE naest de nord syde.

Mols

Seer hellende naer de maniere van **Marten De Vos,** dog soo hart van coleur niet.

Plan, 8

Daer nevens hanght eene AENBIDDINGHE DER KONINGHEN (1) door . . . **Van Mol.**

De Wit, II.-fol. 22, verso
Plan, 5

Tegens over dese naer de suydt syde van den Choor, hanght eene copye van de fameusen ECCE HOMO van Titiaen, waer van het origineel in de Galery van Weenen bewaert wort.

fol. 2, verso
Plan, 22

SCHUYNS OVER DEN PREDICK STOEL, hanght een EPITAEF VAN JOANNES SNELLINCKX schilder van den *Artshertogh Albertus* met syn portret door **Antony Van Dyck** geschildert. Dit selve portret is oock door Van Dyck int' coper geetst.

---

(1) Er bestaat nog van Petrus Van Mol eene andere *Aenbidding* nu in het Museum van Antwerpeu, vroeger in O. L. V. kerk, zie blz. 18.

Bijvoegsel voor de Prochie van St. Joris onder de welcke sigh oock bevint de Fondatie, geheeten De Wit, II.-fol. 18, recto

DE TERNINCKX-SCHOOL

IN DE CAPELLE van dit Godshuys op den Autaer, staet ONS HEERE AENT' KRUYS TUSSCHEN O: L: V: & ST. JAN, met eenige andere figueren int' verschiet. Schoon geordonneert & geschildert door **Jacques Jordaens** (1).

IN EENE VAN DE KAMERS, eene HEMELVAERT VAN O: L: V: door den selven figuren alfleven.

DE KONINGINNE VAN SABA aen de voeten van Salomon, door **Lange Jan.**

T' GELOOF, D'HOPE & LIEFDE, dry klyne stuckies, seer fray geschildert, door den selven.

EENE VLUGHTING NAER EGYPTEN; EENE CROONING; EENEN ECCE HOMO; O. H. AENT' KRUYS; & O. H. DOOT LIGGENDE OP DEN SCHOOT VAN MARIA, vyf schoone stuckjens int' grauw, door **Abraham van Diepenbeeck.**

HET SAMARITAENSCH VROUWKEN, levens groote, fray geschildert door een Italiaensch meester. — fig. alflyf.

DE BRUYLOFT VAN CANA in Gallilée, door, ofte in de maniere, van **Jacques Coetsiers.**

O: L: V: MET HET KINDEKEN, door **Gerard Seghers**, ofte **P. van Lint.**

---

(1) Nog in dezelfde fondatie.

De Wit, II.-fol. 18, recto

Eene Vrouw hebbende een kint tusschen haer kniën, & [een Mysje] dat een vogeltje in haer handen houdt, figuren alflyf, door een Italiaensche meester.

Moïses die de steenrods slaeght (1) door, ofte in de maniere van, **Hans Jordaens.**

Eene schonen Yvoren Christus door **van Beveren.**

IN EENE ANDERE KAMER.

Twee Landtschappen, met figuren door **P. Van Bloemen.**

Een ander Landtschap, met figuren door den selven.

Eene Copye van de Geeseling O : H : naer **Rubens,** in de Preeckheeren Kercke (2).

Eene andere van de Kruysdraeginge van **Van Dyck,** in de selve Kercke (3), dese Copyen en syn niet quaelyck geschildert.

fol. 23, verso

Op het kerckhof staet eenen Calvarien Bergh. Het Cruys wort aen **Artus Quellin** toegeschreven, de Maria & S[t] Jan syn van een anderen meester.

Rondt om desen bergh staen verschyde Belden der Profeten, alle door . . . **Deur,** gemaeckt.

---

(1) Is dit het werk nu te Antwerpen in het Museum bewaard? (Hans Jordaens : n[r] 214).

(1-2) Zie blz. 56.

IN DE ABDYE VAN S. MICHIEL

De Wit, II. - fol. 3, verso

Den HOOGEN AUTAER (De Wit, II, fol. 26, verso, van de Ordonnantie van Rubens) heeft een stuck van de Anbiddinge des Koningen (1) door **P. P. Rubens** geschildert, volgens overleveringe, in 13 daeghen opgemaeckt, het is overheerelyck geordonneert ende geschildert. — Het selve gaet in print uyt, door Ad. Lommelin gesneden. Plan, 24

Het is seer waerschynelyck dat dezen Autaer zelf oock door Rubens geordonneert is, edogh dese annectdote door de schryvers niet aengehaelt en wort. Ick vermyne dat daer van documenten berusten in dese Abdye. — dit stuck is dit jaer (1773) door .... Merckx schoon gemaeckt geworden ; die daer veele eere aan heeft behaelt. Mols

Aen den voet van desen Autaer is de Tombe van Isabella de Bourbon (2) tweede vrouwe van *Carel den Stouten*, lesten hartogh van Bourgoniën. haer beldt in coper gegoten light op deselve ; maer daer en is tegenwordigh geen grafschrift op deselve ; alsoo de beltstormers het selve (op coper gesneden synde) verwoest hebben. De Wit, II.- fol. 26, verso Plan, 25

Int' inkomme van dese kerke, achter den hooghen fol. 25, recto

(1) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : P. P. Rubens, n° 298.

(2) Nu te Antwerpen in O. L. V. Kerk, achter het groote altaar geplaatst.

De Wit, II.-fol. 25, recto
Plan, 11

Autaer (alsoo de selve soodanigh gelegen is dat sy, van het westen, waer gemynelyk het groot Portael staet, tegens de stadt Vesten komt, & over sulckse aldaer geenen inganck en heeft) achter den hoogen Autaer segge ick dan, is de Capelle van O: L: V: de schilderye daer van is door **Boyermans** geschildert verbeldende O. L. V.

De volgende Capelle naest het suyden is van S[te] Anna, **Gerard Seghers** heeft daer in geschildert de ONDERWYSINGE VAN MARIA door de H[e] Anna.

fol. 4, recto
Plan, 10

NAEST DESEN AUTAER (Hoogen Autaar) aan de Rechterhandt, hanght een Epitaphe van eenen Abt (1) deser Abdye, waer in zyn PORTRET, seer schoon door **Rubens** geschildert.

Mols

Dit portret is nu elders verplaetst geworden.

De Wit, II.-fol. 25, recto

Dit portret is verschilend van het gene eertydts in de koor heeft gestaan. (Op het Grafschrift staet het jaer 1665, voor syn sterfdagh, soo dat dit portret van een ander meester moet wesen).

Plan, 7

Naest dese CAPELLE is die VAN ST. H. JOSEPH het Autaer stuck verbeeldt de TROUWE VAN DESE HYLIGE MET O. L. door **J. E. Quellin.**

Mols

Over den Autaer hanght eenen KERSNAGHT door ofte in de maniere van ... **van Mol** geschildert.

Nevens dese Capelle hanght het monument van Joannes Jacobeeus J. C. daer in is eenen CALVARIENBERGH, seer fray geschildert door een Ouden Meester.

---

(1) De Epitaphe was die van den abt Mattheus Yrsselius ; het portret bevindt zich nu in het Museum te Kopenhagen (Max Rooses, *L'Œuvre de Rubens,* n° 1081. IV. 285).

Wat voorder tegens den klynen beuck siet men eene MATER DOLOROSA, contempleerende de [....] ten der passie O : H : — De Wit, II.-fol. 25, recto

Den AUTAER VAN ST. NORBERTUS, staende ter rechter handt als men uyt de Choor komt, is mede het Autaer stuck seer schoon geschildert door **Rubens,** van eene schoone ordonnantie. Soo men seght soude het selve in italien geschildert syn op pampier. — (MOLS : op doeck, en geplackt op paneel. [int' fransch *Marouffle*]). — fol. 4, recto; Plan, 13

Desen Autaer is niet toegeeyghent aen St. Norbertus, maer aen het H. SACREMENT. De Schilderye in den selve, verbeldt eenen grooten Eerboge, boven den welcken het beldt van ONZE L: V. MET HET KINTJE (1), is hangende, en deels door verschyde Engeltjens wordende vastgehouden, benede aen d'eene syde staen den He GREGORIUS, in syn pauselyck habyt, ST. MAURITIUS (Maurus), DOMITIANUS, &a aen d'andere syde Ste Domitilla, Nereus en Archilleus &a in verschyde Harsttogen. Alle dese figuren syn meer als groot leven ; seer kraghtigh & in de italiaensche trant geschildert. Want Rubens hadde dit stuck gemaeckt voor de kerke Ste Maria in Vallicello, de p. p : Oratoren tot Romen ; maer die Heeren van gedaghten verhandert synde, & hem dry verschyde stucken van dese ordonnantie hebbende doen maecken, heeft Rubens dit stuck met hem uyt Italien gebraght, & aen dese kerke present gedaen, soo als de traditie vermelt. — Mols; Plan, 14

(1) Nu te Grenoble in het Museum bewaard. Zie Max Rooses, *L'Œuvre de Rubens,* no 441. II, 273.

De Wit, II.-fol. 26, recto

Plan, 9

In den Beuck om den Choor naest het Sacristyn is de Capelle van St Norbertus. het Autaer stuck verbeeldt desen HEYLIGHEN MET O: L: V: & HET KINTJE (1) : die hem door de Engelen het Habyt . van syn order toe-sendt door **G. Seghers.**

Naer dese is de Capelle van St Jan Baptist. het Autaer stuck verbeeldt den DOOP VAN O. H. met wynighe merites uytgevoert.

Op het wit blad, Mols

Tegens over den Autaer hanght een groot stuck verbeeldende PETRUS DIE SOPHIA VAN DE DOODT VERWEECKT. het is gans & geheel in de maniere van **M. A. Caravaggio** geschildert; & gloove door **G. Seghers.** — onder het selven is eenen NOODT GODTS met twee portretten op de deuren, die alle door een braef Meester uytgevoert syn.

In desen Beuck naest het sacristyn hanght nogh eene aenbiddinge der koningen, door ... geschildert.

De Wit, II. -fol. 4, recto

Plan, 6

HIER NAEST tegen den muer van het cruys van de Kercke is geschildert dat schoon stuck door **Jan Erasmus Quellin** verbeldende de Historie vant' Evangelie daer O: H: SEGHT NEMT UW BEDT OP EN WANDELT. dit stuck is soo hoogh als de geheele kercke is ; wonderlyck schoon geordonneert & versiert met trotse gebouwen, soodaenigh dat het aen geenen *Paulo Veronese* en heeft te wycken.

Dit stuck staet aen de lincke syde van den Choor, & daer van soude geene de hooghte, en de breede weten (2).

---

(1) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : Geeraard Zeghers, n° 513.

(2) Nu te Antwerpen in het Magazijn van het Museum.

In den Beuck, ACHTER DEN PREDICK STOEL syn nogh groote stucken, van **Jan Erasmus Quellin den Jongen**; verbeldende de HISTORIE VAN DE MARTELAEREN VAN GORCUM dogh in laeteren tydt geschildert van dien meester. De Wit, II. - fol. 4, recto Plan, 2-5

Op de byde ordonnantien vermeene oock dat de datums deselve gevonden werden ? Mols

Den datum ofte jaertal, is te sien op die in den Refter, synde : .... Op het wit blad, Mols

Hier naest omkeerende naer den grooten Beuck is een schilderye verbeeldende de INSTELLINGE VANT' ORDER, DOOR S[t] NORBERTUS, &[a]. De Wit, II.-fol. 25, recto

Hier nevens int' midden van den g: Beuk hanght een Schilderye van **Jacques Jordaens,** verbeld : ONS HEER DIE SIGH VEROPENBAERT AEN MARIA, naer syne verryssenisse. Plan, 23

Aen wedersydts van dese syn twee monumenten staende tegens de laeste pilaeren, van den beuck in welcke syn geplaetst de PORTRETTEN van de eygenaers die men vermeynt door **Van Dyck** geschildert te syn.

Hier naest op het eynde van den klynen beuck van de Noort syde, staet eenen ECCE HOMO ofte Christus zittende met doornen gekroont &[a]. fol. 26, op het wit blad, Mols

In den Cruys-Beuck naest het Norden is het monument van de Snoeckx (1), in het selve staet eene schilderye verbeeldende, de Borghers &[a] van Antwerpen die aen den H. NORBERTUS WEDERBRENGEN DE H. VATEN (2) die sy gevlught hadden voor de De Wit. II.-fol, 26, recto Plan, 15-16

(1) DE WIT II. - fol. 27, recto. — Het monument van Abraham Ortelius, (zie Plan, 17) staende nevens dat van de Snoeckx, aen den linckerhandt.

(2) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard ; Cornelis de Vos ; n° 107.

De Wit, II.-fol. 26, recto

verwoethyt van den ketter Tanchelmus & synen aenhangh, synde seer schoone & konstigh geschildert door **Simon** (1) **De Vos**.

Plan, 15-16

Hier nevens staet het monument van *Philippus Rubens*, (2) broeder van **P. P. Rubens**, die het portret van syn broeder daar in heeft geschildert & oock het grafschrift gemaackt.

fol. 27, recto

Tegens over den selven staet een monument van *Jan Brants*, secretaris en daer naer schepenen der stadt.

op het wit blad, Mols

Nogh is van **Rubens** toegeygent geweest een O. L. V., de schildereye in den Autaer vant' H. Sacrement. (De Wit II, fol. 26, verso. gemaeckt door Artus Quellinus junior).

Int' midden van de kerke tegens den inganck van den Choor syn twee Autaeren, in den eenen staet

Plan, 19

St MICHIEL &a door .... geschildert.

Plan, 20

In den anderen St Joseph, O. L. VROUWE & HET KINTJE, welcke aenschouwen het Cruys door de Engelen opgeheven in de locht.

De Wit, II.-fol. 27, verso

DE TWAELF APOSTELEN die in de grooten beuck boven de pilaeren staen syn alle van de beste meesters deser stadt uytgewerckt.

fol. 4, recto

Den REFTER, OFTE EETZAEL, van die Heeren is rondom geschildert, van onder tot boven door den selven **Joannes Erasmus Quellin** in syn beste tyd, & geordonneert geheel in de maniere van Paulo Veronese, — seer schoon versiert met gebouwen. het syn alle Historien uyt het nieuwe Testament applicabel op dese zale.

---

(1) Zie nota 2, blz. 153.

(2) Hoort toe aan den heer Hollitscher te Berlijn. Zie MAX ROOSES, *L'Œuvre de Rubens*, T. IV, p. 247, en tijdschrift « Onze Kunst » 1911.

Geschildert tusschen 1669 en 1685, alle verbeeldende de Maelteiden uyt de scrifture; te weten : De Wit, II.-fol. 25, verso

De Discipels van Emaus, boven en beneven den inganck.

Den rycken vreck aen taefel sittende & Lazarus aen de voeten van de selve liggende.

De man die ter Bruyloft quam sonder syn Bruylofskleedt aen te hebben.

De visscherye van Petrus, daer Christus, naer syne verrysschenisse, van de gebraede visschkens heedt.

De Bruyloft van Cana in Gallileen.

& De Maeltyt van Simon den Pharisée.

Onder de vensters syn verschyde verschieten in steenwerck, met het portret van den Schilder. fol. 25, verso

Verders in de APPARTEMENTEN VAN DEN ABT syn verscheyde schoone schilderyen, waer onder een schoon stuck van **Abraham Diepenbeeck**, (staende boven de schouw van de groote sael) verbeldende verschyde Heylige van het Order.

St. Norbertus, met verschyde Engeltjens, in eenen Bloemen crans, door den selven.

Het portret van eenen Abt tot de kniën, door **P. P. Rubens** (1).

In QUARTIER VAN D'HEEREN PROVISORS syn mede eenige schoone schilderyen, die wel waerdigh syn gesien te worden. fol. 25, verso

---

(1) Het portret van Yrsselius vroeger in de kerk, zie blz. 15, nota 1.

C. - p. 35 *Nu volgen de zes Gilde kamers*

OP DE KAMER VAN DEN OUDEN VOETBOGHE

Alhier staet een schoon stuck voor de schouw geschildert door **Abram** (1) **Janssens** 1614 het verbeeldt een LIEFDE OFTE EENDRACHT (2) seer vriendelyck geschildert met schoone drapperije.

De Wit, II.-fol. 17, recto

[Een schouwstuck] MARS EN VENUS (3) met eenige doode menschen op den gront seer eerlyck geordonneert en schoon geschildert door **P. P. Rubens** en nevens de schouwe heeft gestaen een stuck van **David Teniers** geschildert anno 1643 (4) het verbeelde het stadthuys met de groote marckt met alle de nevens staende huysen en voor het stadthuys stondt den optreck van alle de gilde broeder, alle seer ryckelyck met hunne staets kleederen gekleedt en al naer het leven geschildert dit was het beste stuck van dien meester dat hier te lande bekent was deze twee laeste genoemde stucken syn verkocht geworden aen sekeren konstkooper uijt den haege met naeme Geeraert Hoet in het jaer 1750 voor den prijs van 5000 guldens wessel-geld op conditie van ten synen koste te leveren een copij

(1) Lees : Abraham.
(2) Het nr 230 te Brussel ? of te Antwerpen nr 6 A. Backer ?
(3) Zie Max Rooses : *L'Œuvre de Rubens*, t. III, p. 187.
(4) Nu in het Museum l'Ermitage te St Petersburg.

van dat van *P. P. Rubens* welcke copij geschildert is door **N. Schoūman** schilder in den Hage en in de plaetse van dat van *David Teniers* staet nū de copij seer fray geschildert door **Van den Bergh** dese twee stucken staen tegen-wordig in het cabinet van den Lantgrave van Hessencassel, die de selve hier heeft doen koopen.

De Wit, II.-fol. 17, recto

C. - p. 37

OP DE KAMER VAN DE SCHERMERS

Is geen schilderije van eenig remark als een stuck van **Joos Van Kraesbeek** (1) het verbeelt DEN SCHERMBERG VAN DIE GILDT (2) met alle de portraiten op van de dekens in dien tydt levende, verscheyde exercitien doende met het schermen, en op pineel in synen besten tydt geschildert.

---

(1) Joos van Craesbeek.

(2) Nu te Brussel in het Museum bewaard : nr 121.

OP DE KAMER VAN DE JONGEN HAND-BOOG

C. - p. 37

Alhier staet een schoon stuck van **Joes Feyt** (1) anno 1645 geschildert vol van alderhande WILDE DIEREN, HONDEN, HAESEN EN VOGELEN (2) met eene swaen en verscheyde honden op met vyf figuren op geschildert door **Joannes Jordaens** soo schoon als *Rubens* maer dit stuck is sedert dry jaeren geheel bedorven door onvoorzigtigheyt van eenen lyckmaecker die den doeck van achter met olijfolie heeft gaen bestrijken door welcke vochtigheijt de verw van vooren bij naer altemael afgesprongen is en waer voor sekeren *Pieters* van Duynkerke schildery-schoon maecker anno 1752 begeert heeft 400 gūld om de schilderinge van den doeck te nemen en op een nieuw lynwaet te placken hetwelcke hem toegestaan was door de dekens op condisie van dat placken voor een half jaer goedt te houden en hem als dan te betaelen maer hy wilde 200 guldens op de handt hebben alsoo is het stuck onvolmaeckt gebleven tot groote schaede van die konst. Op die kamer staet noch een groot stuck voor eenen autaer geschildert door **Coxie** het verbeelt ST. SEBASTIAEN (3). Item

---

(1) Jan Fyt

(2) Het n° 178 te Brussel?

(3) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : Michiel van Coxcyen, n° 371. (De catalogus van 1905 zegt dat het werk van den autaar van den *Oude* hand-boog in O. L. V. Kerk voortkomt. Het werk heeft inderdaad op dit altaar gestaan, zie bl. 14).

C. - p. 37 noch een stuck geschildert door **Francūs Breydel** het welcke een geselschap verbeelt van alle de dekens met hunnen hooftman met naeme myn heer Simon Baltazar Deneeff. Alle naer het leven gedaen seer schoon geschildert en ryckelyck geordonneert soo van architecture als andere by werken omtrent het jaer 1715 geschildert.

OP DE KAMER VAN DE COLVENIERS

C. - p. 38

Alhier is niet te sien maer op hunne kamer van den gilde hof is anno 1739 of daer ontrent verbrant een schoon stuck van **Thomas Willeborts Bosschaert** een stuck dat voor de schouw gestaen heeft verbeeldende MARS EN VENUS met andere figuren, by welcke Venūs naer het leven geschildert was, van een persoon die men gemynelyck noemde de rosse kaet. De andere stucken die daar verbrant syn waeren twee groote PORTRAITSTUCKEN alle slevens groote vol van werck van **Cornelis De Vos** en overheerlyck geschildert en daer was noch een stuck van **Pieter Eykens**, en noch meer van differente meesters alle welcke te gronde syn gegaen door den brant.

Maer nu die kamer gerestaureert is staen nu twee stucken schildery het een boven de schouwe als men de kamer op komt is uyt de **school van P. P. Rubens** dat gedient heeft in syne triumphale arcken het ander is geschildert door **Carolus Heykens.**

C. - p. 38 OP DE KAMER VAN DEN OUDEN HAND-BOOG

Staet noch een schoon stuck van den ouden **Biget** (1) geschildert, het verbeelt in portrait alle dien tydt levend, dekens en schieten naer den appel het is de HISTORIE VAN WILLEN THEL (2), de architecture is seer konstig gedaen door **Van herdenberg** (3), en het Lantschap door **Himmelraet** (4), het welcke een seer schoon stuck is en weert om te besien.

---

(1) Zie nota 2.

(2) Nu te Brussel in het Museum bewaard : Charles-Emmanuel Biset, n° 38.

(3) Lees : Willem Von Ehrenberg.

(4) Lees : Philippus-Augustus Immenraet.

OP DE KAMER VAN DEN JONGEN VOETBOOG

C. - p. 38

Is niets besonders als een stuck van **Baltazar van den bossche** schilder gestorven anno 1745 het verbeelt alle DE DEKENS VAN DIE GILDE (1).

---

(1) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : Balthazar van den Bosche, n° 379.

NAAMLIJST DER GENOEMDE MEESTERS

Aertsen, Pieter 55
Argouts. 9

Balen, Hendrik van . 14, 14, 14, 16, 17, 17, 23, 35, 41, 41, 44, 47, 47, 53, 56, 63, 63, 66, 144
Backer, A. de 18, 156
Backer, Jacob de 88, 88
Backereel, Gilles. 82, 125
Baets, Engelbertus 129
Bailliu, Pieter. 100
Barent van Brusselen, zie Van Orley
Baurscheit, Jan-Pieter, den Oude . 39, 10.
Beke, Joost van der, zie Josse van Cleef.
Bergh, van den 157
Beveren, Mathieu Van. 39, 39, 68, 68, 69, 70, 70, 77, 77, 144, 148
Biset, Charles-Emmanuel . . 162
Bloemen, P. van 148
Boeckhorst, zie Lange Jan.
Bosch, Hieronimus 129
Bosschaert, Thomas-Willebrord. 19, 59, 85, 101, 107, 121, 125, 130, 161
Bossche, Baltazar van den . . 163
Bonnecroy, Jan-Baptist 101
Boeyermans, Theodoor. 39, 39, 57, 57, 150
Breughel (de Helsche) . . . 67
Breughel (de Fluweelen) . 14, 17
Breughel, Jan 144
Breydel, Franciscus 160
Broek, Crispyn van den. . . . 18
Bruyn, Antoni De . . . 55, 56
Buonarrotti, Michel Angelo 56, 56

Caraccio, Anibal 66
Caravaggio, Michel-Angelo da. 54, 152
Claehens, Pieter 129
Cleef, Joseph Van 29
Cleef, Josse van . . . 11, 43, 66
Clerck, Hendrik de . . . 67, 132
Cock, Jan-Claudius De . . 45, 45
Cocxie, Michiel 14, 14, 15, 15, 28, 159
Coebergher, Wenceslaus. 5, 42, 125
Cossiers of Coetsiers, Jan . 13, 40, 40, 40, 81, 93, 108, 147
Cort, Justus de 15, 16, 16
Craesbeek, Joos van. 158

Dale, Cornelis van 37
Delmont, Deodatus . 32, 71, 112
D'Heur 148
Diepenbeeck, Abraham van. 3, 4, 4, 4, 13, 38, 38, 54, 59, 73, 86, 94, 94, 103, 116, 147, 155
Dyck, Antoon van . . 4, 19, 20, 43, 43, 50, 55, 56, 57, 64, 68, 68, 71, 71, 75, 76, 76, 79, 79, 84, 84, 86, 106, 113, 121, 122, 125, 128, 145, 146, 148, 153
Dürer, Albert. 11

Ehrenberg, Willem van . . 162
Eyck, van 17
Eyckens, Joannes, (de oude Eykens) 49, 81, 89, 89, 89, 90, 92, 99, 102, 116, 161
Eyckens (de jonge) 72
Eynden, Cornelis van den . 11, 46, 46, 143
Eynde, Sebastiaan van den . 40

Elburght, Jan van der 5
Erp, van 82

Floris, zie De Vriendt.
Franchois, Luc 57
Fijt, Jan 159
Francken, C. 102
Francken, Ambrosius. 8, 8, 19, 19, 20, 22, 28, 42, 143
Francken, Frans . 19, 19, 20, 49, 49, 55
Francken (de jonge) Jeronimus 31
Francken (P. H. of H. P.) 76, 76, 79

Garibaldi, Marcus Antonius . 13, 31, 62
Geeraerts, Martinus-Josephus 109
Gheerinckx, S. C. 67, 68
Godyn, Abraham 126
Goubau, François. 66, 66, 92, 121

Hal, Jacob van 72, 72
Hansken (*Klyn Hansken*). . . 5
Heemsens, J. de . 43, 43, 58, 58
Heykens, Carolus 161
Helmont 100
Herdenberg, zie Ehrenberg.
Himmelraet, zie Immenraet.
Hoecke, Jan van den . . . 78
Hoorebeke, George van. . . 91

Immenraet, Philippus-Augustus . 162

Janssens, Abraham . 59, 59, 86, 86, 90, 90, 90, 91 99, 105, 121, 140, 156
Jordaens, Jacobus. 16, 35, 52, 55, 56, 81, 83, 84, 84, 89, 92, 107, 107, 125, 129, 147, 153, 159
Jordaens, Hans 148

Keij, Willem 32
Kerckx of Willem-Ignacius Kerricx (de jonge). . 42, 42, 59, 72, 136, 141, 142, 145
Kerickx, Willem . 9, 38, 38, 138
Kieboom, Willem van den. . 40
Kneller, Godefroy 22

Labaer, Jan de 38
Lange Jan (Boeckhorst) . 50, 106, 112, 112, 116, 147
Licht, N. de 13
Lievens, Jan 63, 64
Lyssens 72
Lint, Pierre of Peter van . 89, 92, 93, 93, 147

Maes, Godefridus . 31, 128, 143
Malderus, Joannes 29
Mandekens. 81
Matthijssens, Abraham. . 21, 77
Metsijs, of Massijs, Quinten 9, 25
Mildert, Joannes van . 16, 27, 30
Mol, Petrus van 18, 18, 146, 150
Momper, Joannes de . . . 17
Moons 93
Mostaert, Gillis 14, 129

Nole, A. Collyns De . . 30, 70
Noort, Adam van 12, 12, 70, 71

Oort, Van, zie Adam van Noort
Opstal, Jacob van . 72, 72, 132
Orley, Barent van . . 1, 1, 43

Papenhoven, Alexander Van 65, 65
Peeters, Gillis . . 55, 102, 116
Pennemaecken 77
Pepyn, Marten 48, 128, 128, 140
Pombens, C. 129
Pourbus, Franciscus. . . . 29

Quellinus, Artus (Aart Quellin de oude) . 5, 6, 6, 7, 9, 17, 25, 41, 41, 41, 41, 41, 46, 101
Quellinus, Artus (junior) 7, 10, 11, 20, 29, 34, 37, 37, 38, 50, 56, 70, 70, 72, 73, 77, 82, 107, 125, 141, 141, 143, 144, 148, 153, 154
Quellinus, Erasmus 7, 23, 39, 39, 51, 100, 101, 102, 107, 110, 138, 152
Quellinus, Hubertus . . . 7
Quertemont, B. A. De . . . 54
Quesnoy, François Du, of Quesnoy 16, 16, 35

Reni, Guido 106
Ryck, Willem de . . 8, 9, 81
Rycker, Abraham de . . . 11
Rombouts, Nicolaas. . . . 3
Roore, Jacobus De . . . 40, 100
Rubens, P. P. 4, 15, 15, 18, 20, 27, 27, 30, 36, 53, 54, 55, 57, 57, 58, 59, 60, 60, 61, 62, 62, 65, 70, 70, 72, 72, 74, 74, 74, 74, 75, 76, 77, 77, 77, 78, 80, 85, 87, 87, 99, 101, 104, 111, 112, 114, 115, 121, 124, 124, 124, 135, 135, 135, 136, 137, 138, 144, 145, 148, 149, 150, 151, 154, 154, 155, 156, 161

Sarto, Andreo Del 66
Scheemaeckers, Peter 36, 91, 106 133, 140. 143
Schobbens, Alexander . 134, 141
Schouman, N. 157
Schut, Cornelis 25. 26, 36, 36, 40, 61, 62, 64, 64, 66, 67, 67, 69, 76, 77, 77, 99, 108
Segers, Daniel . 64, 65, 65, 144
Seghers, Gerard 22, 36, 36, 41, 41, 44, 52, 61, 61, 62, 62, 63, 64, 64, 64, 64, 65, 66, 67, 67, 69, 69, 70, 71, 71, 71, 78, 85, 88, 101, 104, 105, 105, 112, 112, 113, 125, 127, 147, 150, 152, 152
Sneyers, Frans 99
Sparwar 72
Spierinckx, P. 81, 82, 87, 89, 89
Sporckmans, L. 92
Struyf, Peeter 28

Teniers, David . . 55, 58, 156
Thijs, Pieter 39, 40, 75, 75, 75, 81, 92
Thijs (frater Thijs) 54
Thyssens 144
Thomas, Jan 92

Uden, L. Van 68

Vanderveecken of Van der Veken, J. B. 16, 47
Vasari 3
Veen, Octavius van 7, 11, 22, 37, 37, 48, 133
Veken, J. B. van der, zie Vanderveecken
Verbruggen, (de Oude), Henderick 37, 37, 53, 53
Verbruggen, Henricus 5, 12, 13, 29, 38, 38, 45, 45, 83, 83, 100, 138
Verbruggen, Peeter 29
Verberckt, Jan-Baptist . . . 40
Verhagen, P.-J. 13
Vervoort (de Oude), Michiel 38, 38, 38, 45, 45, 46, 46, 100, 140, 141
Vinckenbooms 56, 67
Vinckenborgh, Arnout 55, 55, 55, 56
Voet, Mathijs 55, 55

Vos, De 56
Vos, Cornelius De 43, 55, 132, 153, 161
Vos, Jan De 94
Vos, Marten De 8, 8, 8, 11, 17, 21, 21, 22, 24, 26, 29, 31, 35, 44, 49, 49, 52, 68, 138, 143, 146
Vos, Simon De 25, 50, 137, 154
Vranckx, Sebastiaan . . . 68, 68
Vriendt, Cornelis De (Cornelis Floris) 2
Vriendt, Franciscus De (Frans Floris) . . 10, 10, 10, 10, 28, 68
Vriendt, Jacobus De 2, 2, 95, 95, 96
Wans, N. 89
Weyden, Rogier Van der . . . 17
Wildens, Jan 112
Willemsens, Louis 9, 10, 24, 29, 29, 34, 37, 37, 42, 45, 46, 53, 77, 144
Wolfvoet, Victor . . . 36, 36, 37
Wrée, Jean Bapt. De . . . 8, 138

Zegers, zie G. Seghers.

TAFEL DER GEBOUWEN

De Cathedrale **Kercke van O. L. V.**	Blz.	1,	Plan	I
De Collegiale & Paroehiale Kercke van **St. Jacobs** .	»	34,	»	II
In de Parochiale Kerke van **St. Andries** . . .	»	48,	»	III
In de **Predick Heeren Kerke** of **St. Paulus Kerck**	»	53,	»	IV
In de **Jesuite Kerck**	»	60,	»	V
In de Kercke der **S. S. Minnebroeders** . . .	»	74,	»	VI
In de Kerke der **Augustynen**	»	80,	»	VII
In de Kerke der **Lieve Vrouwe Broeders** . .	»	85,	»	VIII
Op het **Stad-Huys**	»	99.		
In de Kercke der **Minimen**	»	103.		
In de Kercke der **Discalsen ofte ongeschoende Carmeliten**	»	104,	»	IX
In de Kerke vant' **Begeinhof**	»	106,	»	X
In de Capelle van **Ste Anna**	»	108.		
In de Capelle van **St. Nicolaes**	»	109.		
In de **Kysers Capelle**	»	110.		
In de Kercke van de **Swarte Susters**	»	111.		
In de Kercke der **Facons Nonnekens**	»	112,	»	XI
Inde Kercke van **St. Willibrods** buyten de stad, te Borgerhout	»	114.		
In de Kercke der **Preeckheerinnen**	»	115.		
In de Kerke van de **Paters Bogaerden** . . .	»	116,	»	XII
In de Capelle van **O : L : V : Boodschap** . . .	»	117.		
In de Kercke der **Ursulinnen**	»	118.		
In de Kerke der **Cellebroeders**	»	119.		
In de Kerke der **Spaensche Carmelitessen** . .	»	120.		
In de Kerke der **Annonciaten**	»	121.		
In de Kerke der **Oostmallen**	»	123.		
In de Kerke der **Capusinen**	»	124,	»	XIII
In de Capelle van **St. Eloy**	»	126.		
In de Kerke der **Claerissen**	»	127.		
In de Kerke van het **Gasthuys**	»	128,	»	XIV
In de **Kerke van de Derde Orde**	»	130.		

In de Kerke der **Capucinerssen** . . . . Blz. 131.
In de Kerke der **Carthuysers** . . . . » 131.
In de Kerke der **Religieusen van Ter Sieckenen** » 131.
In de Kercke van de **Religieuse van de Luyt-Hagen** . . . . » 131.
In **Ste Rochus** Capelle . . . . » 131.
In de Kerke der **Norbertinessen** . . . . » 131.
In de Kerke der **Witte Susters** . . . . » 132.
In **S. Julianus Gast-Huys** . . . . » 132.
In de Kerke der **Peeter Pots Heeren** . . . . » 132.
In de **Schippers-Capelle** . . . . » 132.
In het **Godts Huys** van [Landschot] . . . . . . » 132.
In de **Kerke van het Casteel** . . . . » 133.
Beschrijvinge van de Parochiale Kercke van **Ste Walburgis** . . . . » 135, Plan XV
In de Parochiale Kercke van **St. Joris** . . . . . » 143, » XVI
De **Terninckx School** . . . . » 147.
In de Abdye van **St. Michiel** . . . . » 149, » XVII
Op de Kamer van den **Ouden Voetboghe** . . . . » 156.
» » de **Schermers** . . . . » 158.
» » de **Jongen Hant Boog** . . . » 159.
» » de **Colveniers** . . . . » 161.
» » den **Ouden Handt-Boog** . . . » 162.
» » den **Jongen Voetboog** . . . . » 163.

TAFEL

Voorbericht . . . . v-ix

Beschrijvingen i

Naamlijst der genoemde meesters 165

Tafel der gebouwen 169

DRUKKERIJ
J.-E. BUSCHMANN
ANTWERPEN

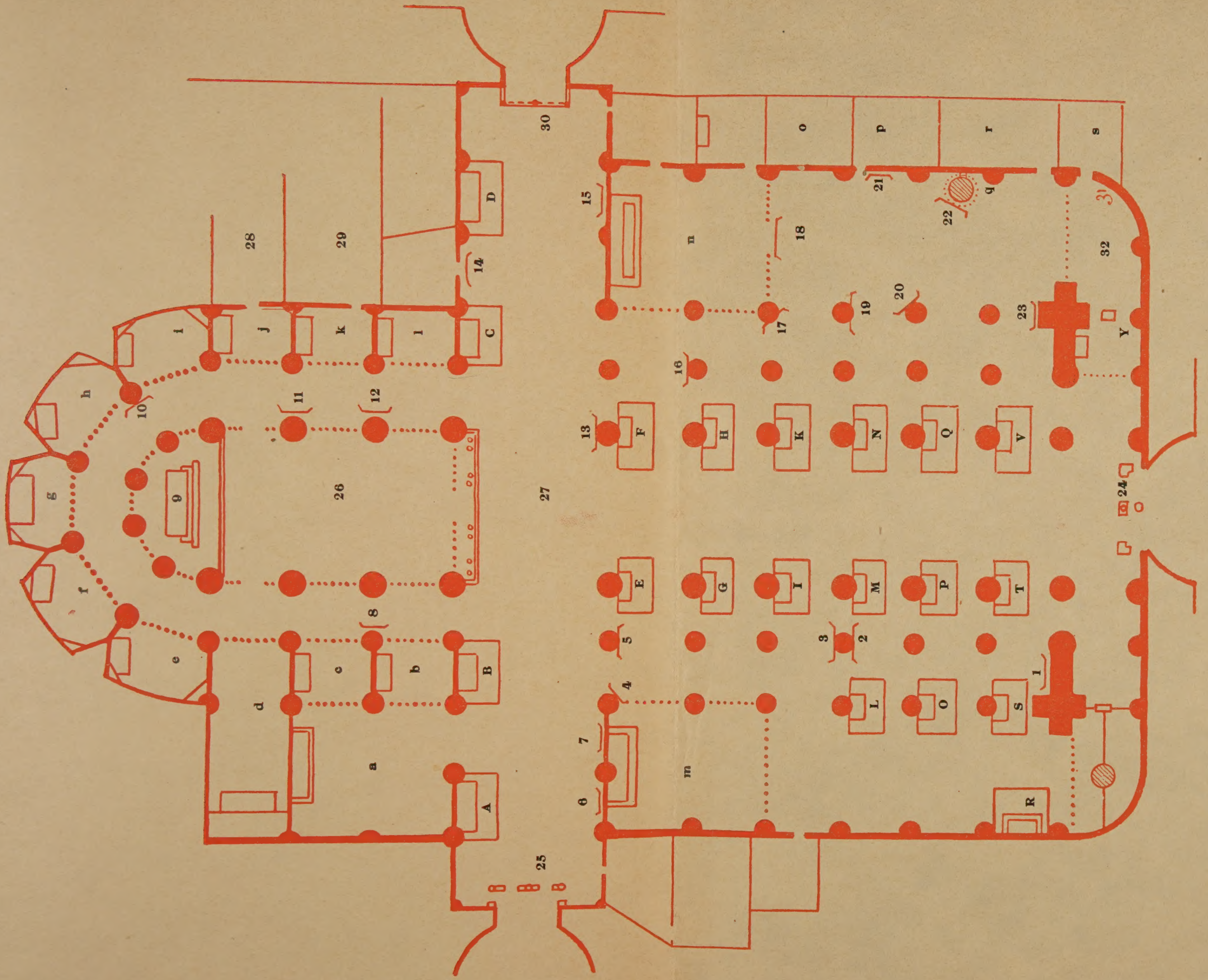

O : L : V : KERCK (1)

Zie blz.

A Jonge Voetboog Gilde, St Georgius 25
B Oude Voetboog Gilde . . 25
C Oude Handboog Gilde . . 14
D Colveniers Gilde 15
E St Anna, Broekmaekers . . 27
F Schermers Gilde 10
G Oude Kleerkopers . . . 28
H Kuypers 8
I Hoveniers 28
K Bakkers & Maelders . . . 8
L Houtbreekers 31
M Smeders 28
N Meerssche 7
O Timmerlieden 31
P Weevers 29
Q Jonge Hand-boog-Gilde. . 5
R Kindeken Jesus 31
S Zadelmaekers 31
T Barbiers 29
V Vischverkoopers 5
X Trouwe Choor
Y Almoesniers Cappel . . . 1
Z Vunte

a. Besnydenis Choor . . . 24
b. St Antonius 24
c. St Jan Baptist, Schrynwerkers 23
d. St Ursula 22
e. St Lucas, Schilders . . . 22
f. St Judocus, Peltiers . . . 21
g. St Martinus, Wyntaverniers 21
h. Crispinus & Crispianus, Schoenmaekers 20
i. Vier gekroonde, Metsers . 20
j. St Ambrosius, Schoolmeesters 19
k. H. Barbara 19
l. St Bonifacius, Kleermaekers
m. O : L : Vrouw Cappel . . 29
n. Venerabel Cappel . . . 11
o. Kamer der Capelanen
p. Kamer voor de Pastoors
q. Predikstoel

Zie blz.

r. Kamer voor den H. Geest
s. Kamer der Aelmoessceniers

1. Epit[aaf] van den koning Trogus 32
2. Epit. met Piéta door C. de Nole 30
3. Epit. der familie Michilsens 30
4. Epit. der familie de Moy . 30
5. (?)
6. Verrysenis door E. Quellin
7. Epit. van Joannes Vossons (2)
8. Christus zyn kruys drag. door Van Dyck
9. Sterfdag van Maria, (achter den Hoogen autaer) . . 21
10. Epit. van Goubau . . . 20
11. Epit. van Plantyn . . . 18
12. Epit. van Moretus . . . 18
13. Epit. van Melchior van den Bossche
14. Christus verrezen, door Coxie 25
15. Epit. G. Meerbeke
16. Epit. der familie Claris . 11
17. Christus te Emaus . . . 13
18. Mirakel van het H. Bloed, door Cotsiers
19. Epit. van Joannes Comperes
20. Epit. van P. Heemssens . 13
21. Epit. van Joannes van Woonsel
22. Epit. van Jacobus de Wit
23. Epit. van Robbyns
24. Portael gemaakt in 1623
25. Portael gegeven door Malderus . . . (nota 2.) 16
26. Hooge Choor 26
27. Plafond gesch. door C. Schut 26
28. Sacristie 19
29. Cappittel
30. Lieve Vrouw, door de Cort 15
31. Camer vān Armen . . . 31

(1) Zie blz. 1.
(2) Antoine Vossel Janssone?

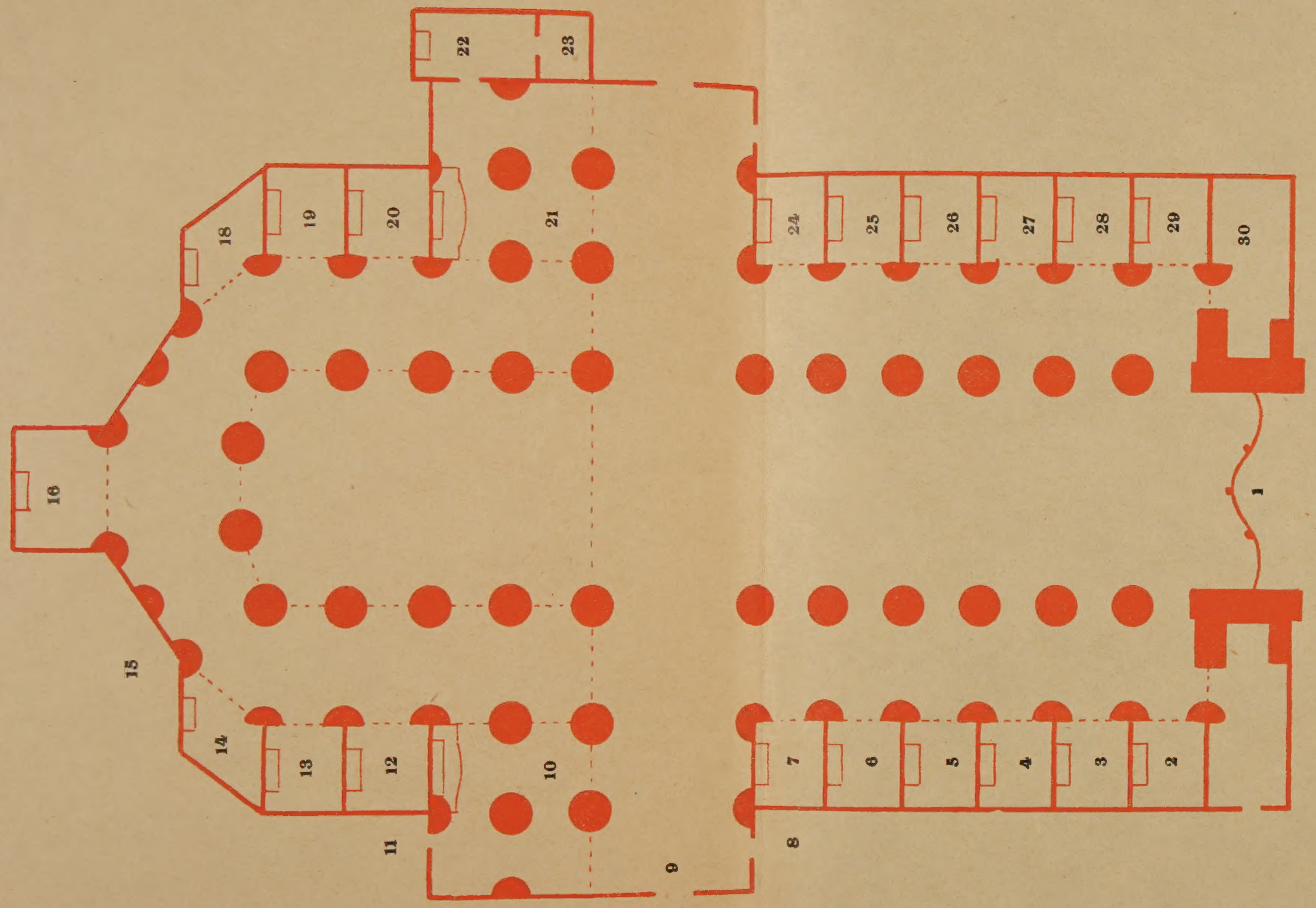

ST. JACOBS' KERCK (1)

		Zie blz.
1.	Ingank	—
2.	St. [Gertrudis] & Leonard	44
3.	Soet: naem. — Lantschot.	44
4.	H: 3 Koningen.	43
5.	H. Dympna. — Rocox	43
6.	H. Christop.	42
7.	H: Kruys (nu kapel van Aller Heiligen	nota 5, 42
8.	Kerkmeesters kamer	—
9.	Noord Ingank	—
10.	- O. L. V. Capelle	46
11.	Sacristie	—
12.	Franco y feo. — O. L. V. Visitatie	12
13.	Peter e Paul:	—
14.	H. Carol.	35
15.	Sacristie	—
16.	Rubens Capelle.	34
17.	Capittel	—
18.	Le Candele	36
19.	St. Yvo	36
20.	H. Dryvuldigh.	35
21.	Venerab: Cappel	37
22.	Sanctuarium.	—
23.	Sacristie	—
24.	St. Jan	—
25.	H. Anna	—
26.	St. Job	—
27.	St. Rochus	41
28.	St. Anton:	44
29.	O. L. V.	44
30.	Vunte.	—

(1) Zie blz. 34.

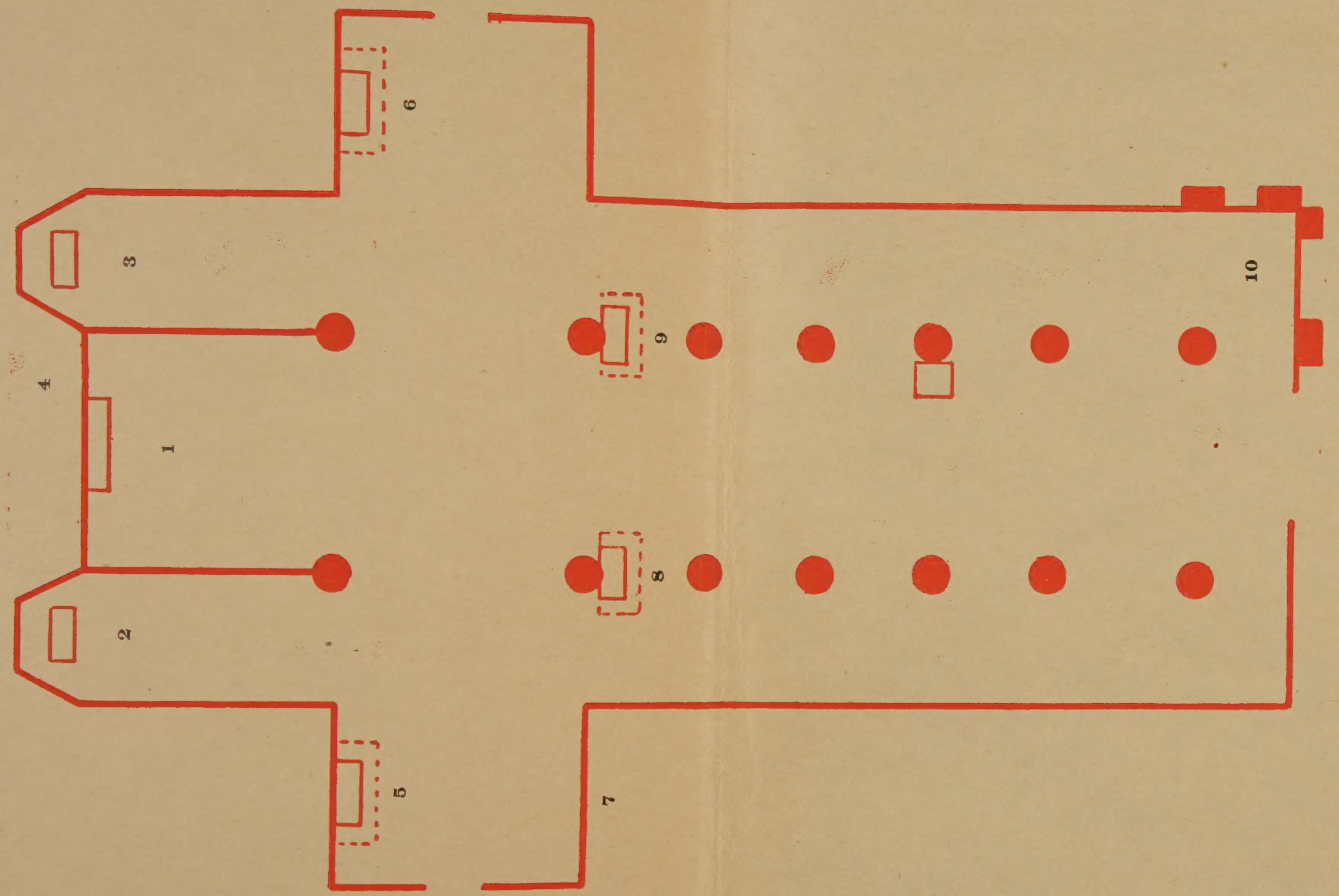

ST. ANDREAS (1)

		Zie blz.
1.	Choor	—
2.	O. L. V. Capelle	49
3.	Venerabel Capelle	48
4.	Pastoreel huys	—
5.	Munters Autaer	49
6.	H : Engel Bewaerder	51
7.	Sacristie	—
8.	St Anna	52
9.	H. Cruys	52
10.	Toren waeronder de Doopvunte. — Gevallen 30 Mey 1755. 11 uren s'avonds.	

---

(1) Zie blz. 48.

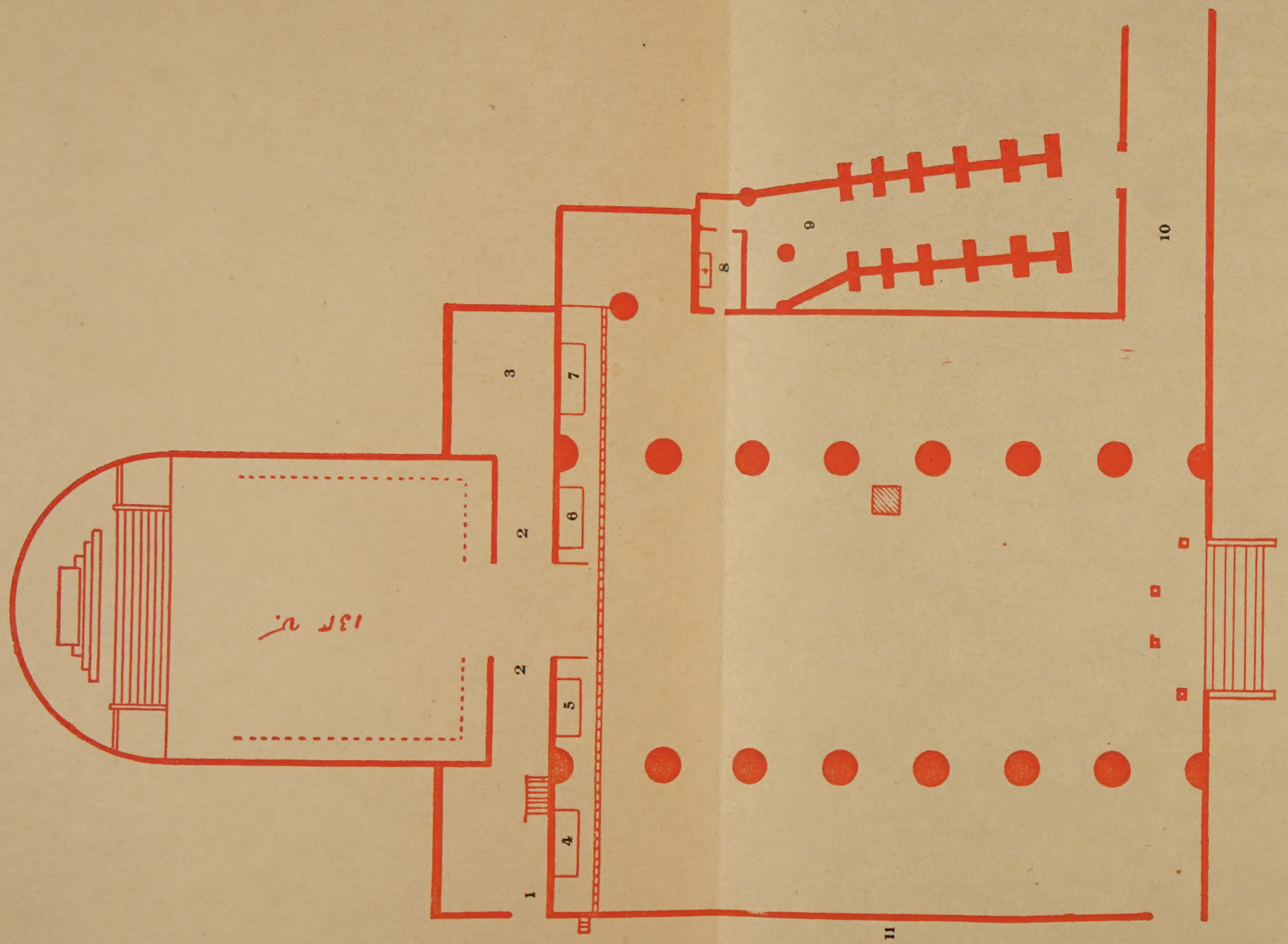

ST. PAULUS KERCK (1)

		Zie blz.
1.	Toegank tot de Sacristie.	59
2.	Hierboven het oxael	54
3.	Toren.	
4.	Roosencrans.	54
5.	St. Dominicus	56
6.	H. Cruys	57
7.	Venerabel	57
8.	H. Graf	
9.	Kerkhof & Calvarienberg.	
10.	Ingank van Calvarienberg.	
11.	Pant van Clooster.	

(boven den voorgevel van het Noordportael staan de volgende figueren :
O. L. Vrouw gemaakt door J. Claudius De Cock in jaer 1734.
Beelt van H. Paulus door den zelven 1734.
Beelt van H. Dominicus door den zelven 1734.

IN DEN GEVEL.

Beeld van O. L. V. met den roosenkrans door G. Kerrickx senior int' jaer 1703. St. Dominicus en Catharina van Senen door J. Peeter Baurescheit den Ouden 1703.

---

(1) Zie blz. 53.

PL. V

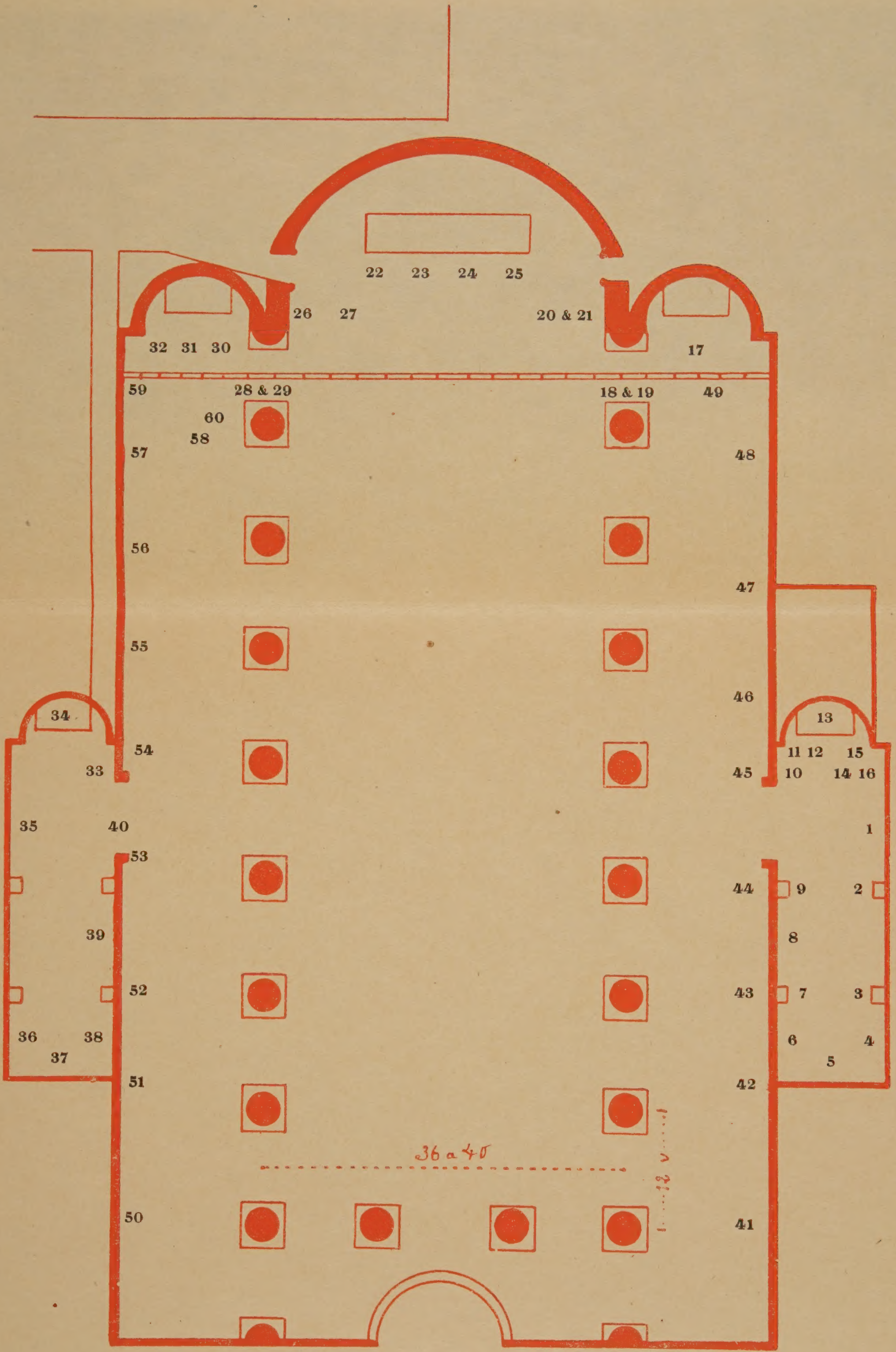
22 23 24 25
26 27
20 & 21
32 31 30
17
59
28 & 29
18 & 19
49
60
58
57
48
56
47
55
46
34
13
54
11 12 15
33
45
10 14 16
35
40
1
53
44
9
2
8
39
52
43
7
3
36
38
6
4
37
5
51
42
36 a 40
12
50
41

DE JESUITE KERCK (1)

Zie blz.

1. Christus verrezen, door Segers 64
2. Marmeren beeld H. Anna.
3. Marmeren beeld H. Christina.
4. Eenen priester de H. Communie uytrykende aen een vrouw persoon en engelen het selve eerende door G. Segers 64
5. Stuk rep. de besnydenis door Schut (1).
6. Maria met het kindeken : D. Zegers 65
7. Marmerbeeld H. Susanna.
8. Vlugting na Egypten 63
9. Marmer beeld H. Catherina.
10. Marmer beeld Maria met het kindeken.
11. Steene beeld H. Petrus.
12. Stuk Maria opklimmende na den tempel
13. Maria Autaer van composiet orde geord. pr Rubens 62
14. De opoffering in den tempel op marmer gesch. (2).
15. Steene beeld van Paulus.
16. Marmer beeld van den H. Joseph.
17. St. Joseph autaer composiet orde door Rubens 62
18. Schets vant' Groot : Ignatius de doode verwekkende, Rubens . . 61
19. Maria met het kindeken op haren schoot, door 66
20. Marmere beeld franciscus Xaverius door Quillin.
21. Marber beeld franciscus Regius door van den Eynden.
22. Hoogen autaer 60-61
23. Stuk : Xaverius prekt en de doode verwekt door Rubens . . . 61
24. Stuk : Opregting vant' Kruys door Gr. Segers 61
25. Stuk : Maria met het kindeken 61
26. Marm: Beeld H. Ignatius : Quillin.
27. Marmer Beeld franc. Borgia : door Van den Eynden.
28. Maria met het kindeken. Copye vant' stuk daer over staende (waarschijnlijk is nr 19 hier bedoeld).
29. Schets vant' Groot stuk daer franciscus Xaverius de doodeverwekt.
30. Francis Xaverius den Keyzer van China bekeerende. (Zie nr 32).
31. franc. Xaverius Autaer van Comp. O. door Rubens. Stuk : franc. Xaverius bid de Moeder Gods 61

(1) Zie blz. 60.
(2) De Wit zegt met rede : *Kerstnacht*. Zie bl. 64.
(3) Nog op deze plaats.

32. Fran. Xav. de H. Communie uytrykende aen den Keyzer van China, door Van Thielen van Mechelen (1).
33. Joann: Nep. met eenen engel zijnen stool kussende, door d'heer Van Bree Prister (2).
34. St. Ignatius autaer van Comp. order geord. d : Rubens, Ignatius in de Wildernis, schryvende in eenen boek, Maria met het kindeken haer veropenbarende, alles in marmer door Quillin en Ab. Papenhoven, — de communie bank is gemaekt door mon frère Aemers jesuiet. — Ter zijde van den autaer z/6. Stuk : op marmer het leven van Ignatius (3).
35. Een steenwerk, bloemen en bladeren, met Maria, het kindeken en franciscus Xav. door D. Segers geschildert.
36. Marm: Beeld Joannes Neps. door M. Vervoort.
37. Portret van Ignatius ; Rubens en Daniel Zeghers.
38. Beeld ; H. Ignatius door Gillis.
39. Stuk rep. de H. Agnes met het lam hebbende eenen Engel by haer den tiraen onder de voeten.
40. Stuk rep. den Soeten naem in eenen ovalen ring met Bloemen, pr... (4).
41 a 48. Steenwerken met historien en kouleur : D. Zegers, gestoff. door G. Segers & Schut (A. Goubau).
49. Alouisius Autaer van Comp. O. p. Rubens. Stuk : H. Alouisius ontfank de Communie uyt de handen van eenen engel door het aenroepen van H. Barbara p. G. Zegers.
50 tot 57. Steenvoorwerpen met historien in couleur : D. Segers jesuiet, gestoff. door G. Segers & Schut.
58, Stanislas Koska autaer van comp. o. door Rubens — het stuk daer Stanisl : Koska zyne goeden uytrykt aen zyn broeder en vrienden : G. Zegers.
59. Marm. Beeld Maria met het kindeken...
60. Marm. Beeld Anna met Maria by haer...
61. Stuk rep. Ghristus dood liggende met Engelen by die weenen, dit stuk staet in den [...] (5) van onder in den hoogen autaer...
62. Stuk rep. eenen mensch die op z/sterven ligt staet onder in den hoogen autaer wanneer het is van de goede dood pr... De Bigt stoelen zyn geord. door van Baurscheit en Genoels, d'eene zyde zyn gemaeckt door van Baurscheit en d'andere door M. Vervoort, het Portael geord. door van Baurscheit en 3 Beelden door M. Vervoort.

(1-2) De Wit geeft andere werken en namen op : zie bl. 62, Schut en Seghers.
(3) Bestaat nog.
(4) Bestaat nog.
(5) Predella.

Pl. VI

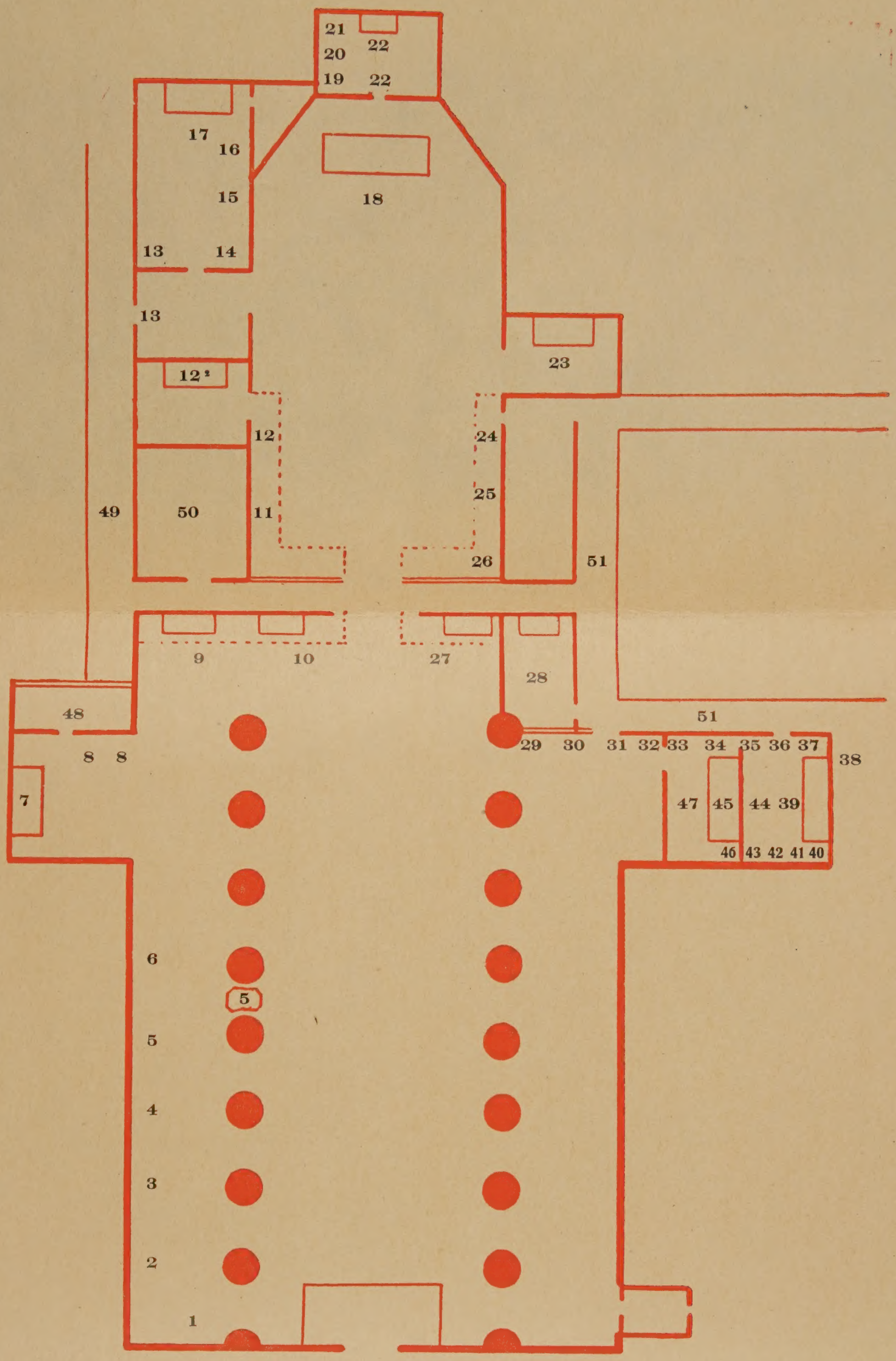
21
20
19
22
22
17
16
15
18
13
14
13
23
12²
12
24
25
49
50
11
26
51
9
10
27
28
48
51
8 8
29 30 31 32 33 34 35 36 37
38
7
47 45 44 39
46 43 42 41 40
6
5
5
4
3
2
1

MINNEBROEDERS KERK (1)

Zie blz.

1. Maria met het kindeken haer veropenbarende aen Antonius van Padua...
2. Stuk rep. St Ludovicus koning van Vranckryk pr. H. P. Vrancken.
3. Rep. St Elisabeth koninginne van Portugal pr. H. P. Francken . 79
4. St Jacobus a Marchia.
5. Stuk St Joannes Capistranus geschild. door Petrus Van Lint, dit is t' teeken PVL.

[5.] Predikstoel, van onder staet het beeld van Franciscus met 2, engelen door Willemssens 77

6. Stuk rep. de H. Clara met de remonstranten verdryvende de vyanden van de stad....
7. Autaer van Franco y. Feo van comp. orde het stuk verb. eene geschiedenis van eenen H. uyt het orde gesch : door Schut, 2 knielende steene beelden nevens den autaer 76
8. Stuk rep. Christus aen Cruys. Hier nevens een steenen beeld van Christus met het riet in de hand 77
9. Autaer van OLV. van de 7. weëen van comp. orde 76
10. Autaer van D : H. Antonius in de Glorie en daer aen het graf veel verloren goet word mede gebrogt door Petrus Hieronimus Franck. PF.
11. Schoreelsel van H : . . . ges. door Maes.
12. Schoreersel van Joannes Capistranus door Maes.

12bis. Autaer van den H. Bonaventure van comp. orde.

13. Boven de deur hangt het portret van car. Alexander Scaglia . . 79

13bis. Stuk boven de deur van de capel rep. Maria opklimmende na den tempel gesch. door Quilleen boven een Epit. staet D. O. M. Memorie van Jacobus Van den Eynde en syne huysvrouwe Elisabeth de Ruysschere A^{o} 1669.

14. Een schets van d'afdoening vant' Kruys van O. L. V. Kerk.
15. Stuk repr. Franciscus met eenen engel, by sig Christus met Maria veropenbarende door Abr. Thyssens andere zeggen Langen Jan.
16. Stuk repr. Christus aent' Kruys, 3 voeten hoogte door v. Dyck.
17. Portioncula 75
18. Hoogen autaer van corinth. orde is gegeven geweest met alle de toebehoorten als ook de capel daer agter door Nicolaes Rockox ridder en Borgmeester en syne huysvrouw. Adriana Perez . . 74
19. Maria met het kindeken en H. Cath. 74

(1) Zie blz. 74.

Zie blz

20. Ep^{e} van N. Rockox verb. Christus toonende zijne wonden aen Thomas. P. Rubens ; zyn portret en van z/ huysvrouw. zyn de 2 deuren door dito Rubens.
21. Stuk rep. eenen Ecce Homo...
22. Het autaer stuk verbeeld Maria met het kindeken van onder 5 ouderlingen ges. door Quinten Matsys andere zeggen Hans Holbein (1).

22bis. Oratorie.

23. Autaer van den Soeten naem van corinth. orde het stuk rep. eenen Kersnagt daer de herders aenbidding doen.
24. Ep. van Lazare Fucher rep. eeuen weereldbol met het laeste oordeel...
25. Ep^{e} van Eg : Smidt rep. Christus aen het Kruys.
26. Het gestoelt in de Choor rep. alle de heylige van het order van de H. Franciscus tusschen wederzyde termen verbeeldende, de cardinaele en geestelyke deugden boven den inganck ziet men den tyd op eene tombe wysende de uer van den dag, daer nevens 2. sittende beelden, verbeeldende dat door den tyd alles vergangkelyk is gemaekt daer Willemssens.
27. Autaer van St Franciscus van comp. orde door Willemsens . . 74
28. St Apolonia.
29. Beeld van den H. Engel Michiel.
30. Beeld van Petrus regalatus door van Ursel.
31. Stuk repres. de martelie van H : Joannes nep : geschild. door Van Roy.
32. Stuk rep. Franciscus en Antonius te samen, rontsom diff. mirakekelen die geschied zyn door hunne voorspraek gesch : door M^{n} De Vos 76
33. Ep^{e} van Cornelis Sibille sterft 2 [....] 1722 en syne huysvrouw. Catharina Salvatoris die sterft 13 julius 1649. Epit. in steen van Eersaemen Joris van der Goent coopman stirf... en van Josina Dewolf syne huysvrouw stirf. 1655.
34. Ep^{e} van Josto Canis geboortig van Gend Aelmoessenier. Stirf 21 april 1644 en Catharina de Hase syne eerste huysvrouw stirf 8. 8^{ber} 1610 en Basila Pellegrom syne 2de huysvr. stirf 14. 9^{ber} 1641 : het stuk eene Hemelvaert Christi 78
35. In de Regel Capel een stuk....
36. Boven de deur van de pand een stuk daer Franciscus de 5 wonden ontfangt 78
37. Een stuk

(1) Waarschijnlijk niet door Metsys. Het stuk schijnt verwant te zijn aan het nummer 449 van het Museum van St Petersburg, aan G. Metsys gegeven, doch zeker niet van hem, maar wel van Jan Provost.

Zie blz.

38. Stuk nevens den autaer Christus met z/ riet in de hand met doorne gekr. [....] copye na Van Dyck.
39. Autaer, het stuk verbeeld H. Franciscus aen diff. volk uytrykende het koordeken, waerby Paus en Konink het ontfangt door P. H. Franck PF.
40. Stuk regten kant neven den autaer verbeeld een afdoening vant Kruys...
41. Stuk...
42. Stuk regt over de deur, rep. de martelie van den H. Andreas.
43. Stuk
44. Stuk regt over den autaer verb. een Geeseling....
45. H. Sacrement autaer (1) van Comp. orde 77
46. Ep^{e} van Abraham Matthyssens 77
47. St Dedace.
48. Sacristyn.
49. Toegank tot den hof.
50. Sacristie.
51. Pand.

(1) Capelle van Onze Lieve Vrouw.

KERCKE DER AUGUSTYNEN (1)

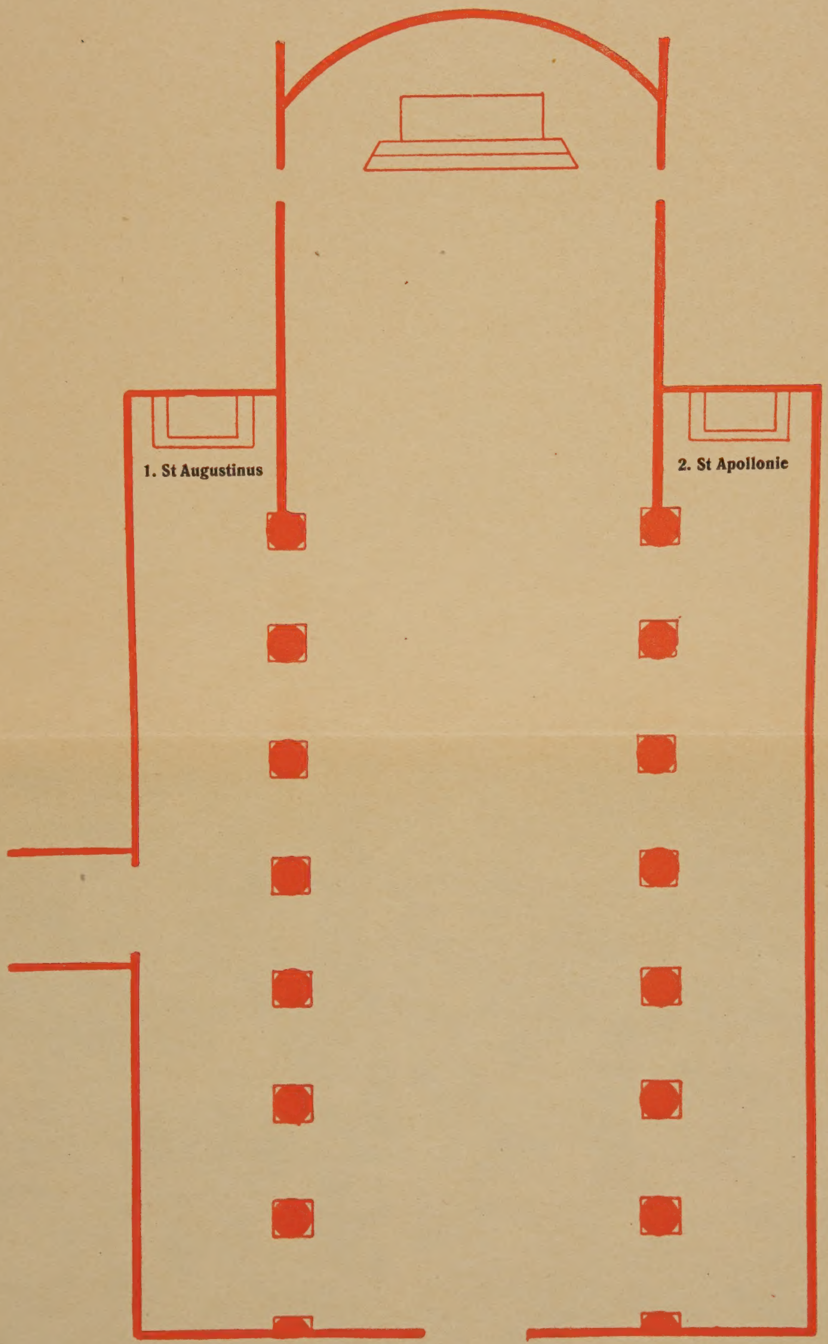

(1) Zie blz. 80.

Pl. VIII

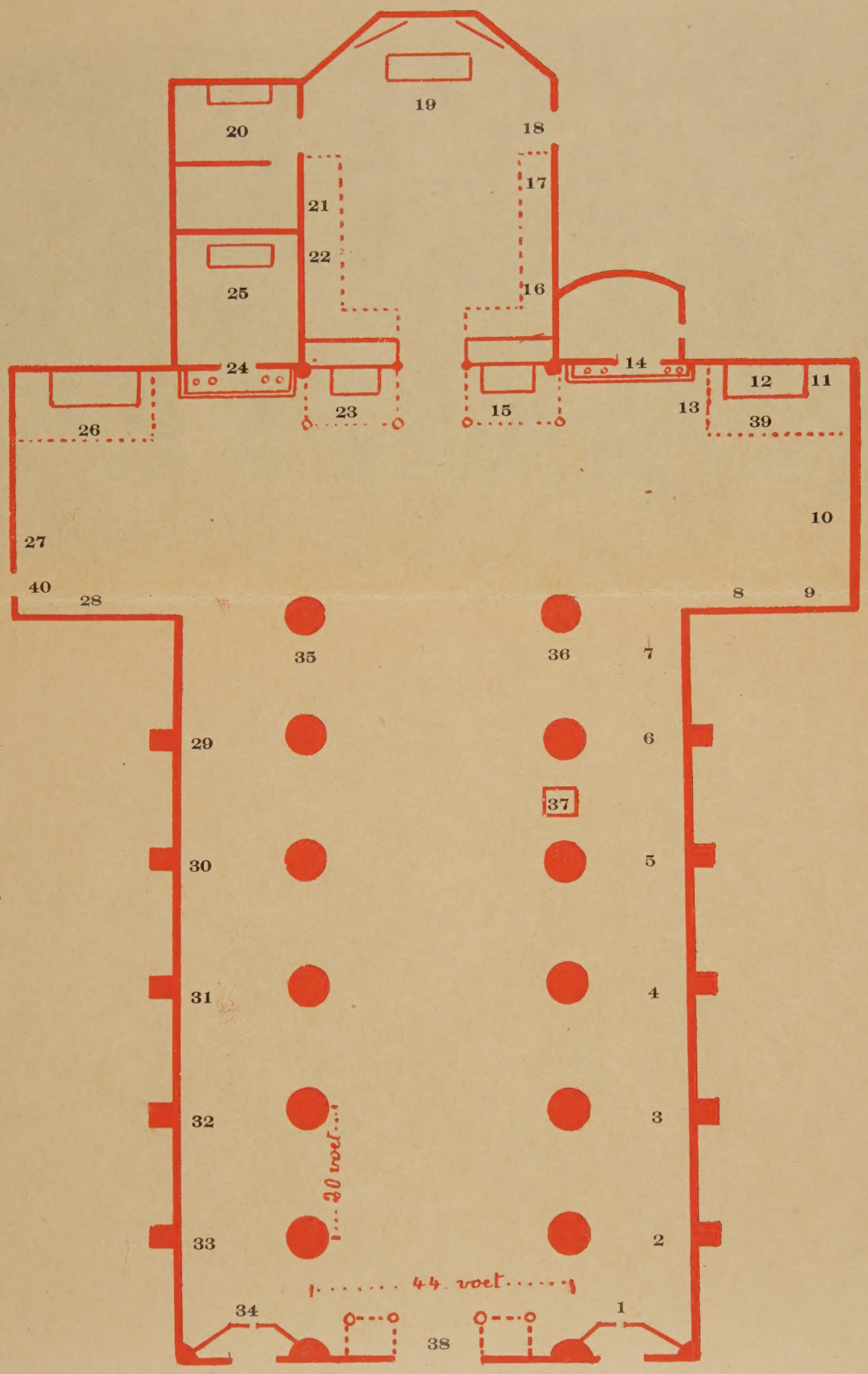
19
18
20
17
21
22
16
25
24
14
23
15
12
11
26
13
39
10
27
40
28
8
9
35
36
7
29
6
37
30
5
31
4
32
3
20 voet
33
2
44. voet
34
1
38

PLAN VAN DE LIVE VROUWE BROEDERS (1)

Zie blz

Den gevel, in compe orde, is bekostigt door de famillie Van der Goes.

1. Stuk boven de kerkdeur verb. van t'Kruys afgedaen liggende Christus de figuren grooter als leven door Ab. Janssens . . . 90
2. Stuk rep een miracel geschiet in Engeland daert' H. Sacrement in processie gedragen word door Jan Eyckens 89-92
3. Stuk rep. daer Agobus toeeygent d'eerste kerck aen Marie door F. Goubau 92
4. Stuk rep. daer Joannes en Maria en differente heylige tesamen vergadert zyn door P. Van Lint dit is het merk VPL. . . . 89-93
5. Stuk verb. de historie van Emerintiana daer dry devote persoonen haer veropenbaren dat zy zoude baeren Anna de moeder van Maria door P. Thys 92
6. Stuk rep. Elias op den Berg draagt zyn order op aen Maria, siende een wolksken uyt de baeren der zee regt ten hemel op gaen door H. P. Francken PF teeken 92
7. Steene Epe met 2 beelden en boven 1 bust, in steen, zynde t' Ep. van thomas Willebrordus Bosschaert schilder gebortig van Berg op Zoom gestorven 16. Januari 1644 gesteld door zyn zuster Maria Bosschaert.
8. Epe van Haux, het stuk eenen Verrezen Christus.
9. De H. Thereza communieerd, door G. Zegers 88
10. Epe van famillie Goetkind sterf 1582. en Cath. van [Palarme] z/ huysvrouw sterft 1621. en Pieter Goetkind hunnen zoon sterft 1625 en zyne huysvrouw int. midden, het stuk rep. het laesten oordeel 88
11. Stuk nevens den autaer verb. 1 hooft 87
12. Marmeren autaer van Maria Van Napels van comp. orden gift van den Eed : H. Joann. Della Faille het stuk word door differente engelen en de wolken vastgehouden 89
13. Stuk rep. het hooft van den H. Anastasius.
14. Marmeren portael gegeven door Henricus Van Berrevelt die sterf 10 Xber 1627. van doric. orde langs wederzyde in nichen staen den H. Joseph en den H. Blasius. boven twee beelden de Voorzigtigheyd en de Maetigheid door Gaspar Moons. het stuk boven het portael verbeld Elias in de woestyne door Spierinckx 1673 de figuren door Eyckens den Ouden 89-90
15. Hoogzael van ionie. orde marmer autaer van H. dryvuldigheyd van comp. orde, gift van de Eedel : Dame Judoro Van Der Capelle Wede van Joannes De Pape, het stuk in den autaer rep. eenen dooden Christus 87
16. Ep. van den Penitencier Hildewerve. het stuk rep. de genezing van eenen krancken uyt de werken der apostelen, copye van Raphaël, dat zig bevind int' Paleys van den koning van Engeland. 85
17. Maria hebbende Jesus op haren schoot door Th : Will : Bosschaert. 85
18. Ingank van t' sacristyn in de choor gegeven door de edele Jouff. Cornelia Vequemans boven de deur Elias in de woestyne met de Raef in marmer door Henr : Verbruggen.
19. Hoogen autaer van composiet orde gegeven door Philippus De Gondinet heer van Cantecroy en Sibilla van den Berghe zyne huysvr. door H. Verbruggen (zie blz. 85), het stuk repr. Christus opperpriester den instelder van H. Sacrament van d'oude en de nieuwe wet door Melchisedech en Elias, Paulus en serilles door Gerard Segers. 85
20. Autaer van O. L. V. daer op staet een sittende beelt van Maria hebbende het dood lichaem van Christus op haeren schoot.
21. Stuk repres. Christus aen 't Cruys met Maria en Joannes door den klynen Rubens.
22. Stuk repres.
23. Marmeren autaer der 3 koningen van comp. orde, het stuk verb : de aenbidding der 3 koningen door Rubens, door H. Van Dale volgens een handschrift v/t klooster. is gegraveerd door Bolswert. 87
24. Portael in marmer is van doric. Het stuk boven het portael verbelt Elias naer den hemel opgenomen 89
25. Cappel van O. L.V. van den Scapulier is van comp : orde versiert van onder tot boven in kosbaer witten marmer over de Glasen staen verbeeld de principaelste fraeyeden van de stadt in witte marmer uytgewerkt onder andere O : L : V. toren, het stadhuys, het Casteel met de stad, alles gegeven door de Mildadigheyd van Joannes De Gaverelle door Scheermaeckers, den autaer is van comp. orde van witte marmer met geslaege silvere ornamenten waer in staet het beeld van Maria met het kindeken gemaekt van geslaege silver hebbende 7. voeten in de hoogte . 91
26. Marmeren autaer vant' H. Kruys van ionie. orde gegeven door Egidius Fabri en Madelena Van Woensel, het autaer stuk verbeeld den doek van Veronica het waer portret van Christus zoude van Venetien gekomen zyn 86
27. Stuk verbeeldende den H. Carolus B. word aengeroepen door menschen die met de pest geslagen syn, door N. Sporkmans. . 87
28. Stuk representeert de hemelvaert van Maria door van Helmont
29. Stuk repres. de Hl. Petrus Thomas Patriark van Constantinopelen 93
30. Stuk repr. de H. Maeget met het kindeken geestelyke gaven aen de Carmeliten uytdylend, zynde alle portretten door P. Van Lint 92
31. Stuk rep. daer Maria den Scapulier geeft aen Simon Stok 1251 door Jan Thomas 92
32. Stuk rep. de bevesting van den regel door den Paus Honorius door H. Sporckmans 92
33. Stuk rep. de zending van 't order uyt Syrien na Europa Religeusen meten op eenen Globus door Jacobus Jordaens 1653 89-92
34. Stuk verbeeld O. L. V. met t' kindeken Catharina en andere maegden & kinderen door Ab : Janssens 91
35. Tegen de pillaer staet een gebakken steenen beeld Joann : Nepom : pr G. Moons. 93
36. Aen d'andere zyde een ditto beeld de H. Magdalena de Pazzi pr [us.] Gift van Jouff : De Mendietta 93
37. Predikstoel waer onder sitten de 4. leeraars der H. Kerk door H. Verbruggen.
38. Portael van toscans orde daer boven siet men een stuk Elias, met het sweert soo men segt door P. P. Rubens 90
39. O. L. V. van mons. Carmela.
40. Eertyds eenen uytgang naer de Meere.

---

(1) Zie blz. 85.

CARMES DECHAUSSES. ALIAS DISCALSTERS (1)

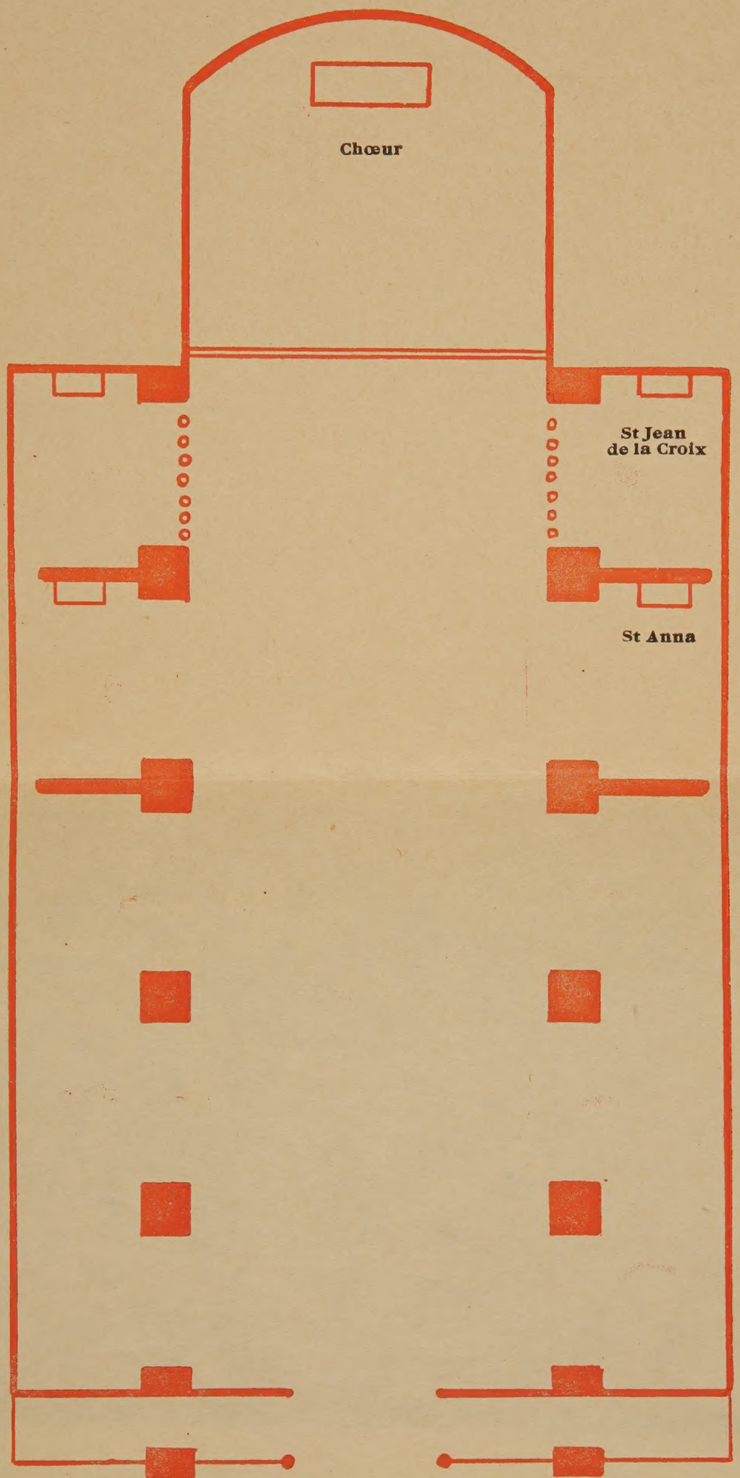

(1) Zie blz. 104.

PL. IX

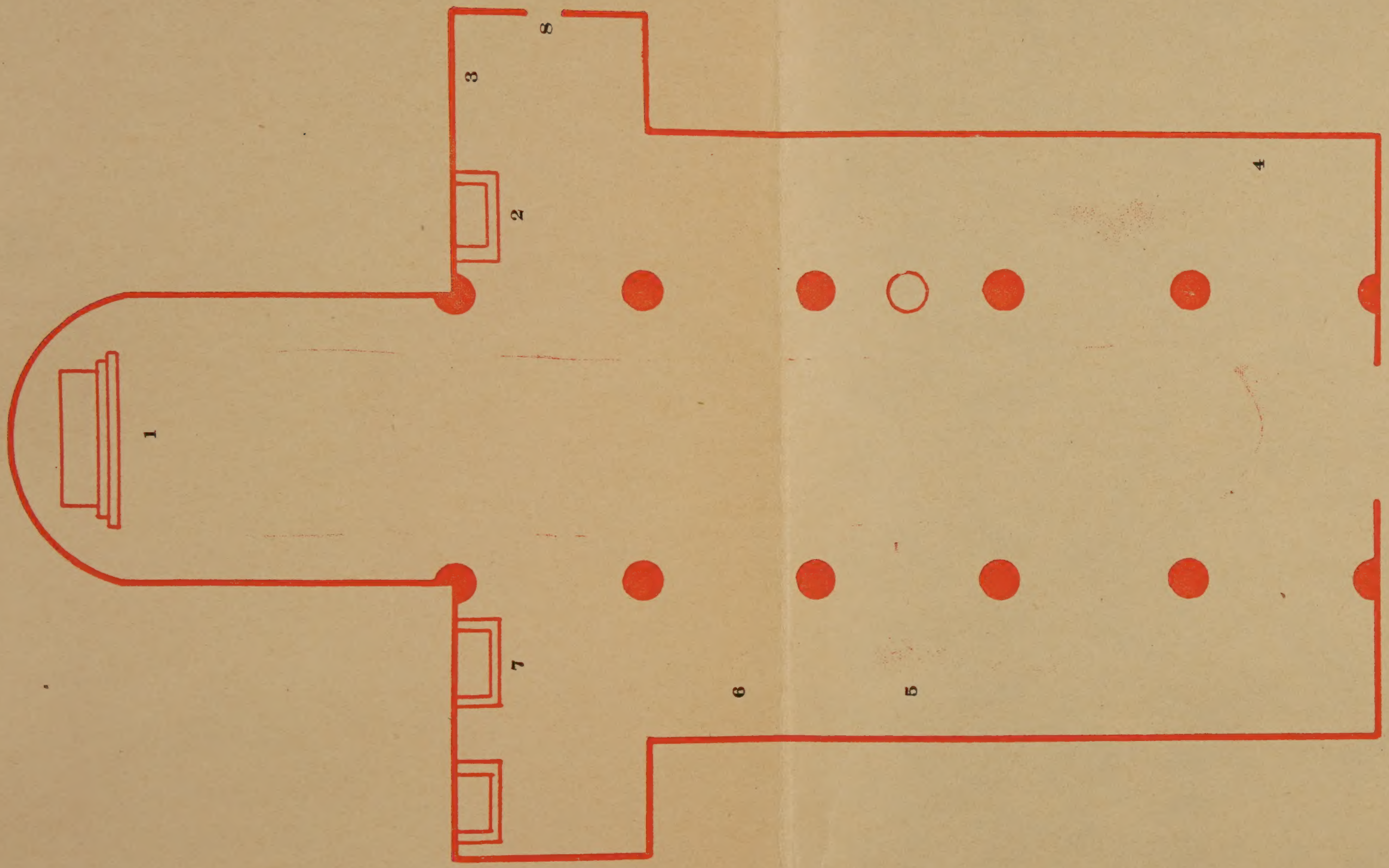

L'EGLISE DU BEGGUINAGE (1)

		Zie blz.
1.	Den hoogen altaer van witte & zwarten marmer. Gegr. door Pontius & Snyers. — Boven de deuren twee witte marmere Beelden de Gehoorsaemheyd ende de Zuyverheyd door Scheemaeckers.	106
2.	Marmeren autaer van St Anna door Artus Quillin den Jongen heeft een altaer stuk verb: een H. Famillie en verscheyde maegden in contemplatie pr. Jean-Er. Quillyn.	107
3.	Epitaphium d'[Anna] Marie Peeters het stuk . den H. Franciscus half lyf door Guido Reny	106
4.	Op den regterkant in de kerk komende ziet men een aenbidding der Engelen en herders zoo men vormeynd van Albert Durer (2).	
5.	Tusschen de vensters aen den slinken kant over den predikstoel een stuk door J. Jordaens, Christus gekruyst, beneden de H. Maegd St Jan & de 3 Marias is het Epe van 2 Beggynen Marie de Hester en Clara De Moy	107
6.	Epe boven den bigtstoel, is het gedenkstuk van Marie Snyers, Beggyn, de schildery de Verryssenis O. H. op de eene deur de Bootschap en op de andere de Hemelvaert door Langen Jan.	106
7.	Marmeren autaer stuk verbeeldende de hemelvaert van Maria door J. E. Quillyn	107
8.	De doek van Veronica, door Thomas Willebrordus Bosschaert .	107

---

(1) Zie blz. 106.

(2) Nu te Antwerpen in het Museum bewaard : Albrecht Bouts, nr 223.

KERCKE DER FACONS NONNEKENS (1)

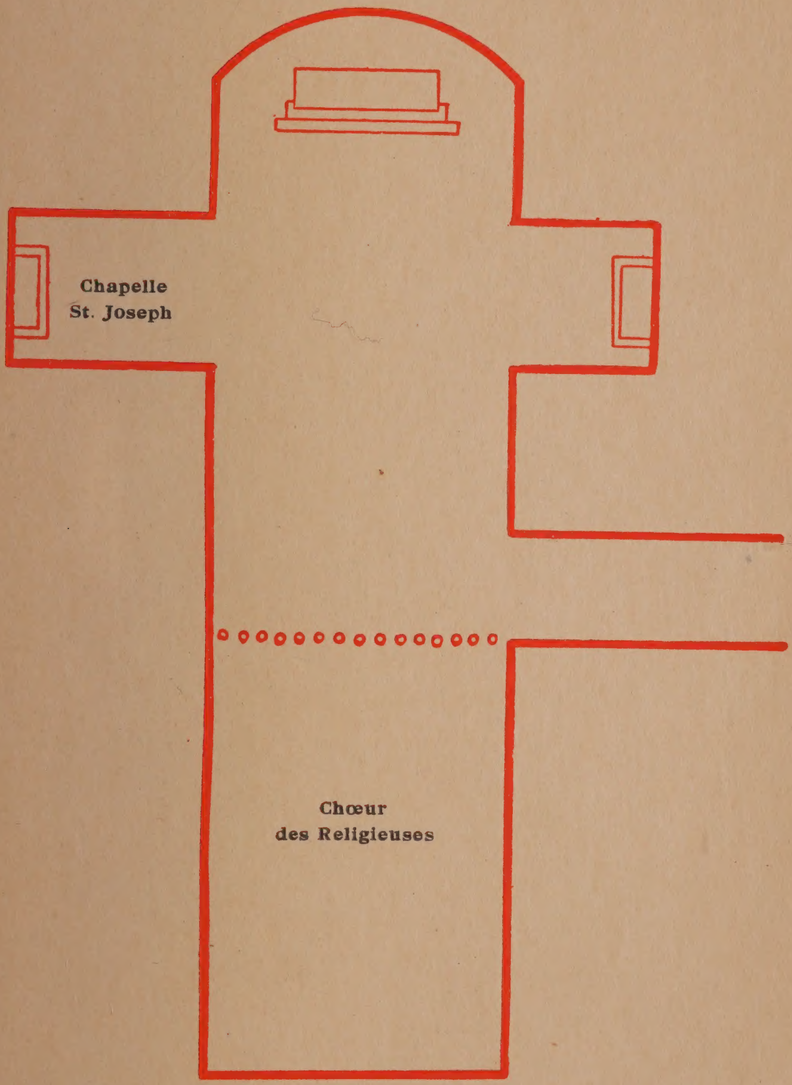

(1) Zie blz. 112.

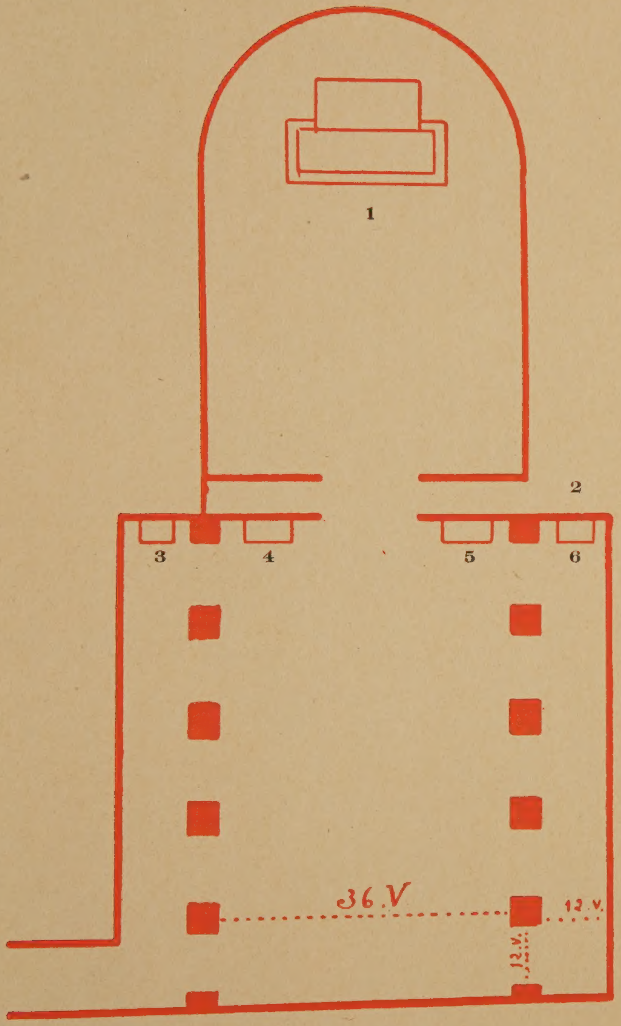

L'EGLISE St. FRANCOIS dit BEGGAERDEN (1)

1. Chœur (au chœur aux chaises les figures de Willemsen & Quellin).
2. Sacristie.
3. St Jan.
4. O. L. V.
5. St Francs.
6. H. Cruys.

(Au parloir un tableau representant Jésus crucifié entre la St Vierge St Jan & la Magdalena peint pr. Jean Snellinckx 1597).

(Au réfectoire trois pièces de Eykens le Jeune peint depuis 174.. son trépas arriv. l'an 1752 l'empêche de l'achever).

---

(1) Zie blz. 116.

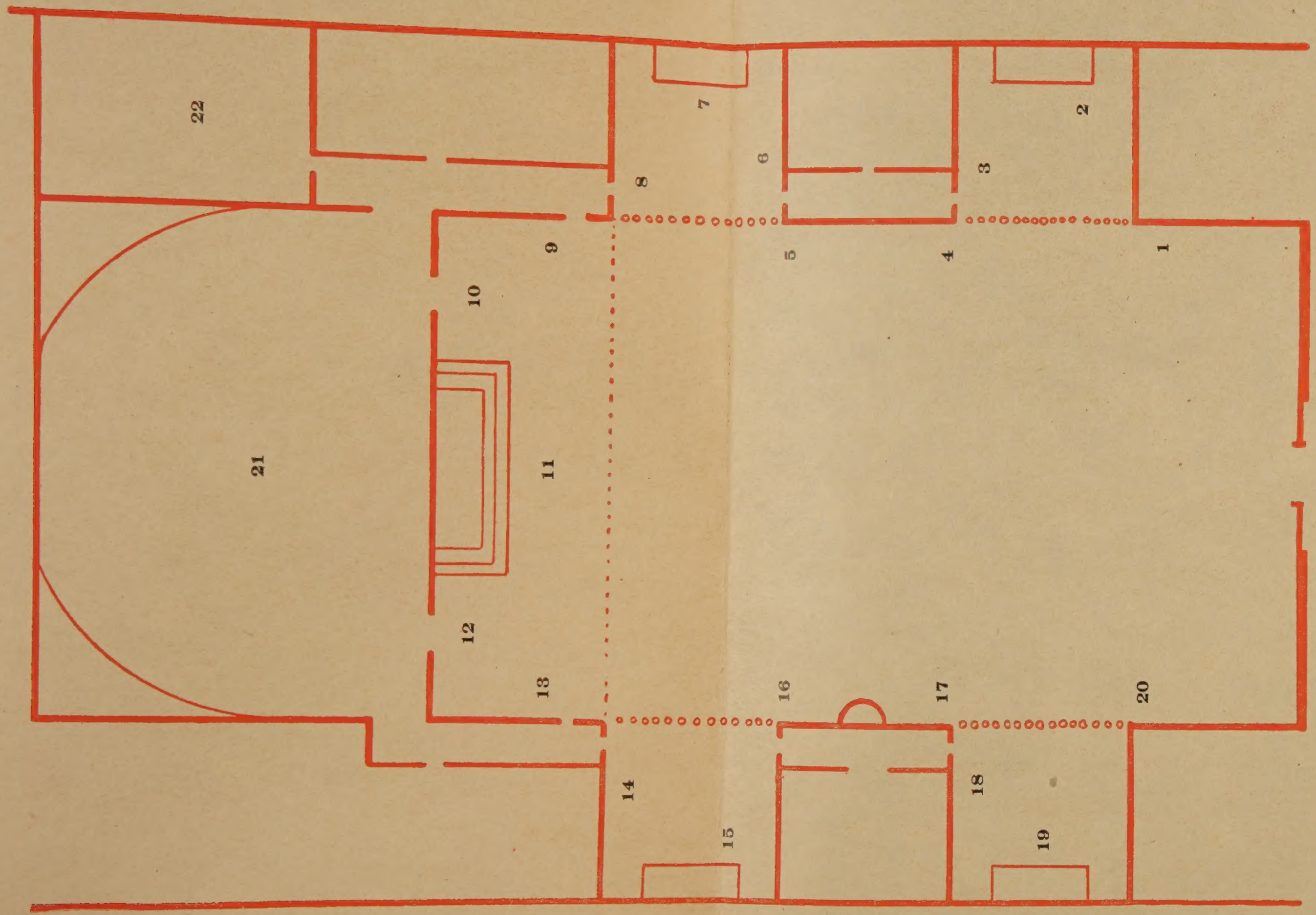

R. R. P P. CAPUCINS (1)

Zie blz.

1. Stuk Christus aen het Kruys en diff. h : die gekruys worden.
2. O. L. V. autaer van comp. orde het stuk Maria met het kindeken verschynt aen Franciscus pr. Rubens.
3. Stuk verbeeld Christus liggende op den schoot van Maria door v. Dyk of van Lint 125
4. Stuk verbeeld Franciscus krygende de 5 wonden pr. Rubens. — Gegr. door Lucas Vorsterman A° 1620.
5. » Christus Liggende op het Graf en 2 engelen die hem ondersteunen en Maria in de grootste droefheid . die zijne handen kust door Wens : Coeberger 124
6. » Portret van de H. Felix . pr. Baccareel 125
7. Autaer van H. Felix , van comp. orde gemaekt door broeder Ceverus van Mechelen & Florentin van Dendermonde het stuk is daer Mariazig veropenbaert aen H. Felix in zynen slaep en eenen andere religieus pr. ditto.
8. Stuk den H. Hieronimus met eenen Engel, blasènde de trompette door J. Jordaens 125
9. id. een stuk een landschap met figuren...
10. id. het Portret van de H. Paulus door Rubens.
11. Hoogen autaer van comp : orde door Quillin, het stuk Christus aent' Kruys door Rubens . Gr. pr. Bolswert 124
12. Stuk Portret van H. Petrus door Rubens.

13-14. Twee landschappen.

15. Autaer van St Franciscus van comp. orde gemaekt door de 2 bovengemelde broeders, het stuk Franciscus het kindeken aenbiddende liggende in de kribbe waerby Maria & differente engelen.
16. Stuk, Christus aen het Kruys en Maria Mag. aen den voet (2).
17. Stuk, Franciscus in contemplatie, in de wolken eenen engel spelende op de viool.
18. Stuk Christus dood liggende uyt het Graf met 2 engelen p. v. Dyck 125
19. Autaer St Antonius comp. orde het stuk den H. Antonius met het kindeken waer by diff. engelen.
20. Stuk Maria met het kindeken op haren schoot waerby St Joseph, daer agter differente engelen hangende festons aen een boom.
21. Choor.
22. Sacristeyn.

---

(1) Zie blz. 124.
(2) Zie blz. 124 waar een ander werk genoemd wordt.

KERCKE VAN HET GASTHUIS (1)

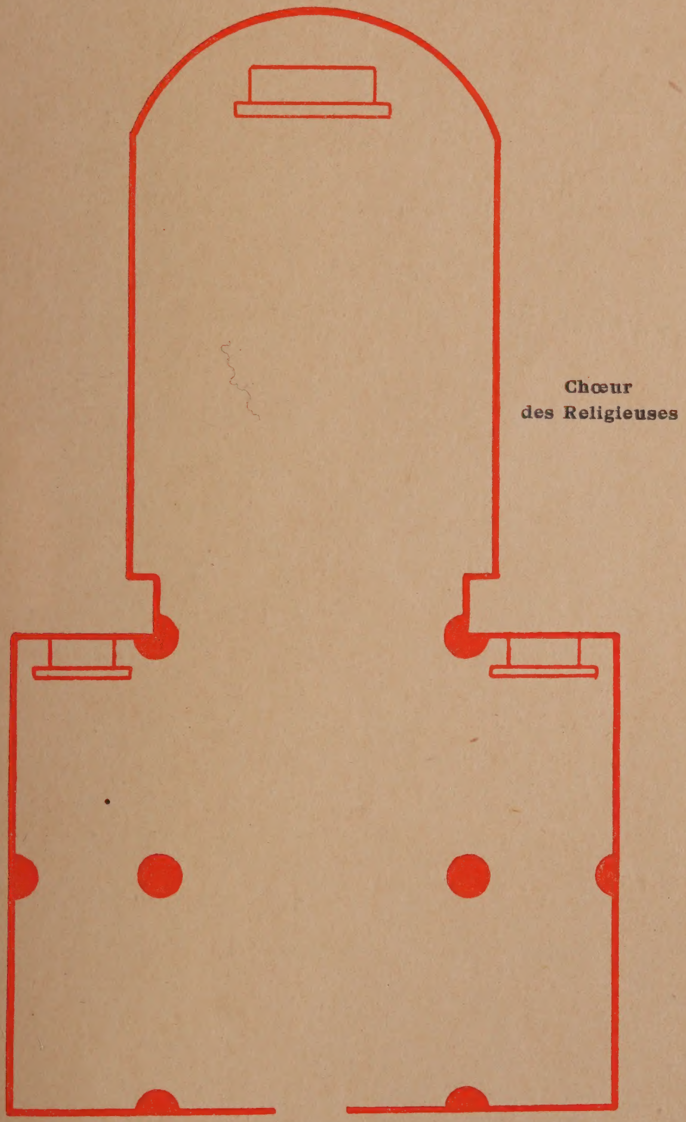

(1) Zie blz. 128.

Pl. XV

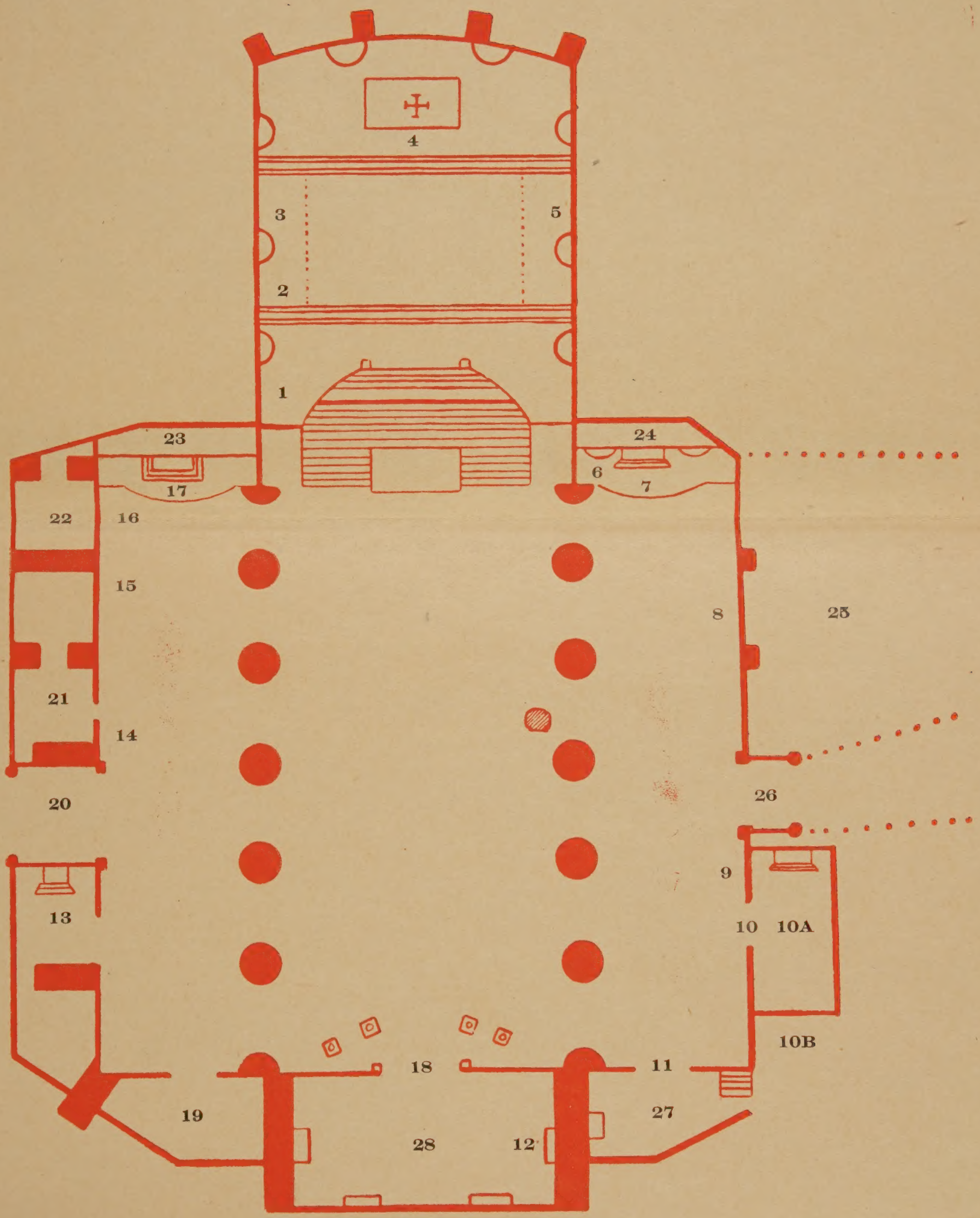

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
10A
10B
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28

DE BORGTKERK (1)

	Zie blz.
1. Schildery verbeeldende Christus aen het kruys met de 2 moordenaeren door	135
2. Schildery verbeeldende Simon hebbende het kindeken in zyne armen door	
3. Epitaphe van de famillie Cockx het stuk representeerd Christus verrezen zittende op het Graf door P. P. Rubens	137
4. Hoogen autaer van Corintiaens orden geordeneerd door Guilielmus Kerkx den Jongen het autaer stuk verbeeldende de Kruysregting met de deuren door P. P. Rubens	135
5. Schildery daer men het lam aenbid volgens den Apocolips op de eene deur, Moises op de Steenrots staende, en op de andere Joseph zyne Broeder Benjamin doende gevangen nemen, den meester onbekend.	137
6. Epitaphe van Franciscus Hovius, de schilderye verbeeld eenen priester knielende voor Christus, met eenen Engel & Franciscus door P. P. Rubens. Aen d'andere zyde : Marmere Epit. van Jan Van Der Biest.	
7. H. Sacrement autaer van composiet order. geord : door H. Verbruggen, het stuk verb : Christus sittende aen tafel met de discipels van Emaus door E. Quellin.	138
8. Ep^e van Jacobus Cocquit 1678 gemaakt door P. Scheemaekers, de schildery Christus hebbende zyn kruys in z/ hand toonende zyne zyde, geschild...	138
9. Portael na den kant vant' Steen van Corinth. order gemaeckt door P. Scheemaekers is gegeven geweest door Sara Thielemans wed^e van Husd : van Thielen 1681, de Beelden boven de H. Christina en Cornelia vasthoudende het Beeld van de H. Walburgis door Scheemaeckers	
10A. St. Walburgis Capel den autaer van composiet orden is verciert met menigvuldige reliquien als mede een flesken met olie van de H. Walburgis welke olie gevloeyt is uyt haer lichaem na haere dood.	
10B. Trap tot de krypte van St. Walburgis onder deze Capelle.	
11. Schildery representeerende het laetste avondmael, met 2 schoone portretten van ... Melyn & z/ huysvrouw die dat stuk gaf.	
12. Autaer in de funte van Composiete Order. Het autaer stuk verbeeldende den Sinxen dag daer den H. Geest daelt op de apostelen door ...	
13. St. Anna Autaer van Jonice order, het stuk verbeeld Maria met het kindeken St. Anna en differente vrouwen en kinderen.	
14. Epitha^e van Peeters verbeeldende een vanitas door ... het portael na de Noorden van Composiet order.	
15. Epit. van De Coninck, representeert daer St. Joseph van den Engel gewekt word, door M. Vervoort, den Ouden.	
16. Epit. van Ant. van der Gouwe representeerd een Venitas.	
17. O. L. V. Autaer van Composiet order.	
18. Onder de hoogzael de Verschyning O. H : aen zyne H. Moeder na z/ verryssenis ... hierboven 2 portretten welke eertyds een gedenkstuk der famillie Ertborn versierden	139
19. Oude doopvunte.	
20. Noord Portael.	
21. Kerkm : kamer.	
22. Huys van den knaep.	
23. Sacristie van O. L. V. autaer.	
24. Sanctuarium.	
25. Kerckhof.	
26. Zuyd Portael.	
27. Nieuwe vunte, 1752 gemaekt. Autaer van de buyldragers. Eertyds de kerkmeesterskamer. — Den autaer van de buyldragers stond vort' herstellen van de kerk aen Pilaer A.	
28. Sacristie.	

(1) Zie blz. 135.

Pl. XVI

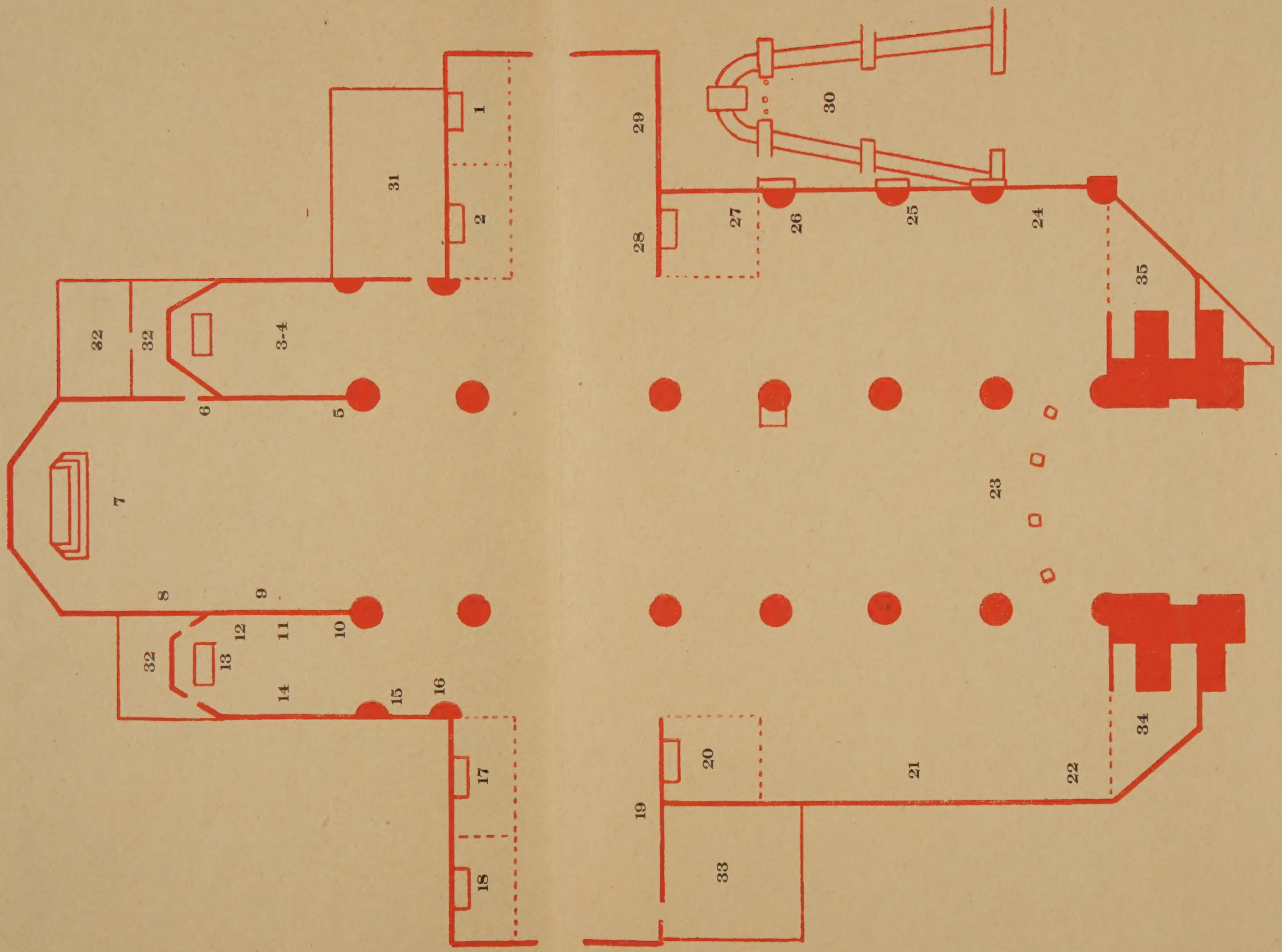
1
2
3-4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
32
32
33
34
35

BESCHRYVING VAN PLAN VAN St. JORIS

Zie blz.

1. Autaer van St. Rochus van Jonica orde staende boven in een niche een marmeren beeld van Maria met t' kindeken door van den Eynde, zyn mede het Epite van Franciscus De Raet . . 145
2. Autaer van 't H. Cruys van Comp. orde in marmer ord : van G. Kerrickx rep. in marmere beelden, Christus in het graf met Maria & Maria Magda gemaeckt door ditto G. Kerrickx 1655 . 144

3 & 4. Autaer van t' H. Sacrement witt & zw. marm. het autaer stuk laeste avondmael door M. De Vos boven in den Autaer staet het beeld van Cristus gemaekt door Pompe. Aldaer het Portret van den Pastor Thulden zoo men zecht door Rubens of L. Jan 143

5. Een stuk hangende in de choor op den regten kant zynde eene Ecce homo met veel volk zynde een copye naer Titiaen door Jan van Kessel, die in 1774 in de keyserlyke Galery van Weenen bestond 146
6. Daernevens een Epite van de famillie van Delft verbeeld : den tyd de dood in een tombe aen eenen Jongeling eenen zand looper voor oogen steld in marmer door P. Scheemaekers 1688. Joannes van Delft gestorven 1622, zyne huysvrouwe gestorven 1659 hunne kinderen Joannes van Delft en Cather : Schut . . 143
7. Hoogen (autaer) van Compe orde in zwarten & witten marmer geord. van Arn : Quellin & v. den Eynde. — Was een gift van Joannes Ferdinandus van B[e]rghem welkers wapen er in gebyteld was. — Hier. ontrent een oud Epitaph. der famillie Fucher versiert met verschyde historien van t' lijden O. H. in albast 143
8. Stuk representeerende de off : der 3. Koningen door P. Van Mol. 146
9. Stuk met 2 deuren . Christus dood liggende op de aerde om begraven te worden zynde het oud altaer stuk goed stuk voor z/ oudheyd.
10. In O. L. V. Kapel eene hemelvaert van Maria door Thyssens . . 144
11. Daernevens den Sterfdag van Maria.
12. Het derde stuk de vlugting na Egypten.
13. O. L. V. Autaer van Comp. orde het stuk verb. de hemelvaert van Maria geschildert door Thyssens.
14. Nevens den autaer op den slinken kant eenen kersnacht geteekent AF.

(1) Zie blz. 143.

Zie blz.

15. De bezoeking van Maria aen Elisabeth.
16. Het derde stuk van den Engel aen Maria.
17. Autaer van St Anna, het stuk verb : de Geborte van Maria door eenen oude meester. Op de eene deur de Boetschap, op de andere Maria gaende na den tempel.
18. Autaer in marmer der Onbevlekte ontfankenis van Com̄ : order, het stuk een H. Familie . Maria met het kindeken en diff. vrouwen geschildert d. Jean Snellinckx.
19. Het Epit. waergeenen naem op staet het stuk verb : waer de klyne kinderen by Christus komen .... Op de deuren aen ider zyde een portret ....
20. Autaer van H. Anianus van de Schoenmaekers van Comp. orde, het stuk verb. den H. Anianus knielende in Bisschopp. gewaed Maria met het kindeken, hem veropenbarende, dezen autaer is gegeven door Maria de Keyser gestorven 1667.
21. Epite van Hans Van Kessel 1625 . en Catharina van Cotthem gestorven 1615. Het stuk daer in staende eenen Ecce homo ...
22. Epe in marmer van Joannes Snellinckx, schilder van Albertus en Isabella gest : 1638 en zyne huysvrouwe Pauline Cuypers stirf 1638 en haere zone Andreas stirf 1653. waer boven staet zyn Portret pr. A. van Dyck 146
23. Het hoogzael in Corinte orde door van Bauscheit. Onder het hoogzael hangt een stuk verb : St Rochus biddende, Maria met het kindeken van onder liggen diff : zieke menschen ...
24. Epe van Gilis [Wits] stirf 1623, en Anna van Ghermont en Victor Wolf Voete stirf 1652. Het stuk verb : de 7. werken van Bermhertigheyd....
25. Epite van Maria Lucia Sluyters geestelyke dochter stirf 1613. Het stuk is een Bloemstuk int' midden Maria met het kindeken en St Jan door Jan Breugel of D. Zegers 144
26. Epe van eenen Pastor.
27. Autaer van St Jan of van den Soeten naem is Compe orde het verbeeld daer St Jan Christus doopt 144
28. Epe in steen uytgewerkt van Joannes Breughel ofte den fluweelen en z/ huysvrouw waerboven z/ Portret door P. P. Rubens . . 145
29. Epe van G. Puttoirs stirf 1631. Het daer boven staend. verb : het Laetste Oordeel.
30. Buyten de kerk ziet men den Calvarien Berg waer staet in [avendel] steen uytgewerkt Christus aen het kruys daer nevens staen St Jan en Maria door Alex : Papenhoven.
31. Kerken kamer.
32. Sacristie.
33. Kamer.
34. Doopvunte.
35. Sepulture Van der Goes.

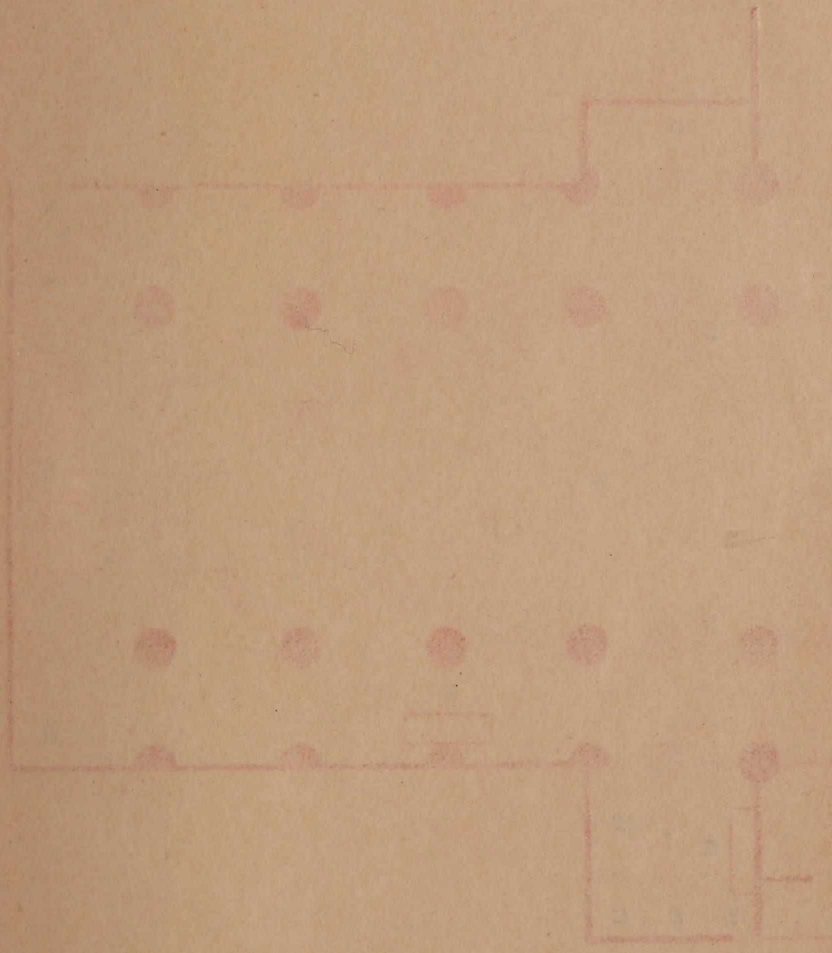

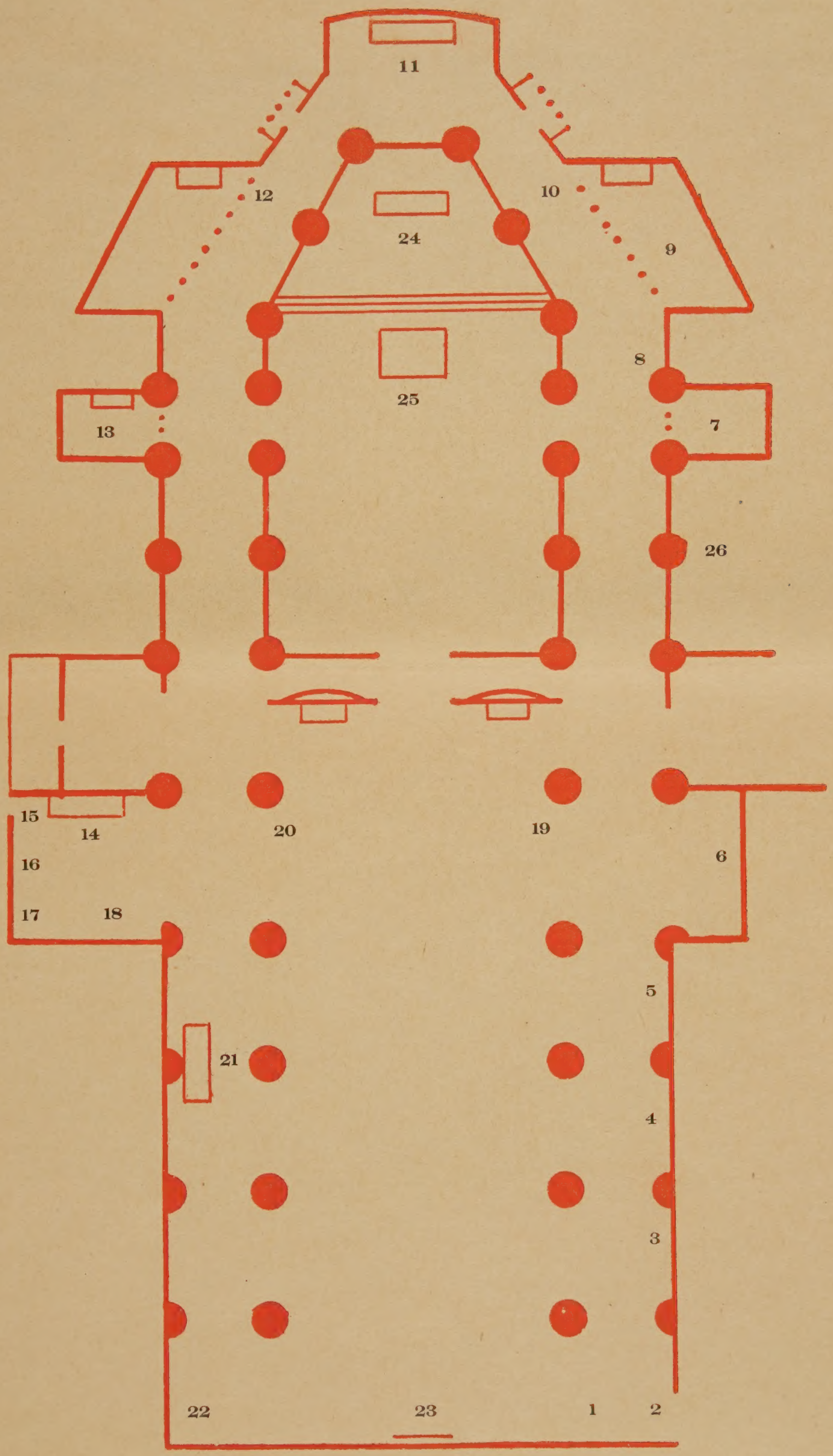
11
12
10
24
9
8
25
13
7
26
15
14
20
19
6
16
17
18
5
21
4
3
22
23
1
2

St. MICHIELSKERK (1)

Zie blz.

1. Stuk verbeeld hermanus Joseph met het kindeken.
2. Stuk verb. : de martelaeren van Gorcum in de Hemelsche Glorie door E. Quellin 1676 in z/ laesten tyd 153
3. Stuk verbeeld daer de martelaers van Gorcum de martelie onderstaen, onder de welke zig bevind den grooten Konstminnaer Coks, Cantor van O. L. V. in portret staende aen den voet van de Galgladder met de strop aen de hals door E. Quellin 1676.
4. Stuk verb. daer de martelaers van Gorcum voor den regter komen door dito Quellin.
5. Stuk verbeelt door de martelaers van Gorcum gevangen worden door dito Quellin.
6. Stuk verbeelt de Saligmaeker met eenige zyner discipels en een groot getal volk, zeggende tot den melaetse zyn Bedde op te nemen en te gaen. 152
   Deze schoone schilderye komt boven tegen het welfsel door dito Quellin (2).
7. Capel van Hermanus Joseph, het Autaer stuk verbeeld Maria met het kindeken en eenen prelaet aen de voeten die door 2 Engelen ondersteunt word, van Quellin / dezen altaer verrykt met marmere figuren was uytgevoert door Artus Quellin den jongen over dezen autaer eenen Kersnagt door of in de maniere van van Mol / in de zelve Capel het gedenkstuk van A. d'Orignies, Ridder &a stierf 1478. 150
8. Op de pilaer voor deze Capel eene schildery de Kruyssinge Christi door Mostaert.
9. St Anna Capel in den marmeren Autaer een stuk, de H. Anna die Maria in eenen boek leerd, agter haer ziet nu de H. Joachim de H. Catharina en de H. Barbara door G. Zegers 152
10. Tegen de Pilaer van deze Capel is het Epitaphium van Jan Nuyts en het afbeelsel van zynen zoon Cornelis Nuyts prior van deeze abdye en pastor in Minderhout door Rubens 150
11. De Capel van Maria, het altaer stuk verbeeld Maria met het kindeken, vergezeldschapt met het hemels hof door Fruytiers, andere zeggen F. Boeyermans — H. Van Baelen 150
12. Capel van St Jan Bt in den autaer den doop van O. H.

(1) Zie blz. 149.

(2) Nu in het Museum zegt de maker van deze lijst.

Zie blz.

13. St Norbertus Capel, het stuk verbeeld den H. Norbertus die het abbyd ontfangt van Maria door G. Zegers 151
14. Capel van het H. Sacrement den autaer van marmer de beelden op de Cornissen door Quellin 151
15 & 16. Epe van Philippe Rubens het portret is ovael gesch. door P. P. Rubens / 16 / hier nevens is het Epe van de famillie Snoeck waerin de schildery verbeeld daer den H : Norbertus de Remonstrantie en andere kerkornamenten ontfangt uyt handen van dito familie gesch. door C. De Vos (1) 153
17. Epe van Ab. Ortelius.
18. Het gedenkstuk van Jan Brants & zyne huysvrouwe Clara De Moey.
19. St Michiel autaer het stuk verbeeld den Arts Engel 154
20. H. Kruys het stuk verbeelt, H. Joseph & H. Maria met het Kindeke het H. Kruys aenschouwende door de Engelen in de logt opgeheven 154
21. Graf van Wichmannus.
22. Eenen Christus zittende met doorne gekroont. Ep. van Philips Verdoyct auxor.
23. De Verschyning van O. H. aen O. L. V. na zyn verryssenis door Jacq. Jordaens. 153
24. Den Hoogen Altaer in marmer van Corrint : orde met alle figueren zyn van den vermaerden Quellin na de teekening van Rubens het Altaer stuk verbeeldende de offerande der 3 koningen is van P. P. Rubens (2). — Rontom den hoogen Altaer zyn verscheyde Epitaphiums van Abten alle in marmer van verschillende couleuren, tusschen deze die der abten Mac : Simeome en Gerard Kuyt door P. Verbruggen den Jongen . . 149
25. Aen den voet van den Hoogen Altaer, de tombe van Isabella De Bourbon 2e vrouw van Karel den Stouten hartog van Bourgogne aldaer begraeven Ao 1405 149

(1-2) Nu in het Museum zegt de schrijver van deze lijst.

91-B25871

UITTREKSEL

UIT DE

WETTEN DER ANTWERPSCHE BIBLIOPHILEN

ART. 10. De uitgaven der Maatschappij zullen bestaan uit :

a. *Prachtexemplaren op zwaar getint papier*, ter perse genummerd en den naam dragende van het lid, voor wien zij bestemd zijn, alsook de handteekens van den voorzitter en van den secretaris. Zij worden gegeven aan de *Eereleden* en aan de *Dienende leden van het Bestuur.*

b. *Exemplaren der leden op zwaar papier*, dragende den naam van het lid, en voorzien van de handteekens van den voorzitter en van den secretaris.

(Deze exemplaren zijn in den handel niet verkrijgbaar)

c. *Exemplaren op gewoon papier*, voor den boekhandel getrokken waarvan het getal en de prijs door het bestuur vastgesteld worden. (Van de exemplaren, voor den handel bestemd, worden er slechts van 150 tot 300 voor elk werk getrokken).

UITGAVEN

DER

Maatschappij DE ANTWERPSCHE BIBLIOPHILEN.

Prijs der exemplaren voor den handel bestemd :

No 1. Max Rooses. Boek gehouden door Jan Moretus II, als deken der St Lucasgilde (1616-1617). . . . . . Frs. 2.50

» 2. Ridder Leo de Burbure. De Antwerpsche Ommegangen in de XIVe en XVe eeuw. . . . . » 1.50

» 3. P. Génard. De Gebroeders van der Voort en de volksopstand van 1477-1478. . . . . » 4.—

» 4. K. Ruelens. Refereinen, afgeschreven door Jan de Bruyne. Ie deel . . . . » 5.—

» 5. Ridder Gust. van Havre. Chronijck der Stadt Antwerpen, toegeschreven aan notaris Geeraard Bertrijn. » 5.—

» 6. Max Rooses. Kilianus' Latijnsche gedichten. . . . » 4.—

» 7. K. Ruelens. Refereinen, IIe deel . . . . » 5.—

» 8. P. Génard. Biographies d'artistes anversois, par Th. Van Lerius. Tome I. . . . . » 5.—

» 9. K. Ruelens. Refereinen, IIIe deel . . . . » 5.—

» 10. Ph. Rombouts. Certificats délivrés aux imprimeurs des Pays-Bas, par Christophe Plantin. . . . . . . » 4.—

» 11. P. Génard. Biographies d'artistes anversois, par Th. Van Lerius. Tome II. . . . . » 5.—

» 12. Max Rooses. Correspondance de Christophe Plantin. Tome I . . . . » 7.—

» 13. Chev. G. van Havre. Marques typographiques des imprimeurs et libraires anversois. Tome I . . . . » 10.—

» 14. Chev. G. van Havre. Marques typographiques. T. II. » 10.—

» 15. Max Rooses. Correspondance de Chr. Plantin. Tome II » 7.—

» 16. E. Spanoghe. Synonymia latino-teutonica ex etymologico C. Kiliani deprompta. Latijnsch-Nederlandsch woordenboek der XVIIe eeuw. Ie deel. . . . . » 10.—

» 17. Ch. Ruelens. Le Passetemps de Jehan Lhermite, publié d'après le manuscrit original. Tome I. . . » 7.—

» 18. E. Spanoghe. Synonymia latino-teutonica ex etymologico C. Kiliani deprompta. IIe deel . . . . . . » 10.—

» 19. J. P. N. Land. Van de Hooft-Deuchden, de eerste tucht-verhandeling door Arnout Geulincx . . . . » 5.—

» 20. Ch. Ruelens. Le Passetemps de Jehan Lhermite, publié d'après le manuscrit original. Tome II . . » 7.—

» 21. Max Rooses. Icones veterum aliquot ac recentium Medicorum, Philosophorumque elogiolis suis editæ, opera J. Sambuci. . . . . » 30.—

» 22 E. Spanoghe en J. Vercoullie. Synonymia latino-teutonica ex etymologico C. Kiliani deprompta. IIIe deel » 10.—

» 23. Fernand Donnet. Het Jonstich versaem der Violieren » 10.—

» 24. Emiel Dilis. De rekeningen der Rederijkkamer De Olijftak over de jaren 1615 tot 1629 . . . . . . » 5.—